

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Bojana Jovanović

»Kuda idu Slovenci nedeljom« -
Prostorska in časovna pestrost preživljanja prostega časa

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Bojana Jovanović

Mentor: doc. dr. Franc Trček

»Kuda idu Slovenci nedeljom« -

Prostorska in časovna pestrost preživljanja prostega časa

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

ZAHVALA:

Zahvaljujem se mentorju za vso strokovno pomoč in koristne nasvete ob pisanju diplomskega dela.

Od srca hvala mami in očiju ter bratu Zoranu, ki so mi od samega začetka stali ob strani in me spodbujali ter verjeli vame, ko sama nisem. Brez njih sigurno ne bi bila tu, kjer sem danes. Hvala vsem ostalim članom družine, ki so prenašali moje jamranje.

Posebna zahvala vsem prijateljem in prijateljicam, ki so s svojimi intervjuji pripomogli k pisanju in oblikovanju diplomskega dela, kot tudi tistim, ki so me pozno v noč poslušali in tolažili ter priganjali k pisanju. Najboljši ste.

»KUDA IDU SLOVENCİ NEDELJOM« - Prostorska in časovna pestrost preživljanja prostega časa

V diplomskem delu sem se osredotočila na pomembnost različnih dejavnikov, kot so spol, starost, izobrazba in status pri oblikovanju prostega časa in ali je preživljanje prostega časa prešlo iz množične v bolj individualne oblike preživljanja prostega časa. Podrobneje sem opredelila pojem potrošništva in njegov vpliv na prosti čas, kot tudi vpliv dela in družine. Navedla sem nekaj aktivnosti, ki jih ljudje najraje izberejo za zapolnitev prostega časa ter preučila vpliv in razvoj individualnosti na posameznika in njegov življenjski stil.

V empiričnem delu sem s pomočjo polstrukturiranih intervjujev predstavila mnenja osemnajstih posameznikov o tem, kaj prosti čas je in kaj jim pomeni. Predstavila sem prosto-časovne aktivnosti, s katerimi se najraje ukvarjajo in skušala ugotoviti več o navadah današnjega potrošnika ter kako delo vpliva na prosti čas. Prav tako sem predstavila njihov pogled na sodoben način življenja. Zaradi majhnega števila izprašancev navedenih ugotovitev sicer ne morem trditi za celotno območje Slovenije, a so njihovi odgovori pripomogli k mojim zaključkom.

Ključne besede: prosti čas, delo, potrošništvo, individualizem.

»WHERE DO SLOVENIANS GO ON SUNDAY« - Spatial and temporal diversity of leisure

The thesis is about the importance of various factors such as gender, age, education and status in the development of leisure time and whether leisure time moved from mass to more individual forms of leisure. More specifically I have defined the concept of consumerism and its impact on leisure, as well as the impact of work and family. I stated a few activities that people prefer to choose to fill their free time and the impact of individualism on people's lifestyles.

In the empirical part I used semi-structured interviews to present eighteen individuals' opinions on what free time is and what it means to them. I presented free-time activities they preferred, tried to find out more about the habits of today's consumers and the effect of work on leisure time. I also presented their point of view on modern life. Due to the small number of interviewees I can not claim my findings on entire territory of Slovenia, but still their responses contributed to my conclusions.

Keywords: leisure time, work, consumption, individualism.

KAZALO

1	UVOD.....	7
2	TEORETSKI DEL.....	9
2.1	Definicije prostega časa.....	9
2.2	Vpliv dela na prosti čas.....	14
2.3	Odnos med družino in prostim časom.....	19
2.4	Aktivnosti v prostem času.....	21
2.5	Potrošništvo.....	24
2.5.1	Potrošniška kultura.....	27
2.6	Vpliv socialnih, ekonomskih in bioloških dejavnikov na prosti čas.....	31
2.7	Premik k individualnemu preživljanju prostega časa.....	38
2.8	Značilnost preživljanja prostega časa v Sloveniji.....	45
2.9	Sklep teoretičnega dela.....	47
3	EMPIRIČNI DEL.....	49
3.1	Opis raziskovalne metode.....	49
3.2	Rezultati raziskave.....	50
3.2.1	Prosti čas – opredelitev in pomen.....	51
3.2.2	Prosto-časovne aktivnosti prostega časa.....	57
3.2.3	Generacijske razlike pri preživljanju prostega časa.....	70
3.2.4	Individualizem in potrošništvo.....	73
3.2.5	Delo in prosti čas.....	79

3.3	Sklep empiričnega dela.....	82
4	ZAKLJUČEK.....	85
5	LITERATURA.....	88
PRILOGE.....		94
Priloga A: Polstrukturirani intervju.....		94
Priloga B: Opis vzorca.....		96
Priloga C: Prepisi intervjujev.....		97
 KAZALO SLIK		
	Slika 2.1: Odnos med delom in prostim časom.....	16

1 UVOD

»In mislil bom na nedelje doma, na zbrano družino in občutek praznika.

Takrat nedelje sem rad imel, že dolgo ni tako.

Nedelja lep je dan za srečne ljudi...«

(All the lyrics 2002).

Prosti čas je pomemben del posameznikovega življenja in njegovega življenjskega stila. To je čas, ko si ljudje odpočijejo od ostalih obvezujočih dejavnosti in se posvetijo sebi. V tem času je pomembno, da si ljudje izberejo različne aktivnosti, vse od gledanja televizije, sprehajanja po nakupovalnih centrih, sprehodov, pa do bolj aktivnih oblik preživljanja prostega časa, kot so fitnes, profesionalni in adrenalinski športi. Vse te možnosti so pripeljale do vedno večjega potrošništva, kjer je pomen na tem, da ljudje zadovoljujejo svoje potrebe. S tem ko zadovoljijo eno potrebo, pa se rodi nova in s tem še večji apetit po novi dobrini. Izbira aktivnosti je velika, od samega posameznika pa je odvisno, katero prosto-časovno aktivnost bo izbral.

Koncept prostega časa je v zadnjem času pridobil na svojem pomenu predvsem zaradi vse večje delovne preobremenjenosti zaposlenih, kot tudi vse večjih študijskih obveznosti. Ravno zato bom v diplomskem delu skušala ugotoviti, kako pomemben je prosti čas v posameznikovem življenju in kaj takrat najraje počne. Ugotoviti bom skušala, kje in kako ljudje najpogosteje preživljajo svoj prosti čas in kako različni dejavniki, kot so spol, starost, status in ostali dejavniki vplivajo na preživljanje prostega časa. Morda še bolj kot ti dejavniki, pa bom skušala ugotoviti, ali je preživljanje prostega časa prešlo iz množične v bolj individualne oblike preživljanje prostega časa, z večjo vlogo življenjskega stila, statusa in ostalih že naštetih dejavnikov pri izbiri oblik.

Naslov diplomskega dela sem priredila po avtorici Silvi Mežnarić in njeni knjigi »Bosanci: A kuda idu Slovenci nedeljom« (Mežnarić 1982). V začetku osemdesetih let je Silva Mežnarić z ekipo delala raziskavo o Bosancih v Sloveniji. Ti so se spraševali,

kaj točno Slovenci počnejo ob nedeljah glede na to, da so mesta povsem izpraznjena. Ugotovili so, da so Slovenci takratne nedelje najraje preživljali pri babicah, kjer so, če nekoliko karikiram, veselo menjavali svoje suhe salame in kekse za ozimnico in odojka. Ugotoviti, kako nedelje preživljajo Slovenci danes, pa je cilj mojega diplomskega dela.

Diplomsko delo sestavljata teoretski in empirični del. V **prvem poglavju** teoretskega dela bom podrobneje opredelila sam pojem prostega časa, v **drugem poglavju** pa vpliv dela na prosti čas. Namreč osebe, ki delajo, svoj čas razporejajo drugače, kot pa brezposelne osebe. V **tretjem poglavju** se bom poglobila v vpliv družine na količino prostega časa, nato pa v **četrtem poglavju** podrobneje pogledala prosto-časovne aktivnosti.

Na izbiro posamezne prosto-časovne aktivnosti vpliva potrošništvo. Vedno večja ponudba aktivnosti in vedno lažja dostopnost sta močno spremenili obnašanje ljudi in spremenila njihove navade. V **petem poglavju** bom ugotavljala, kaj potrošništvo je in kakšen vpliv ima na sodobne prebivalce ter katere aktivnosti spadajo v samo potrošniško kulturo. **Šesto poglavje** bom delno navezala na prejšnje poglavje, in sicer bom pogledala, kako ekonomski, socialni in biološki dejavniki vplivajo na izbiro oblike preživljanja prostega časa.

V **sedmem poglavju** bom podrobneje raziskala svojo tezo, in sicer, ali se vedno bolj nagibamo k individualnim oblikam preživljanja prostega časa in kaj sploh pomeni sam proces individualizacije. V zadnjem, **osmem poglavju**, pa bom raziskala, katere prosto-časovne aktivnosti najdemo v Sloveniji.

V empiričnem delu diplomskega dela bodo predstavljeni polstrukturirani intervjuji, s pomočjo katerih bom skušala ugotoviti, kakšen pomen prostemu času pripisujejo osebe različnih generacij in katere aktivnosti najraje izberejo. Zanimivo bo raziskati predvsem, kako prosti čas razumejo mlade generacije in kako starejše ter kako se razlikujejo oblike preživljanja prostega časa glede na ekonomske, socialne in biološke dejavnike.

2 TEORETSKI DEL

2.1 *Definicije prostega časa*

Prosti čas danes razumemo drugače, kot so ga razumeli skozi zgodovino človeštva. Prost čas sam po sebi je vedno obstajal, a je svoje razsežnosti doživel z vplivom sindikatov na delovno življenje zaposlenih, torej z industrijsko reformo. Naprednejša sindikalna gibanja so dosegla skrajšani delovni čas in plačani letni dopust. Nižjim slojem so zagotovili več prostega časa, ki pa so ga izkoristili večinoma za preživljanje časa z družino in počitek po napornem delovnem dnevu. S problemom kakovostnega preživljanja prostega časa se soočajo posamezniki tudi v sodobnem življenju – možnosti za preživljanje prostega časa so v osnovi iste za vse ljudi, vendar pa upoštevajoč ekonomske, socialne in intelektualne zmožnosti temu ni tako.

Pri prebiranju različnih gradiv dokaj hitro ugotovimo, da ne obstaja ena sama definicija prostega časa, v veliki meri pa se opredelitve nanašajo glede na odnos do dela. »Prosti čas je časovno obdobje brez pridobitniške funkcije; sestav dejavnikov, ki jih odrejajo družbene vloge bolj značilne za prosti čas kot za gospodarsko, politično, družinsko ali kakšno drugo življenjsko področje. Prost čas je čas, v katerem človek po svoji volji izbira dejavnosti.« (Strojin 1982, 39). Avtorji so si kolikor toliko enotni pri ideji, da gre za čas, ki ga ljudje preživljajo zunaj delovnega časa, a različno opredeljujejo sam pomen tega časa.

Evropsko združenje za prosti čas in rekreacijo ELRA opredeljuje prosti čas, kot »v širšem pomenu ves čas zunaj poklicnega (plačanega) dela, v ožjem pomenu pa le tisti čas, ki je individualno svobodno disponiran čas« (ELRA v Lešnik 1982, 13). Vsekakor je prosti čas del družbenega ekonomskega, političnega, kulturnega življenja in ga je treba tako tudi obravnavati.

Kaplan (v Černigoj-Sadar 1998) je sredi sedemdesetih let prosti čas opredelil kot konstrukt, kjer so pomembni elementi pozitivnega subjektivnega doživljanja in pri tem opozoril, da prosti čas ne moremo preučevati le skozi sociološke poglede. Pri

opredeljevanju pojma prostega časa je bil nekoliko naprednejši Kelly (v Černigoj-Sadar 1998), ki je prosti čas opredelil kot izkustveni proces, kjer je pomembna relativna svoboda.

Černigoj-Sadarjeva (1991) se strinja z mnenji tistih avtorjev, ki pravijo, da predstavlja prosti čas bolj izkušnjo kot pa definiran čas in prostor. Takšno pojmovanje je tudi odraz sprememb, ki jih je spodbudil proces zmanjševanja centralnosti zaposlitve. Zato se meje prostega časa relativizirajo in so velikokrat le subjektivno določljive, ker vsaka socialna skupina opredeljuje svoj prosti čas v nekem referenčnem okviru. Kljub temu pa definira prosti čas glede na delovni čas.

Stanley Parker opredeli prosti čas kot preostanek časa: to je čas, ki ostane, ko so izpolnjene druge obveznosti. Razlikuje pet vidikov življenja ljudi (Parker v Haralambos in Holborn 1999, 260):

1. **Delo**, je čas, ki ga preživiš na plačanem delovnem mestu.
2. **Delovne obveznosti** se nanašajo na čas, ki ga porabiš kot posledico zaposlitve, vendar pa ga dejansko ne preživiš delavno. Primer delovne obveznosti sta vožnja na delo in z njega.
3. **Nedelovne obveznosti** vključujejo dejavnosti, kot je gospodinjsko delo in nega otrok.
4. Čas zavzamejo tudi **fiziološke potrebe**. Ljudje morajo preživeti čas tudi za opravljanje dejavnosti, kot so prehranjevanje, spanje, umivanje in opravljanje potrebe.
5. Preostali čas pa označimo kot **prosti čas**.

Parker prav tako trdi, da »so dejavnosti prostega časa pogojene z različnimi dejavniki, ki so povezani z načinom, kako ljudje delajo. Zlasti količina avtonomije, ki jo imajo ljudje pri delu, stopnja angažiranosti, ki jo najdejo v delu, ter stopnja resničnega zadovoljstva pri delu so po njegovem mnenju neposredno povezani z dejavnostmi prostega časa« (Parker v Haralambos in Holborn 1999, 261).

Kritike Parkerjevih ugotovitev sta se lotila Rhona in Robert N. Rapoport (v Haralambos in Holborn 1999). Parkerju sta očitala neupoštevanje ostalih dejavnikov, ki vplivajo na vzorce prostega časa. Rapoportova sta namreč dokazovala, da je družina enako pomembna za oblikovanje prostega časa kot delo.

Še bolj podrobno se obravnave prostega časa loti Ken Roberts. Roberts (v Haralambos in Holborn 1999) predvsem zagovarja stališče, da prosti čas vključuje svobodo izbire. Ljudje sami izbirajo dejavnosti v prostem času in s tem čutijo, da delajo tisto, kar sami želijo. Vsakdanje obveznosti, kot so vrtnarjenje in obiskovanje starejših sorodnikov, po Robertsovem mnenju lahko štejemo k aktivnostim prostega časa, če jih opravljamo prostovoljno in ne kot obveznost. Nadalje pravi, da ljudje izbirajo tiste dejavnosti, ki ustrezajo njihovemu življenjskemu stilu in ostalim osebnim okoliščinam. Strinja se, da ima dohodek vpliv na izbiro dejavnosti prostega časa, a se oddaljuje od trditev, da ima prevladujoč vpliv. Vsi naj bi namreč imeli dovolj denarja za počitnice in ukvarjanje s kakšnim športom. Roberts se od Rapoportovih razlikuje po tem, da poleg življenjskega cikla družine poudarja druge dejavnike, kot so (Roberts v Haralambos in Holborn 1999, 265):

- **spol** - ženske imajo manj prostega časa kot moški;
- **izobrazba** – tisti, ki so se dlje šolali, manj gledajo televizijo in več časa preživijo zunaj s prijatelji;
- **zakonske skupnosti** – poročeni pari so praviloma bolj vključeni v dejavnosti prostega časa, osredotočene na dom.

Clarke in Critcher (v Haralambos in Holborn 1999) trdita, da je oblikovanje dela in prostega časa posledica obstoja kapitalizma. Z industrijsko revolucijo je prišlo do delitve med delom in prostim časom. Na količino prostega časa in same možnosti oblikovanja prostega časa naj bi po njunem mnenju najbolj vplivala država in kapitalistično podjetje.

Omenim naj še definicijo slovenskega teoretika Rudija Lešnika, ki prosti čas opredeli kot »tisti čas v dnevu, ki ostaja človeku med obveznim delom, časom za zadovoljevanje fizioloških in higienskih potreb ter spanjem, brez zunanjih pritiskov in narekov, s početji in javnostmi, kakor jih izbira posameznik sam sredi okoliščin, v katerih živi, ne da bi ga kaj obvezovalo ali bi vsebovalo kakršnekoli obvezujoče posledice zunaj njega samega« (Lešnik v Strojini 1982, 40).

Lederman (v Černigoj-Sadar 1989) opiše politiko prostega časa v štirih fazah. V petdesetih in v začetku šestdesetih let: politika prostega časa je bila usmerjena predvsem na ustvarjanje specializiranih oblik prostega časa, namenjenih predvsem za mlade; problemi prostega časa starejših ljudi in raznih marginalnih skupin so bili povsem spregledani. V sredini šestdesetih let: značilna hitra urbanizacija, uvedba petdnevnega delovnika in porast ostarele populacije. Razvili so posebne centre, da bi se izognili izolaciji ljudi; šola ni bila le poslopje za vzgojo in izobraževanje ljudi, ampak izobraževalni, kulturni in prosto-časni center za vse. V sedemdesetih letih: v ospredje je stopila zahteva po »humanih« mestih; pojavila se je zahteva po materialni in duhovni zaščiti okolja. V zadnji fazi se je pojavilo spoznanje, da svoj prosti čas preživljamo doma in v okolici doma. Aktualen je postal pojem kakovosti življenja v okolici.

Dumazedier prosti čas opredeli kot čas, ki ne zajema družinske, socialne in osebne obveznosti. Navaja tri funkcije prostega časa (Dumazedier v Božović 1975, 43-46):

- o počitek: čas, ko si človek odpočije od fizičnih in psihičnih naporov, ki nastajajo kot posledica monotonega profesionalnega dela;
- o razvedrilo: ustvarjanje pogojev, ki bi prekinili monotonijo vsakdanjika. Razvedrilo mora človeku olajšati splanirani dnevni red. Dumazedier loči dve vrsti razvedrila:
 - 1) razvedrilo, ki z realnimi, praktičnimi aktivnostmi vpliva na stil posameznikovega življenja; to so potovanje, igra, šport, igranje na glasbene inštrumente...;

2) razvedrilo, ki nastaja s fiktivnimi aktivnostmi v povezavi z umetniško vsebino; to so branje, obiskovanje kina, gledališča.... Po mnenju avtorja naj bi takšno razvedrilo predstavljalo beg iz realnosti in bi služilo kot nadomestilo za »razdrobljeno« življenje;

- razvoj osebnosti: ta oblika razvedrila je eden od pogojev za nemoteno rast posameznika in razvoj njegove zavesti. Posamezniku omogoča možnost za samorealizacijo osebnosti ter umetniško in družbeno vključenost in angažiranost.

Černigoj-Sadarjeva v raziskavi iz leta 1974 skuša ugotoviti vrste in načine porabe časa za posamezne skupine ljudi in pri tem navaja dva možna trenda, iz katerih izhaja analiza porabe časa (Černigoj-Sadar 1974):

- poraba časa kot demonstrativna potrošnja materialnih in duhovnih dobrin ter uveljavljanje s statusnimi simboli, ki jih narekuje profitno usmerjena industrija zabave;
- izkoriščanje izven-delovnega časa za izobraževanje, sodelovanje v političnem življenju, za zabavo po lastnem izboru in za uveljavljanje svobodne, kreativne osebnosti.

Ta dva trenda naj bi bila skrajnosti, dejansko izkoriščanje prostega časa posameznika pa naj bi se nahajalo nekje v mejah med tema dvema skrajnostima.

Skupno vsem navedenim definicijam je sigurno to, da avtorji prosti čas definirajo v odnosu do dela - prosti čas naj bi bil torej tisti čas, ki nam preostane, ko opravimo vse delovne obveznosti. In prosti čas opredeljuje vsako osebo kot individualnega posameznika v družbi. Če je bil prosti čas včasih luksuz, pa je danes dostopen prav vsakemu; loči se le glede na način preživljanja prostega časa glede na finančne zmogljivosti. Je pa prosti čas vsekakor tisti čas, ko človek zadovoljuje neke svoje želje in potrebe, utrjuje identiteto in komunicira z ostalimi ljudmi.

2.2 *Vpliv dela na prosti čas*

Naporen delovnik in dolge delovne ure ljudem že od nekdaj kratijo njihov prosti čas in ga do neke mere celo oblikujejo. Če nič drugega, nam služba odžira najmanj osem ur dneva, ki ga moramo izkoristiti na delovnem mestu, namesto tako, kot bi ga sami želeli. S tem pa imamo osem ur dneva že določeno, kako jih preživeti in ostane jih bolj malo za aktivnosti po osebni izbiri. Brezposelne osebe imajo več prostega časa, a je od vsakega posameznika odvisno, kako bo ta čas izkoristil. Največkrat ga imajo kar preveč in se brezdelje in dolgočasje vlečeta iz dneva v dan.

Mnogi vplivi dela na prosti čas so prej popustljivi kot deterministični, v smislu, da naraščanje plače sicer vpliva na posameznikovo izbiro aktivnosti, a pri tem ne določa, kako točno izkoristiti dodatni denar. Enako velja za skrajšani delovni čas – posamezniki se sami odločajo, kaj bodo z dodatnimi urami; jih bodo preživeli sami, v družbi ali s svojo družino. Ne glede na vsoto denarja pa sta poležavanje doma in gledanje televizorja še vedno dve izmed najpogostejših aktivnosti prostega časa (Critchler in drugi 2001).

Po mnenju mnogih sociologov, ki sledijo Webrovim idejam, naj bi imel protestantizem pomembno vlogo pri oblikovanju sodobne delovne etike. Weber (v Haralambos in Holborn 1999) je to dokazoval zlasti za tiste oblike protestantizma, ki so temeljile na kalvinizmu. Namreč kalvinisti so svoje delo opravljali, ker so bili prepričani, da je delo nekakšne vrste poklicanost od Boga in da bodo z vdanostjo in dobrim delom nagrajeni z nebesi. Naslednja prelomna točka je bila industrijska revolucija. Masovna proizvodnja je zahtevala uvedbo novih delovnih mest in spremembo dosedanjih stališč. Na račun dela so delavci imeli manj svobodnega prostega časa – delodajalcem je bilo pomembno, da so izpolnili norme, ni pa jih zanimala zadovoljitev posameznikovih osebnih želja. Prosti čas se je z osemdesetimi leti začel povečevati, s tem pa se je krajšal delovni čas in naraščal življenjski standard. A tudi to ni omogočilo prej obstoječo svobodo in fleksibilnost prostega časa v predindustrijskem obdobju.

Marx (v Stojin 1982) je bil prepričan, da je bilo delo ključnega pomena za posameznikovo srečo in samouresničitev. Delo naj bi bila njihova temeljna dejavnost, ki jim je prinašala uresničitev osebnih želja ter razvijala odnose z drugimi. Marx je nadalje razvil idejo odtujenega dela in hkrati opozoril na »problem odtujitve človekovih potreb in na zgodovinsko nalogo proletariata, da izvrši razodtujitev teh potreb in ustvari možnosti, da bo v socialistični družbi 'imeti v lasti' pomenilo 'biti na razpolago vsakomur'« (Marx v Stojin 1982, 91). Odtujitev preprosto pomeni, da ljudje pri opravljanju svojega dela ne morejo več najti poti do samouresničitve in ne morejo izraziti samega sebe – torej so tujci samemu sebi. S tem, ko se odtujijo od dela, se odtujijo tudi od sodelavcev (Haralambos in Holborn 1999).

Karlu Marxu bi lahko pripisali zaslugo za skrajšanje delovnega časa, ki ga je utemeljeval na II. kongresu internacionale. Marx (v Stojin 1982) je v skrajševanju delovnega časa videl osvoboditev posameznikov od dela. Priča je bil šestnajst-urnemu delovniku in proizvodnji, ki je temeljila le na povečevanju dobička podjetja, delavci pa so si z delom komaj omogočili preživetje. Prepričan je bil, da je prosti čas posameznika njegovo največje bogastvo. Skupaj z Engelsom sta bila prepričana, da prav prosti čas oblikuje posameznika.

Herbert Marcuse (v Haralambos in Holborn 1999) je podrobneje razvijal Marxovo idejo odtujitve, a pri tem ni toliko poudarjal vloge dela v posameznikovem življenju. Trdil je, da industrijske družbe slabo vplivajo na ljudi in jim onemogočajo osebni razvoj, saj je bilo delo takrat mučno in izčrpavajoče, prosti čas pa le sredstvo za ublažitev te izčrpanosti in ne sredstvo za zadovoljitev osebnih potreb. Te potrebe, ki so jih posamezniki zadovoljevali, so bile potrebe, ki jim jih je vsilila država in ne nekaj, kar so si izbrali sami. S tem so se posamezniki odtujili od vseh področij svojega življenja.

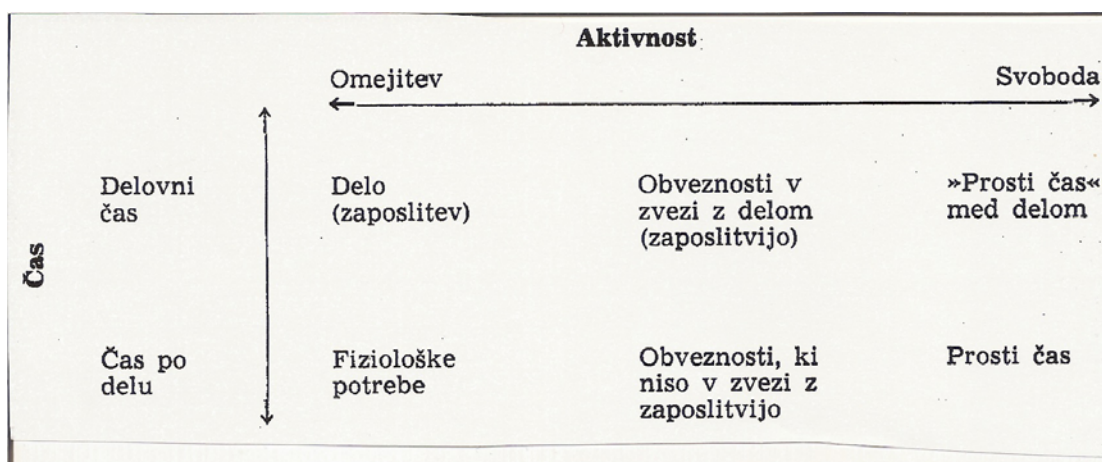
Posledice nezaposlenosti mnogi avtorji obravnavajo kot družbeno škodljive; brezposelnost prizadene ljudi na individualni ravni in nič več na družbeni. Najočitnejše posledice nezaposlenosti so verjetno finančne, številne druge je težje oceniti.

Leonard Fagin in Martin Little trdita, da brezposelni z izgubo dela izgubijo več kot le finančno stabilnost (Fagin in Little v Haralambos in Holborn 1999, 255-256):

- zaposlitev po njunem prepričanju posameznikom daje občutek identitete – kdo so in kakšna je njihova vloga v družbi; nezaposlenost zmanjšuje te stike;
- služba posameznikom predstavlja obvezno aktivnost;
- posamezniki izgubijo zmožnost za strukturiranje psihološkega časa – služba razdeli dan v posamezne enote, brezposelni pa imajo težave z razporejanjem svojega dneva brez teh enot;
- avtorja sta opozorila, da delo daje občutek smisla. Ljudje pri opravljanju dela razvijajo spretnosti in so ustvarjalni, z nezaposlenostjo pa se ta občutek porazgubi;
- dohodek od dela nudi svobodo in nadzor zunaj dela – za vključevanje v aktivnosti zunaj dela je potreben denar.

Odnos med delom in prostim časom je s shemo opredelil Parker (v Černigoj-Sadar 1986). Pri tem je upošteval dimenzijo časa in omejen oziroma svoboden izbor aktivnosti. Izbor je največkrat omejen zaradi osebnih lastnosti posameznika, njegovega načina življenja, navsezadnje pa tudi zaradi vpliva same družbe.

Slika 2.1: Odnos med delom in prostim časom



Vir: Černigoj-Sadar (1986, 87).

Ta isti odnos nadalje razvršča v tri glavne vzorce (Parker v Haralambos in Holborn 1999, 261):

- **razširitveni**: delo se razširi v prosti čas in med obema ni jasne delitve. Delo predstavlja osrednji interes posameznika, medtem ko je čas za prostovoljne dejavnosti kratek in se namenja predvsem za razvoj osebnosti. Poklici, ki spadajo v ta vzorec so podjetništvo, zdravstvo, poučevanje, socialno delo in nekateri kvalificirani manualni poklici. Takšna dela posamezniku zagotavljajo visoko stopnjo avtonomije in osebnega zadovoljstva pri opravljanju svojega dela;
- **nevtralni**: tu je delitev med delom in prostim časom precej jasna – dejavnosti obeh se med seboj razlikujejo. Tu ima posameznik več ur prostega časa in posledično mu osrednji interes predstavljata družina in prosti čas. Sem spadata poklic uradnika in pokvalificirani manualni delavci, delo pa zagotavlja srednjo ali nizko stopnjo avtonomije – zadovoljstvo posameznika odvisno v večji meri le od plačila;
- **opozicijski vzorec**: delitev med delom in prostim časom je stroga; dejavnosti se med seboj precej razlikujejo. Poklici nudijo nizko stopnjo avtonomije in ne zahtevajo spretnosti; posamezniki čutijo odpor do dela. Ta vzorec je tipičen za nekvalificirano manualno delo, rudarstvo in ribolov v oddaljenih krajih.

Medtem ko Parker ponazarja vpliv dela in izobrazbe na izbiro prostega časa in pri tem delu pripisuje veliko vlogo, pa je Roberts (v Critcher in drugi 2001) precej kritičen do te ideje. Prepričan je namreč, da obstajajo številni drugi faktorji, kot na primer družina, ki vplivajo na človekovo izbiro prostega časa.

Glavne točke študij, ki preučujejo življenjske sektorje in osebna zanimanja, so strnjene v naslednji dve ugotovitvi (Dumazedier v Rapoport in Rapoport 1975, 16):

- delovno zadovoljstvo narašča sorazmerno z naraščanjem statusa, ki ga z določenim delom pridobimo. Na podlagi tega sklepamo, da je delovno

zadovoljstvo večje pri višje kvalificiranih, bolj izkušenih, izobraženih in tehnološko bolj naprednih delih;

- o paradoksalno pa z naraščanjem statusa, izobrazbe in prejemkov obstaja težnja po iskanju osebnega zadovoljstva izven delovnega položaja. Dumazedier tako ugotavlja, da pri višjem odstotku kvalificiranih delavcev osnovno zadovoljstvo izhaja iz družinskega življenja.

Količina prostega časa je večja pri nezaposlenih. Pri tem Kelvin, Dewberry in Morley Burber (v Haralambos in Holborn 1999) ugotavljajo, da se z nezaposlenostjo povečajo le nekatere dejavnosti prostega časa. Brezposelni tako več časa posvečajo gledanju televizije, gospodinjenju, branju in hobijem. Ugotovili so še, da nezaposlenost ne vpliva na verske dejavnosti, ustvarjalne dejavnosti in dejavnosti na prostem. Opazili so upad tistih, ki se ukvarjajo s športom in se udeležujejo športnih prireditev, vendar pa je posledično večje število tistih, ki šport spremljajo preko televizijskih ekranov. Njihova glavna ugotovitev je ta, da brezposelni ne znajo produktivno izkoristiti svoj prosti čas in izbirajo dejavnosti zgolj zato, da bi ublažili dolgočasje, največkrat pa se izkaže, da so te dejavnosti za njih povsem neprimerne. Po Uletovi (2000) zaposlene osebe svoj prosti čas najraje uporabijo za lastno regeneracijo, nadalje za reševanje problemov v drugih sferah življenja in več medsebojnega druženja.

Merjenje koeficientov, ki opisujejo povezanost med delovnim okoljem in izrabo prostega časa je pokazalo, da na način izrabe prostega časa vplivata predvsem psihični napor in avtonomija pri delu. Zaposleni z večjim psihičnim naporom pri delu so v prostem času največkrat pasivni, ali pa spremljajo le množične medije in se družijo s prijatelji. Manj se posvečajo športu, izletom, obiskovanju gledališč, med počitnicami manj potujejo in se manj zabavajo zunaj doma. Enako velja za zaposlene, ki pri svojem delu uživajo določeno stopnjo avtonomije, s to razliko, da pogosteje obiskujejo svoje prijatelje in znance (Svetlik 1991).

Dejansko lahko zaključim, da delo v veliki meri vpliva na razporejanje posameznikovega prostega časa. Aktivnosti in želje podreja službenemu času, marsikdaj pa prosti čas preživlja pasivno, saj nima energije za kakršnokoli dejavnost. Pasivno preživljanje prostega časa pripisujemo največkrat brezposelnim osebam, saj jim očitno brezzdelje preide v kri in je vsakršna aktivnost povsem odveč. Morda pa je razlog za to, da v prostem času posedajo za televizorjem tudi njihovo slabo finančno stanje. Nimajo namreč nobenega finančnega priliva, veliko prosto-časovnih aktivnosti pa je potrebno plačati. V naslednjih poglavjih se bom podrobneje posvetila prosto-časovnim aktivnostim in morda tam ugotovim razlog za pasivnost brezposelnih oseb.

2.3 Odnos med družino in prostim časom

Vzgoja staršev ima velik vpliv na razvoj otrok. Že od nekdaj so vloge staršev nekako porazdeljene, in sicer so matere običajno usmerjene na rutinsko obnašanje in disciplino otrok, očetje pa se z otroki igrajo ter jim razvijajo interese in neobičajne aktivnosti. Mati in oče sta med drugim tudi prvi osebi, ki komunicirata z otrokom in razvijata njegovo osebnost. Pereč problem sodobne družbe predstavlja vse manjše odločanje ljudi za ustvarjanje družine z otroki. To še najbolj povzročajo ekonomske in socialne stiske ljudi.

»V najnovejših raziskovanjih se prosti čas obravnava kot del socialnega prostora družine in neposredne skupnosti, in ne kot izvedena polovica primerjave 'delo-prosti čas'. Odnos med družino in prostim časom lahko obravnavamo z dveh vidikov« (Černigoj-Sadar 1991, 25):

- prosti čas lahko pojmuje kot vir, ki pripomore k stabilnosti in bogastvu družinskih odnosov oziroma kot vir, ki je nujen za razvojne možnosti;
- drug pristop pa obravnava družino kot vir za prosti čas – ta je nujen prostor za svobodo, ekspresivnost in razvoj osebnosti.

John Kelly (v Critcher in drugi 2001) poudarja, kako pomembna je družina za razvoj osebnih razmerij in s tem vpliva na to, s kom in kako posameznik preživlja svoj prosti čas. Kellyjev glavni poudarek preučevanja je interpretacija, kako posameznik ceni in doživlja svoje družinsko življenje. V nasprotju z njim pa Clarke in Critcher (v Critcher in drugi 2001) poudarjata nesoglasja znotraj in med družinami, pri tem pa opazata neenakosti pri izkoriščanju prostega časa in možnosti za preživljanje le-tega.

Za kvaliteto odnosov in razvoj identitete Kelly navaja naslednje vidike prostega časa (Kelly v Černigoj-Sadar 1991, 26):

- prosti čas je vzajemni interes družine, fokus interakcije in komunikacije;
- prosti čas razširja prostor za starševstvo;
- prosti čas je možnost za preizkus in razvoj novih družinskih odnosov;
- prosti čas je lahko možnost za avtonomijo in neodvisnost;
- tovarišstvo in zaupanje, ki se razvije v prostem času, pripomore k odnosu, ki vključuje različne vrste podpore v posameznih življenjskih obdobjih;
- večina ljudi je najraje v družbi s tistimi, ki jih pozna in jim zaupa.

Joffre Dumazedier (v Critcher in drugi 2001) družini pripiše vlogo polovičnega prostega časa, saj naj aktivnosti znotraj družine ne bi bile dovolj samostojne, da bi jih lahko šteli med neodvisne aktivnosti. Pri svojih aktivnostih so ljudje preveč odvisni od drugih družinskih članov, ki nas omejujejo pri izbiri in možnostih. Zato se prevečkrat zgodi, da se člani družine prilagajajo en drugemu, pri tem pa pozabijo na svoje želje in potrebe. Avtor pri odnosu znotraj družine celo namigne, da je po rojstvu otroka potrebno vložiti še veliko več truda v prilagajanje za učinkovito skupno preživljanje prostega časa, da bi zakon uspel.

Evropski podatki kažejo, da število gospodinjskih članov upada. Povprečno število članov v slovenskem gospodinjstvu je leta 1931 znašalo 4,9, leta 2002 pa le še 2,7, kar

naj bi bil dober približek evropskemu povprečju, ki je že leta 1991 doseglo 2,6. Navkljub demografski prestrukturaciji pa se izraža težnja po individualizaciji bivanja - vse več je samskih gospodinjstev, kjer ni nujno, da je oseba izolirana od družbe. Razlogi za samskost so različni: lahko gre za izraz volje posameznika, za ovdovelo osebo, nekoga, ki je ostal sam po odselitvi ostalih članov in končno kot posledica dobre materialne preskrbljenosti, ki omogoča samsko življenje (Mlinar 2008).

Pri tako dinamičnem stilu življenja se vedno manj ljudi odloča za ustvarjanje družine. Ljudje za svoje ekonomsko preživetje preživljajo vedno več ur na delu in posledično družini posvečajo vedno manj časa. Še posebej, če so odnosi v službi napeti, si ob prihodu domov taka oseba želi le miru in se s tem še bolj distancira od družinskih članov. Sam način življenja nas je nekako osamil od ostalih in nas prisilil v to, da sami poskrbimo za svoje življenje in načrtujemo življenjski urnik le zase. Vse poznejše odločanje za skupno življenje je povzročilo težjo prilagoditev človeka na nov način življenja, ki ga predstavljata žena in otroci. Vendar še vseeno menim, da je družina kljub vsemu najpomembnejši element pri razvoju vsakega posameznika in sem prepričana, da bi se ob ugodni finančni situaciji vsaka mlada družina odločila za večje število otrok, kot pa jih imajo sedaj in svoj prosti čas rajši preživljali en z drugim, kot pa na delovnem mestu.

2.4 Aktivnosti v prostem času

Pri dejavnostih prostega časa moramo upoštevati dejstvo, da je določena dejavnost za nekoga zabava, za drugega pa obveznost ali celo delo. Te dejavnosti so lahko vse od vrtnarjenja, gospodinjenja, do ukvarjanja s športom. Bolj kot je človek svoboden pri izbiri oblike aktivnosti, bolj se pokaže ustvarjalnost, izražajo se osebne značilnosti in s tem pripomore k razvoju same družbe. Na splošno pravijo, da ljudje, ki večino časa v službi sedijo, svoj prosti čas preživljajo v naravi oziroma aktivno. Tisti, ki opravljajo fizična in terenska dela, pa svoj prosti čas izkoristijo za počitek in pasivno preživljanje prostega časa, kot je recimo branje knjig, gledanje televizije in poslušanje radia.

Posamezniki svoj prosti čas preživljajo kar precej različno. Tradicionalne oblike so se nekoliko spremenile in predvsem preoblikovale v nekaj modernih oblik, ki jih poznamo danes. Med drugim so to socialni stiki, kulturne in izobraževalne dejavnosti ter športne dejavnosti. Velik del aktivnosti sodi v potrošniško kulturo, o kateri bom spregovorila v naslednjih poglavjih, na tem mestu pa bi rada povedala kaj več o športu, kot pomembnemu dejavniku prostega časa.

Že kot otroci ob igranju uporabljamo domišljijo in ustvarjamo svet po svoji želji. Ta ustvarjalnost ostane pri posamezniku prisotna tudi kasneje, ko odraste in skuša v prostem času izpopolniti tisto pomanjkanje, ki ga občuti pri opravljanju vsakdanjega dela. Enako velja za šport. Ukvarjanje s športom je dobro za fizično pripravljenost, razvoj osebnosti, izboljšanje zdravja, družbeni razvoj in nenazadnje odmik od deviantnih dejanj (Topič in Petrović 2007).

»Šport je fizična aktivnost, ki se jo opravlja za rekreacijo in užitek, predvidoma v zato posebej narejenih prostorih in po točno določenih pravilih. S športom označujemo igre in aktivnosti, ki vključujejo fizični napor« (Hornby 1995, 1149).

Mcpherson, Curtis in Loy pa šport definirajo kot »strukturirano, ciljno-usmerjeno, tekmovalno, na borbi temelječo, igralno telesno aktivnost« (Žugić 1996, 85). Za športno aktivnost je značilno, da se telesno gibamo in razvijamo sposobnosti, ki so zanemarjene, nam utrjuje zdravje, ohranja stik z naravo in pomeni tekmovanje s samim sabo, veselje, igro, nas sprošča, krepi in navsezadnje goji družabnost (Bizjan 2004).

Šport je imel skozi čas različno vlogo. Prva odkritja naj bi bila že 4000 let pred našim štetjem, in sicer na Kitajskem, kjer naj bi našli aktivnosti najbolj podobne današnji obliki športa. Posebej popularna naj bi bila predvsem gimnastika. Velik vpliv na razvoj športa so imeli zagotovo Grki, ki še danes veljajo za zgled telesne in duševne popolnosti. Za takratno obdobje so bile najbolj pomembne olimpijske igre, kjer so se pomerili v različnih športnih panogah, prevladovala pa so predvsem atletske discipline. Sicer pa se je v času antične Grčije razvilo kar nekaj športnih panog, med katerimi so

bile najpogostejše metanje kopja, boks, rokoborba in kočijaške dirke. Ravno tako Stari Grčiji pripisujejo prelomno točko pri razvoju športa, saj naj bi aktivnosti, ki so veljale zgolj za preživetje prehajale v športno ravnanje, s tem pa v tekmovalnost med posamezniki in dokazovanje moči. Nadalje sledijo Rimljani, ki so nasprotno od Grkov povelečevali zunanji izgled in dajali večji pomen koristi. Poseben poudarek so dali disciplinam, kot so tek, mečevanje, plavanje, veslanje, jahanje in streljanje z lokom. V Srednjem veku se je pokazala razlika med višjimi in nižjimi sloji. Medtem ko so bili nižji sloji nagnjeni k športom na prostem, so fevdalci svoje aktivnosti usmerjali v vojaške vaje, plemstvo pa se je ukvarjalo z bolj razvitimi športnimi aktivnostmi. Pomembnejši v tem času so bili viteški turnirji, razvile pa so se tudi razne igre z žogami (Šugman 1997).

V Sloveniji je vidnejše povečanje s športnimi aktivnostmi opaziti v zadnjih petnajstih letih. S športno dejavnostjo se tako ukvarja 34,8 odstotkov moških in 27 odstotkov žensk. Še vseeno pa je kar 39 odstotkov takih, ki se s športom nikoli ne ukvarjajo. Odstotek moških, ki se s športom ukvarjajo občasno je padel na račun povečanja tistih, ki se s športom redno ukvarjajo. Enak porast je viden pri ženskah, kjer se s športom občasno ukvarja 31,6 odstotkov, redno pa 27 odstotkov žensk. Najpopularnejši športi v Sloveniji med leti 1997 in 2006 naj bi po raziskavi sodeč bili hoja, kolesarjenje in plavanje – torej športi, ki so za ljudi finančno ugodni, se jih hitro naučijo in so pretežno v naravi. Zanimivo pri tej raziskavi je dejstvo, da pri ženskah med desetimi najbolj popularnimi športnimi dejavnostmi ni niti enega ekipnega športa. Še več, nagibajo se predvsem k »estetskim« športom in k športom, ki potekajo v naravi (Topič in Petrović 2007).

V primerjavi z ostalimi evropskimi državami Slovenijo uvrščamo nekako v samo sredino. Odstotek občasno športno aktivnih je višji na Finskem, v Švici, Belgiji, Veliki Britaniji, na Danskem in Švedskem ter v Nemčiji. Slabšo športno aktivnost kot Slovenija pa imajo med drugim Francija, Estonija, Slovaška in Rusija (Strel 1997).

Kljub temu, da narašča število oseb, ki se ukvarjajo s športom, pa je še vedno veliko takih, ki preprosto ne vedo, kaj s prostim časom. Zato je potrebno že mlade usmerjati h

koristnemu in pozitivnemu preživljanju prostega časa. Predvsem država lahko veliko stori v ta namen, s samo gradnjo športnih objektov in urejanjem okolice. Ljudi je potrebno fizično aktivirati in jih s tem duhovno dvigniti in spremeniti celoten pogled na svet. Današnji tempo življenja je za posameznika prenaporen, zato je vsakršna sprostitev oziroma izvajanje raznovrstnih aktivnosti v prostem času več kot dobrodošla.

2.5 Potrošništvo

Če potrošništvo obravnavamo v smislu zadovoljevanja potreb, potem je to še sprejemljivo. Vsako pretirano in nesmiselno potrošništvo pa kritiki strogo obsojajo. In ravno to je problem današnjega potrošništva, saj naj bi se razvijalo v smeri luksuznega potrošništva. Ljudje so postali brezglavi potrošniki in ne zadovoljujejo le svojih potreb, pač pa kupujejo stvari le zaradi pomena.

Veblen (v Campbell 1998) je bil mnenja, da ljudje zapravljajo, ker bi radi pripadali višjemu družbenemu razredu in naj bi dejansko toliko zapravili za proizvode, da bi dokazovali svoj status. Preko potrošnje naj bi razkazovali svoje bogastvo in družbeni položaj. Razvil je dve domnevi, po kateri naj bi dobrine ljudem predstavljale statusni simbol in skrb ljudi, kaj si nekdo o njih misli ter kako ima lahko nekdo več, kot oni sami.

Na izbiro prostega časa posameznika potrošništvo močno vpliva, kar pomeni, da posameznik svoj prosti čas ne izbira svobodno in neodvisno, pač pa njegov prosti čas določata industrija in tržišče (Fromm v Kristančič 2007).

Moderna potrošniška družba je šla čez tri obdobja. V prvem obdobju so potrošniki zadovoljevali splošne potrebe, ki so nastale kot posledica razvoja industrije. Vedno hitrejši razvoj industrije v drugem obdobju razvoja potrošniške družbe je posameznika pripravil do tega, da ni zadovoljeval le osnovnih potreb, pač pa je iskal presežne užitke in stremel k zadovoljevanju osebnih želja. V tretjem, sedanjem obdobju pa posamezniki

zadovoljujejo želje in potrebe, ki so del njihove fantazije in domišljije (Ule 2002). V času industrijske družbe so ljudje gradili na potrošništvu, ki je nudilo zadovoljstvo in užitek, s stilizacijo pa smo prišli do točke, ko nekaj kupimo zaradi podobe, simbolne vrednosti ali samega stila, ki ga s to dobrino pridobimo.

Tako Veblen kot Baudrillard in Bourdieu (v Kurdija in Uhan 2002) so potrošništvo razumeli kot komunikacijo posameznika z okoljem. Zagovorniki individualiziranega potrošništva pa so posameznika preučevali kot narcistično osebnost, ki zadovoljuje potrebe le za svoj užitek. Posameznik tako sam odloča o svojem življenju in je svoboden. Po Baudrillardu (v Kurdija 2000) delovanje na trgu prisili posameznika, da si ustvarja željo po želji, potrebo po potrebi - trg sam posamezniku vsili določen položaj.

Sheila Scraton (v Haralambos in Holborn 1999) je mnenja, da imajo ljudje sedaj res več prostega časa kot pred industrijsko revolucijo, a je ta na posameznike različno vplival. Za osemdeseta je bila tako zaradi povečanja količine prostega časa značilna gradnja pokritih kegljišč, centrov za prosti čas, studiev za fitnes in tematskih parkov. Vse to pa je bila posledica razvoja potrošniške kulture, kjer se je položaj tistih z manjšimi sredstvi poslabšal, ostali pa so uživali boljšo oskrbo - »s tega vidika razvite industrijske kapitalistične države postajajo le družbe prostega časa za del prebivalcev: za prikrajšane se prosti čas zmanjšuje« (Scraton v Haralambos in Holborn 1999, 274).

Marcuse je v svojih delih ugotavljal, da so potrebe ljudi v bistvu manipulirane s strani proizvajalcev in se »potrošniška kultura kaže kot žrtev kapitala, ki je v svoji odtujenosti povezana s sebičnostjo, razvrednotenjem individualne subjektivitete in zapovedanim materializmom« (Marcuse v Kurdija 2000, 77).

Potrošništvo povezujemo tudi s hedonizmom. Ljudje bežijo pred vsakdanjikom in si z novimi proizvodi skušajo pričarati svet sanjarjenja. Ko človek enkrat proizvod zazna za nekaj novega, začne o njem sanjariti. To vodi k nakupu samega izdelka, saj se ljudje vedno raje prepuščajo dnevnim sanjarjenjem. S samim nakupom je potrebo in željo

sicer izpolnil, a ker mu kupljeni izdelek ne uresniči sanj, je hitro razočaran in išče nov izdelek. Od tu povečana stopnja potrošništva. V sanjskem svetu človek določa svoje potrebe in želje ter išče zadovoljitev le-teh, v resničnem svetu pa je taka oseba podlegla potrošniško nadzorovanemu prostoru, kjer zasluge pobirajo lastniki in načrtovalci prostorov (Campbell 1998). Pravzaprav bi lahko rekli, da gre za iskanje izdelka, ki bi nam uresničil sanje, a ga preprosto ni. S tem ko se človek hedonistično postavi naproti materialnim vrednostim in njihovi uporabi, pa se začne izgubljeni v masi ljudi. Cilj take osebe ni le to, da bi proizvajala, pač pa tudi upravljala za boljše življenje (Žugič 1996).

Na hedonizem pri potrošništvu smo še posebej pozorni, ko posamezniki kot smisel njihove prihodnosti razumejo samozadostnost, potovanje, hobije in ostale prostoročasovne aktivnosti ter ko gre zaradi spremenjenih tradicionalno določenih moških in ženskih vlog za drugačno preživljanje prostega časa, kot smo ga vajeni (Fontenelle in Zinkhan 1993).

Na spreminjanje vloge prostorov potrošnje je v veliki meri vplivala iznajdba avtomobila. Ravno to je prednost nakupovalnih središč, ki ponujajo ogromno število parkirnih mest in so lažje dostopna v primerjavi z mestnim jedrom, ki je slabo dostopno, premajhno in neprimerno. V mestnih jedrih se zadržujejo le še ljudje, ki jim je to blizu in zanimivo ter želijo opraviti kvalitetnejši nakup. Poudarek pri nakupovanju v večjih nakupovalnih središčih je na množični potrošnji in velikih prostorih, medtem ko v mestnem jedru prevladujeta visoka kakovost in prestiž izdelkov. Potrošniki si ravno tako nakupovalni center zamislijo kot sanjski kraj, kjer uresničujejo fantazije, v resnici pa so le del potrošniške družbe, ki je tam z namenom ustvarjanja dobička. Razvoj mesta je bil pogojen s kapitalizmom, kjer so bili osnovni medosebni odnosi podrejeni kolektivni potrošnji (Uršič 2003). Naraščanje števila avtomobilov je eden najočitnejših znakov individualizacije, saj posamezniku omogoča več svobode. Vendar pa so prakse pokazale, da bi višjo stopnjo individualizacije dosegli, če bi več ljudi uporabljalo isti avtomobil oziroma bi se jih več naenkrat skupaj vozilo, kot pa proizvodnja vedno večjega števila avtomobilov.

Današnje potrošništvo je torej usmerjeno k zadovoljevanju osebnih želja in potreb, ki jih nikoli ne zmanjka, še več, od že zadovoljenih se ustvarjajo nove. Tak odnos potrošnika pa vodi k bogatenju kapitalistov in ravno oni imajo od hedonistično usmerjenega potrošnika največ koristi.

Povsem konkreten primer nesmiselnega potrošništva, ki danes prevladuje, so prikazali celo avtorji risane uspešnice South Park, kjer so glavni junaki otroci. Gre za to, da otroci zasledijo reklamo, da se naslednji dan odpira nov nakupovalni center, ki bo ponujal izjemno ugodne nakupe. Eden izmed otrok se odloči za nakup treh identičnih filmov, ki so pakirani skupaj v enem zavoju in stanejo 9,99 evrov. Ko to vidi drug otrok, ga vpraša, zakaj potrebuje tri enake filme, ko pa lahko kupi samo en film. Nakar mu prvi odgovori, da en film stane 4,99 evrov, če pa so trije enaki filmi skupaj pakirani, pa stanejo 9,99 evrov in je s tem nakupom pravzaprav pridobil. Drugi primer pa je otrokov oče, ki kupi lopato za sneg, ker je zelo ugodna, pri tem pa povsem zanemari dejstvo, da živi v kraju, kjer še nikoli ni snežilo. Osebno mislim, da so avtorji odlično zajeli sodobnega potrošnika, ki brezglavo zapravlja za stvari, ki jih v življenju pravzaprav ali ne potrebuje ali pa dejansko kupuje nekaj, kar že ima.

2.5.1 Potrošniška kultura

Med elemente potrošniške kulture najpogosteje štejemo televizijo, računalnik, kino, gledališče, nakupovanje in turizem. Pri vseh je prišlo do velikega napredka in s tem do povsem spremenjenega načina življenja. Kot primer naj navedem zgodbo, ki sem jo pred kratkim slišala. Namreč v eni izmed osnovnih šol naj bi imeli računalnik že v prvem razredu. Dotično osebo sem vprašala, če je to morda računalnik za učiteljice, pa mi je odvrnila, da je to računalnik za otroke, in sicer se bodo razdelili po skupinah, kjer se bodo eni igrali z žogami, drugi bodo risali, tista srečna skupina pa bo kakšno uro dnevno preživela ob igranju računalniških igrice. Toliko o tem, kaj je razvoj potrošniške kulture storil ljudem.

Televizija je v zadnjih letih prevzela velik del vloge, ki je prej pripadala kulturnim ustanovam. Gledanje televizije v veliki meri vpliva na človekovo emocionalno in intelektualno rast, pa tudi ogroža njegovo individualnost (Božović 1975).

Dumazedier (v Božović 1975) opozarja na kompleksnost pričakovanj, ki jih imajo ljudje od televizije. Namreč ljudje naj bi gledali televizijske serije zato, da bi ubežali realnosti in čutili pripadnost nečemu, se razvedrili in adaptirali. Televizija mora ljudi sprostiti na način, da se pri tem ne počutijo neumne ter jih informirati, a pri tem dosega neko mero zanimivosti.

Glede na rezultate raziskave javnega mnenja o gledanju televizije, ki jo je opravila agencija Giedon, Slovenci gledamo televizijo v povprečju 3 ure in 22 minut dnevno; pri tem največkrat informativne oddaje. Med vsemi anketiranimi je 7,7 odstotkov takih, ki televizije sploh ne gledajo (Slovenska tiskovna agencija 2009).

Vedno več ljudi svoj prosti čas preživlja za računalnikom. Evropska komisija je v svojem poročilu leta 2008 navedla, da tretjina državljanov Evropske unije ni še nikoli uporabila interneta. Redno naj bi ga uporabljalo 56 odstotkov, kar je za tretjino več kot leta 2004. Med leti 2005 in 2008 se je uporaba interneta na evropskem področju povišala iz 43 odstotkov na 56 odstotkov; v Sloveniji je odstotek uporabe interneta nekoliko manjši kot je povprečje Evrope (Raba interneta v Sloveniji 2009).

Povprečni mesečni uporabnik svetovnega spleta v Sloveniji, starosti med 10 in 75 let, je v aprilu na spletu prebil 11 ur in 22 minut – kar slabe 3 ure več kot leta 2009. Letos aprila naj bi bilo kar 67 odstotkov prebivalcev Slovenije, starih med 10 in 75 let, mesečnih uporabnikov spleta. Od tega naj bi bilo 56 odstotkov moških, za katere velja, da so aktivnejši uporabniki kot ženske. Le-te na spletu porabijo 9 ur in 44 minut, medtem ko moški na spletu porabijo 12 ur in 39 minut mesečno. Povprečna starost mesečnih uporabnikov v Sloveniji je 35 let (Raba interneta v Sloveniji 2010). Tipičen slovenski uporabnik interneta po spletu brska le v smislu potrošniškega iskanja informacij – tak način je zanj lažji kot branje in iskanje prek medijev (Oblak in Petrič 2005).

Povečan odstotek uporabnikov interneta lahko pripišemo tudi vedno večji odtujenosti posameznika od družbe in iskanju virtualne družbe, kjer se lahko predstavimo, kot povsem druga oseba, ne da bi nas pri tem kdo obsojal. Vedno bolj so popularne kakšne spletne klepetalnice in drugi spletni naslovi za druženje, kot sta Facebook in Twitter. Ravno tako pa se odtujevanje kaže pri oblikah nakupovanja. Namreč mnoge trgovine so uvedle možnost spletnega nakupovanja, kjer izdelek poiščemo preko spleta, ga naročimo in čez nekaj dni je že na našem naslovu. Tak način nakupovanja pa ni le za ljudi, ki se odmikajo od družbe, temveč je uporaben tudi za tiste, ki dolge ure preživijo na delovnem mestu in je fizično nakupovanje skorajda nemogoče.

Svoj prosti čas ljudje radi preživljajo tudi v kinematografih in na različnih kulturnih dogodkih. V ljubljanske kinodvorane najraje zahajajo mladi, in sicer več kot milijon prebivalcev starih med 12 in 65 let, kar 80 odstotkov pa naj bi bilo starih manj kot 30 let (Uršič 2003). Raziskava o obisku Kolosejevih kinocentrov leta 2007, kjer je preko telefonskega anketiranja sodelovalo 739 oseb starih med 12 in 40 let, je pokazala, da gre 20 odstotkov anketirancev v kino enkrat mesečno, vsaj enkrat ali večkrat na teden pa 4 odstotki. V kino se najraje odpravijo v družbi prijateljev, sledi tretjina, ki hodi v kino s partnerjem in 15 odstotkov takih, ki gredo v kino s svojo družino. Za primerjavo naj navedem podatek, da je v dvanajstih dvoranh kina Kolosej na voljo kar 3312 sedežev, medtem ko so mestne dvorane skupaj ponujale le 1120 sedežev. Za aktivno preživljanje prostega časa pa Kolosej ponuja še veliko več. Dodatno ponudbo so razvili v okviru zabavišnega centra Arena, kjer se med drugim nahajajo bowling, biljard ter igralni salon (Kolosej 2007). Nekoliko bolj sem izpostavila ljubljanski Kolosej, vendar pa število kino dvoran narašča tudi v ostalih krajih, in sicer pod okriljem Planeta Tuš. Ti se nahajajo v Kranju, Kopru, Celju, Mariboru in Novem mestu.

Kar se tiče kulturnih dogodkov, naj omenim nekaj statističnih podatkov za Slovenijo v letu 2007. Gledališke predstave je v tem letu obiskalo 820 tisoč obiskovalcev, kar je za 14,3 odstotkov več kot v letu 2004 in 2,4 odstotkov manj kot v letu 2006. Eno samo gledališko predstavo si je ogledalo 213 gledalcev. Prireditve, ki so jih izvajali kulturni domovi si je ogledalo 2,3 milijona gledalcev, najštevilnejši med temi so bili obiskovalci likovnih razstav, sledili so obiskovalci instrumentalnih koncertov in nazadnje še

obiskovalci zborovskih koncertov (Statistični urad Republike Slovenije 2009). Za prostor kulturne potrošnje je značilno, da potrošnik denar zapravi za nematerialne dobrine, ki pa mu prinesejo enako zadovoljstvo kot, če denar menja za fizično dobrino. Tako z ogledom filma ali predstave dosežemo osebno zadovoljitev, čeprav nismo pridobili materialne dobrine (Uršič 2003).

V sklopu potrošniške kulture pa ne moremo mimo turizma. V razvitem svetu so v ospredju predvsem vprašanja, kje, kdaj in kako preživljati počitnice. Značilna je večja ponudba turističnih destinacij, več časa za same počitnice in boljša izbira. Obmorske destinacije so pri tem nekoliko v zaostanku, saj ponujajo le sonce, morje in pesek. Trend, ki se pojavlja pri počitnikovanju, je skrajšan čas počitnic, a večkratno letno ponavljanje. Ljudje dandanes vse informacije o določeni destinaciji pridobijo preko interneta, kar pomeni, da morajo turistične organizacije posodabljati svojo ponudbo. Za individualna potovanja se odloča vedno več posameznikov, pri tem pa se radi poistovetijo s samim krajem in raziskujejo življenja in navade tamkajšnjih prebivalcev. Za prenočišča najraje izberejo cenovno ugodne zasebne sobe, bungalove, motele in kampe (Mlinar 2008).

V Sloveniji turizem dobiva pomembno gospodarsko vlogo. V zadnjih nekaj letih je bil poudarek v izgradnji fizične infrastrukture, sedaj pa so usmerjeni bolj v izboljšanje kvalitete in raznolikost ponudbe (Natek in Natek 2008). V letu 2009 se je turističnega potovanja udeležilo 59 odstotkov vseh prebivalcev Slovenije, starih 15 let ali več, od tega jih je 50 odstotkov odšlo na vsaj eno daljše zasebno potovanje, 39 odstotkov zasebnih potovanj je bilo daljših – 72 odstotkov v tujini in 11 odstotkov organiziranih s strani potovalne agencije. Med moškimi je bilo 62 odstotkov turistov, med ženskami pa 57 odstotkov, pri tem je bil največji delež turistov med prebivalci starimi med 15 in 24 let, najmanjši pa med prebivalce starimi 65 let in več (Statistični urad Republike Slovenije 2010).

Torej kaj lahko zaključimo o današnjem potrošniku? Vedno več denarja zapravi za sebe, a s tem ne doseže nobene stopnje zadovoljstva oziroma je le-to zelo kratkotrajno, saj se

takoj porodi nova želja, ki jo je potrebno zadovoljiti. Vsak posameznik meni, da s tem ko zapravlja, poudarja svojo individualnost, a ne ve, da je le marioneta v rokah kapitalistov in se pravzaprav s svojimi potrošniškimi navadami še bolj približuje ostalim ljudem. Uporaba elektronskih naprav oziroma množično-komunikacijskih sredstev narašča, prav tako pa ukvarjanje s športom. Na splošno menim, da lahko trdimo, da veliko več ljudi svoj prosti čas preživlja bolj aktivno kot v tradicionalni družbi.

2.6 Vpliv socialnih, ekonomskih in bioloških dejavnikov na prosti čas

Na posameznikovo izbiro oblike preživljanja prostega časa vplivajo ekonomski, socialni in biopsihološki dejavniki, ki jih razvrstimo v naslednje skupine (Strojin 1982, 49):

- navade v obdobju otroštva in odraščanja,
- stopnja izobrazbe in kulturne ravni,
- družinsko in ožje družbeno okolje,
- kraj bivanja in pripadnost k sloju,
- poklic,
- ideal in perspektiva posameznika in
- biopsihično stanje.

Omeniti moram, da vpliv teh dejavnikov pride v poštev večinoma pri ugotavljanju negativnih oblik preživljanja prostega časa – torej, če se posamezniki zatekajo k deviantnim dejanjem, alkoholizmu in k ostalim prestopniškim dejanjem. Takšnih posameznikov je morda le določen odstotek, a še vedno dovolj, da vplivajo na celotno družbo in jih pri proučevanju oblik prostega časa ne smemo zanemariti.

Vsak od naštetih dejavnikov ima določen vpliv na izbiro prosto-časovnih aktivnosti. Najbolj stereotipni smo ljudje, ko pride do izbire prosto-časovne aktivnosti glede na spol. Tradicionalno so ženske tiste, ki sodijo za štedilnik in skrbijo za družino, medtem ko moški svoj prosti čas preživijo v gostilnah ali v službi. Osebnostno na tem mestu menim,

da je posameznik rojen kot moški ali ženska, socializacija pa je tista, ki določi vedenje obeh.

Biološka razlaga utemeljuje spolno delitev dela z vlogami moškega in ženske v reprodukciji človeka. Vloga ženske v reprodukcijskem procesu je pozitivno opredeljena z nego in vzgojo otrok ter s skrbjo za odrasle. Medtem ko je vloga moškega kot preskrbovalca družine, skupaj z njegovo dominacijo na ekonomskem, političnem in vojaškem področju, opredeljena negativno, z njegovo minimalno vlogo v reprodukcijskem procesu in/ali pozitivno zaradi večje fizične moči (Černigoj-Sadar 1991, 49).

Tako stereotipno deljene aktivnosti glede na spol pa drugače prikazeta Meadova in Oakleyeva (v Černigoj-Sadar 1991), ki sta preučevali različna plemena in pri tem prišli do zaključka, da tam ne veljajo stereotipna prepričanja o vlogah moških in žensk, kot jih poznamo v modernih družbah. Tako naj bi pri nekaterih plemenih moški bolj skrbeli za nego telesa, opravljali gospodinjska dela, skrbeli za otroke in se nasplošno bolj urejali, medtem ko naj bi bile ženske bolj agresivne in usmerjene v produktivno izven-družinsko življenje.

Antropologa Tiger in Fox (v Žugić 1996) se pri delitvi spolov oslanjata na človeško biogramatiko. Ljudem je tako že prirojeno, kako se morajo obnašati. Moški so agresivnejši in bolj podrejeni dominiranju kot pa ženske. Moški skrbijo za zaščito skupin, lovijo in vodijo bitke. Nasprotno so ženske stroj za reprodukcijo in prevzemajo skrb za otroke.

Mihovilović (v Černigoj-Sadar 1991) je opravil študijo o vplivu zaposlenosti ženske na značilnosti družine in pri tem prišel do ugotovitve, da spol, višina povprečnega dohodka na gospodinjstvo in poreklo močno vplivajo na način porabe prostega časa žensk. Ženska naj bi svoj čas med tednom porabila najprej za delo, sledi spanje, čiščenje, kuhanje, hranjenje, gledanje televizije, skrb za otroka, najmanj časa pa naj bi porabila za pot na delo, osebno higieno, pranje, likanje in nakupovanje. Poraba prostega časa se v

nedeljo ne spremeni drastično, le še približno enkrat več porabi za opravljanje gospodinjskih opravil in zadovoljevanje fizioloških potreb. Razlike med spoloma naj bi bile nekoliko manjše pred dvajsetim letom starosti in pri tistih z višjo strokovno izobrazbo, v najslabšem položaju pa naj bi bile zaposlene ženske z malimi otroki in nizko profesionalno kvalifikacijo.

Socialistične feministke, kot so Eileen Green, Sandra Hebron in Diana Woodward (v Haralambos in Holborn 1999), so na podlagi raziskave prišle do nekaterih spoznanj o vzorcih dela in prostega časa glede na spol, in sicer da imajo moški več prostega časa, saj jim ni potrebno skrbeti za gospodinjstvo, nadalje imajo več denarja kot ženske, ki so posledično finančno odvisne od moškega in na koncu še dejstvo, da moški ženskam omejujejo pravico do svobodne izbire, kar pa naj bi bil povod za to, da se ženske osredotočajo na dom in družino. Prav tako opozorijo na dejstvo, da ima višina dohodka velik vpliv na način preživljanja prostega časa. Ženske iz višjih razredov in z višjimi dohodki imajo tako več možnosti za vključevanje v dražje oblike preživljanja prostega časa, kot sta joga in fitnes.

Individualizacija je spremenila tradicionalne moške in ženske vloge. Pomen družine se je detradicionaliziral, s tem pa so se razlike med spoloma le še povečale. Ženske so dosegle neko mejo neodvisnosti, a so do določene mere še vedno ekonomsko odvisne od moškega in morda tu leži razlog za to, zakaj se vedno manj žensk odloča za družino – ekonomsko niso dovolj močne, sebe in otroka pa nočejo vzdrževati s tujim denarjem. To pa ni edini razlog. Ženske so bile tradicionalno zadolžene za rojevanje otrok in skrb za družino, danes pa se vedno več žensk odloča za daljšo izobrazbo in ustvarjanje kariere. Vedno daljše izobraževanje pa vpliva na to, da si ženske kasneje želijo otrok, saj najprej poskrbijo za službo in osnovne dobrine za preživetje. Danes kasneje rojevajo in se odločajo za vedno manjše število otrok.

Za moške je značilno, da od doma odhajajo sami in ne v družbi soproge ali družine, najraje pa se ukvarjajo s športom in popivanjem, na domačih tleh pa najraje vrtnarijo in opravljajo mojstrska dela. Ženske imajo manj prostega časa in se ukvarjajo z manj

aktivnostmi, njihova primarna vloga pa je skrb za otroke in družine ter gospodinjsko delo. Med spoloma je najmanjša razlika pri tisti skupini s srednjo izobrazbo ali več in ima otroke. Za ženske bolj kot moške naj bi bila značilna pogostejša uporaba množično-komunikacijskih sredstev. Največja razlika med spoloma pa se pojavlja pri tisti skupini, ki ima manj kot končano srednjo izobrazbo in nima otrok. Ženske so bolj aktivne na področju družine in ukvarjanja s hobiji, moški pa pri dejavnostih v društvih. Podobne razlike so tudi pri tisti skupini z nedokončano srednjo izobrazbo in ima otroke, le da tu na prvo mesto usklajeno postavljajo družino (Cricher in drugi 2001).

Ob popisu prebivalcev Slovenije leta 1961 je imelo srednjo, višjo ali visoko izobrazbo le 6,4 odstotkov, ob popisu leta 2002 pa že 67 odstotkov prebivalcev, starih 15 ali več let. Zaslugo za povečanje odstotka bolj izobraženih pripisujejo mladim, ki se udeležujejo izobraževanja na višje- in visokošolski stopnji. Za starejše pa je zadnjih nekaj let povečano zanimanje za dodatno izobraževanje in usposabljanje, ki jim omogočata večjo konkurenčnost na trgu delovne sile (Natek in Natek 2008). Visoko izobrazbo mora danes človek dobiti le zato, da lahko vstopi na trg delovne sile in s tem se povečajo možnosti za iskanje dela, ne pomeni pa ta izobrazba že zagotovljeno službo. Visoko izobraženih je na trgu vedno več, zato je pomembna individualna osebnost vsakega posameznika za pridobitev določenega delovnega mesta (Beck 2009).

Sadarjeva (1991) je ugotovila, da pri tretjini parov, kjer ima vsaj en izmed partnerjev končano štiriletno srednjo šolo ali več, ženska višje vrednoti družino kot moški, pri drugi tretjini pa je ravno obratno. Poudarja tudi, da moški vrednotijo delo višje kot ženske, pri vrednotenju prostega časa pa ni opazila večjih razlik med spoloma. Pri tistih parih, kjer imata oba končano vsaj štiriletno šolo ali več, prostemu času moški pripisujejo večjo vrednost kot ženske. Pri ženskah, ki dosegajo visoko izobrazbo, je opaziti, da svoj prosti čas spremenijo v aktivnosti za družino, ali pa pripišejo nižjo vrednost. Razlike med spoloma so najmanjše pri parih, kjer imata oba končano vsaj štiriletno šolo ali več. Ženske z nižjo izobrazbo so bolj delovno usmerjene in pri tistih z manj kot srednjo izobrazbo gospodinjsko delo postane centralna točka v življenju. Praviloma je tudi tako, da višje izobraženi ljudje bolj cenijo pomen aktivnega življenja, saj na takšen način skrbijo za boljše zdravje. Gibljejo se med enako mislečimi ljudmi in

se zadržujejo v krajih, kjer so lahko aktivni med prostim časom. Najpogostejše aktivnosti visoko izobraženih so sprehajanje, kolesarjenje, ukvarjanje s športom, branje in obiskovanje gledališč, medtem ko nižje izobraženi svoj prosti čas preživljajo pred televizorjem in pomagajo pri gospodinjskih opravilih (Cerin in Leslie 2008).

Do razlik pri preživljanju prostega časa prihaja tudi zaradi osebnega dohodka. Ljudje z višjimi osebnimi dohodki živijo v krajih, kjer so možnosti za aktivno preživljanje prostega časa večje. Ravno tako si lažje privoščijo plačljive aktivnosti, kot so fitnes, wellness in druge športne aktivnosti. Pomanjkanje dohodka naj bi bil tudi glavni razlog, zakaj se etnične in rasne skupine odločajo za neaktivno preživljanje prostega časa (Cerin in Leslie 2008).

Po Hendersonu (v McGinnis in drugi 2003) imajo zaposlene ženske več zanimanja za prosto-časovne aktivnosti kot brezposelne. Zaposlene ženske so do neke mere primorane organizirati svoj dan tako, da jim uspe opraviti plačano delo in še narediti nekaj zase ter družino. K višji stopnji zanimanja za aktivnosti sigurno pripomore tudi dejstvo, da imajo zaposlene ženske svoj dohodek in s tem večjo izbiro raznovrstnih, plačljivih aktivnosti.

Prosti čas posameznika se z leti spreminja. Kot otroci se najraje igramo in razvijamo različne sposobnosti. Kot mladostniki svoj prosti čas najraje preživljamo v družbi prijateljev in z ukvarjanjem prosto-časovnih aktivnosti. Izbira aktivnosti v prostem času se nato začne pri spoloma razlikovati, ko smo starejši. Moški se odločajo za kakšne športne aktivnosti, medtem ko ženske še vedno primarno skrbijo za dom in družino. Že v zrelih letih pa so aktivnosti zopet podobne, saj se starejši najraje odločajo za sprehode in rekreacijske aktivnosti.

Raziskava, ki jo je opravil Pedagoški inštitut, je bila opravljena med mladimi med 12. in 26. letom starosti. Delež tistih, ki aktivno preživljajo prosti čas, s starostjo narašča, upada pa delež tistih, ki ga preživljajo pasivno. Starejši mladostniki v prostem času radi

berejo, obiskujejo koncerte, hodijo na izlete, se ukvarjajo s športom in se družijo s prijatelji. Najpogostejše aktivnosti vseh mladih pa so ukvarjanje s športom, obiskovanje zabav, gledanje televizije in druženje s prijatelji. Med starejšimi mladostniki zasledimo več takih, ki svoj prosti čas preživijo v lokalih ali pa kar na ulici s prijatelji. Lokacija niti ni toliko pomembna, kot to, da svoj prosti čas preživljajo v družbi prijateljev (Gril 2004).

Po navedbah Evrobarometra (v Kuhar 2007) je pet najpogostejših aktivnosti mladih druženje s prijatelji, gledanje televizije, poslušanje glasbe, šport in obisk kina, gledališča ali koncertov. Za ženske je značilno branje, ples, nakupovanje in pomoč doma, za moške pa šport, delo z računalnikom in honorarno delo. Z leti naj bi upadal delež tistih, ki se ukvarjajo s športom in računalnikom, naraščal pa delež tistih, ki honorarno delajo in obiskujejo kino, koncerte in gledališča. Očitnejše razlike med spoloma so le pri tistih, ki berejo – tu prevladujejo ženske, moški pa prosti čas raje preživljajo na internetu. Problem pasivnega preživljanja prostega časa pri mladih je predvsem ta, da lahko tak način preživljanja postane primarna izbira in s tem vplivajo na odnos do družine in svoj življenjski stil. Je pa res, da je vedno več takih mladostnikov, za katere je šola prenaporna in si v prostem času želijo le počitka oziroma druženja s prijatelji.

Rhona in Robert Rapoport navajata različne interese mladih kot osnovo za politiko prostega časa (Rapoport in Rapoport 1975, 111-117):

- **zanimanje za »različnost«**: avtorja ugotavljata, da bi morali obstajati kraji, ki bi ponujali mladim različne aktivnosti na enem mestu oziroma veliko krajev, ki bi imeli različne vsebine, osebje in organizacijsko strukturo;
- **zanimanje za »novo«**: mladi težijo k najnovejšim trendom v modi, zanima jih kaj kdo nosi, kam kdo hodi in kaj je moderno. Mladi imajo radi aktivnosti, pri katerih se lahko vrnejo k znanim stvarem, ljudem in krajem;

- **zanimanje za »pridobivanje novih izkušenj«:** medtem ko starejše osebe bežijo pred novimi izzivi, jih imajo mladi najraje, saj pri tem pokažejo svoje ideje;
- **zanimanje za življenje:** tu gre predvsem za to, da mladi težijo k temu, da znane stvari opravijo hitreje, močnejše in določajo oziroma presejajo meje tveganja;
- **zanimanje za samoto:** veliko je aktivnosti, za katere je značilna samota. Leta je opazna pri branju, razmišljanju, umiku od ostalih;
- **zanimanje za ustvarjanje novih poznanstev izven družine:** iskanje osebe, vredne zaupanja, kot tudi tistih oseb, od katerih se učijo in jim zaupajo, je nekaj vsakdanjega pri mladih osebah;
- **zanimanje za okolje:** mladi bi na tem področju lahko veliko naredili in pripomogli k zavestnejšemu ravnanju z okoljem;
- **zanimanje za premik družinskih vezi na naslednjo stopnjo:** adolescenca je čas, ko se mladi osamosvajajo od vpliva staršev. Sebi in njim morajo dokazati, da so dovolj odgovorni.

Za starejše osebe je ukvarjanje s športom zelo pomembno za ohranjanje njihove vitalnosti. Vedno več starejših oseb se dnevno odpravi vsaj na sprehod ali rekreacijsko telovadbo, k temu pa je nekoliko pripomogla gradnja oziroma obnova športnih objektov ter urejanje sprehajalnih stez. Med deset najpogostejših športnih aktivnosti, s katerimi se ukvarjajo posamezniki nad 60. letom starosti, spadajo hoja, kolesarstvo, jutranja gimnastika, plavanje, planinstvo, šah, košarka, kegljanje, smučarski tek in lov. Gre predvsem za bolj umirjene športne aktivnosti, ki trajajo dalj časa in za posameznika niso naporene. Še vedno je precej visok odstotek tistih, ki se s športnimi aktivnostmi ne ukvarjajo, a je zato spodbuden podatek, da se s športom vsak dan ukvarja kar 10,5 odstotkov tistih med 65 in 74 letom starosti ter 14,3 odstotkov starih 75 let in več. V bodoče bo potrebno reševati vprašanje, kako pritegniti čim več starejših oseb k bolj aktivnemu preživljanju prostega časa. Oblikovati bo potrebno aktivnosti, ki bodo

namenjene zgolj starejšim osebam in jim na ta način povečati izbiro športnih dejavnosti (Topič in Petrović 2007).

Kljub aktivni vlogi države pri organiziranju skupnih športnih prireditev pa se ljudje še vedno raje odločajo za individualno preživljanje prostega časa, saj se jim zdi šport nekaj intimnega, nedotakljivega. Kolektivizem se tako umika individualizmu (Starč 2003).

Po vsem, kar sem v tej točki navedla, lahko zaključim, da imajo moški neomejeno količino prostega časa in neomejeno količino možnosti za preživljanje le-tega. Nekaj takšnega pa si lahko privoščijo predvsem na podlagi nekdanje dominantne moči, ki so jo imeli nad ženskami. Samo življenje dveh partnerjev se spremeni ob rojstvu otroka. Ženska takrat začuti materinsko skrb in svoj prosti čas več ali manj posveča otroku, skrb za moža pa se s tem zmanjšuje. Moški zato družbo ali zaposlitev tega prostega časa iščejo na drugih mestih. Kar se izobrazbe in statusa tiče pa je skoraj jasno, da tisti, ki so premožnejši in so bolj izobraženi, znajo svoj prosti čas izkoristiti na veliko več načinov kot pa brezposelne in slabše izobražene osebe. Slednji svoj prosti čas tako najraje preživljajo kar pred televizorjem, najsi bo to zaradi napornega delovnega urnika ali pa zato, ker je najceneje.

2.7 Premik k individualnemu preživljanju prostega časa

Ljudje smo unikatna bitja, osebe z edinstveno identiteto, značajem in osebnostjo. V svojem življenju potrebujemo vedno več zasebnosti, a se zavedamo, da je družba tista, ki nas oblikuje kot posameznika. Zato še vedno sledimo nekim napisanim ali nenapisanim pravilom glede našega življenja, saj želimo pripadati neki skupini ljudi. Na primer upoštevamo svoje želje glede oblačenja, a ideje še vedno iščemo pri drugih ljudeh. Je pa individualizacija s seboj prinesla tudi nekaj slabosti, kot je brezposelnost posameznika, ki je bila nekoč problem kolektivne družbe, danes pa je vsak brezposeln le številka in za sebe mora poskrbeti sam. Individualizacija pridobiva na pomenu predvsem skupaj z naraščanjem pomembnosti različnih dejavnikov, kot so izobrazba, denar in večja mobilnost širšega kroga ljudi.

Torej kaj individualizacija pravzaprav je? Individualizem posameznika pomeni neko osvobajanje od vnaprej določenih in postavljenih okvirov – osvobajanje od razreda, družine, spolnih in družbenih položajev. V tolikšni meri kot lahko rečemo, da so ljudje postali individuumi, pa je način življenja postal standardiziran v smislu, da postanejo ljudje odvisni od potrošnje, mode, izobrazbe in ostalih družbenih dejavnikov. Tu gre v bistvu za proces podružbljanja (Beck 2009). Individualizacija po Becku izhaja iz »dveh tokov procesa refleksivnosti in svobode na trgu delovne sile. Refleksivna modernost je stanje, v katerem posameznik v sferi zasebnih odločitev konstruira svojo biografijo« (Beck v Kurdija 2000, 43). Od posameznika je odvisno, kako se bo samooblikoval na podlagi izbranih odločitev v določenih družbenih razmerah. Sam načrtno izbira način življenja, uresničuje želje in potrebe ter se tako distancira od ustaljenih življenjskih tokov.

Tako individualizacija kot globalizacija imata močan vpliv na organizacijo družbe. Osamosvajanje posameznikov znotraj posameznih skupnosti povzroča izgubo identitete skupnosti kot celote. Zato pa na zблиževanje posameznikov znotraj skupnosti in vključevanje ter povezovanje različnih skupnosti vpliva globalizacija (Mlinar 1990). Globalizacija predstavlja prednost predvsem pri hitrejši dostopnosti izdelkov in stroškovno ugodnejšemu prenosu informacij, s tem pa omogoča enako dostopnost vsem osebam do posameznih izdelkov. Posledično so ljudje lahko bolj izbirčni in ugajajo vsak svojim potrebam in se ne prilagajajo potrebam družbe ali skupnosti (Makarovič 1990).

Individualizem se je pojavil na začetku novega veka. Ljudje so se takrat začeli upirati kraljevskemu absolutizmu, v gospodarstvu pa se je razvil kapitalizem. Način življenja je bil bolj postranski, saj so ljudje pod prisilo živeli z drugimi osebami. Za individualizem tako velja, da je druga oseba v posameznikovem življenju nekaj nepotrebnega. Vse to so značilnosti liberalizma, ki povečuje osebno svobodo in ljudi poziva, naj počnejo, kar želijo. Taka oblika individualizma izhaja iz racionalističnih razlag. Racionalizem predpostavlja, da človek ni družbeno bitje in nadalje išče razlago, zakaj se ljudje povezujejo v ožje in širše skupnosti (Stres 1991).

Na načelu individualnosti se razvijajo dispozicije, orientacija, usmeritev posameznika samemu sebi, razvijanju strukture osebnosti, značaja, načina osebnega reagiranja, prilagajanja in vključevanja v okolje, v katerem posameznik živi. Sama dejavnost prostega časa to omogoča skozi način in izbiro dejavnosti, s katero se posameznik želi ukvarjati v skladu s svojimi nagnjenji, razpoloženjem in možnostmi (Kristančič 2007, 76).

Posameznik se torej z izbiro določene aktivnosti v prostem času distancira od ostalih ali pa se z njimi še bolj poveže, s tem pa morda še bolj oblikuje svojo osebnost, identiteto in življenjski stil.

Individualnost je značilnost moderne dobe. Za individualnost je značilna določena stopnja originalnosti, neodvisnosti in nezamenljivosti določene osebe. Individualnost osebe se izgubi v trenutku, ko skuša prekopirati nekaj od druge osebe, najsi bo to način oblačenja, prehranjevanja ali sam način življenja. Edina izjema, kjer je človekova individualnost še vedno močno prisotna, je moda. Tu sicer upoštevamo neke standardne smernice, a artikle kombiniramo po svoji želji in ustvarjamo svojo modo. K individualizaciji bolj stremijo mladi, ki so še v fazi oblikovanja identitete in življenjskega stila. Starejši ljudje individualizacijo poudarjajo pri odmiku od tradicionalno določenih vlog, tradicionalne družine ter se trudijo sami poskrbeti za svojo prihodnost in varnost, ne da bi se pri tem zanašali na državo in druge ustanove. Z večjo individualizacijo posameznik lažje poskrbi zase, ko nastopijo problemi pri reševanju socialnih problemov ter pri sprejemanju vsakdanjih odločitev (Ule 2000).

Beck (1992) individualizacijo enači s personalizacijo in emancipacijo in jo nadalje razdeli na subjektivno in objektivno. Subjektivna individualizacija naj bi bila del sociološke tradicije, kjer skušajo razumeti posamezne življenjske situacije in kako se vsak posameznik v določeni situaciji znajde. Pri objektivni pa je pomembno to, kako zavest in njegova identiteta vplivata na posameznikovo obnašanje.

Beck je razvil tudi pojem »trojne individualizacije«, kjer gre za proces prestrukturiranja življenjskih stilov (Beck 1992, 128):

- »**osvoboditev/izključitev**«: odmik od zgodovinsko določenih oblik in obveznosti v tradicionalnem kontekstu prevlade in podpore;
- »**izguba stabilnosti**«: izguba tradicionalne varnosti kot posledica praktičnega znanja, upanja in vodstvenih norm;
- »**reintegracija**«: nova oblika socialne obveze.

Pomena individualizacije v moderni dobi se je podrobneje lotil Mlinar. Zanj individualizacija pomeni »proces osamosvajanja tako na kolektivni kot tudi na individualni ravni analize. Individualizacija skupine v odnosu do širšega okolja lahko do določene ravni prispeva tudi k individualizaciji posameznikov« (Mlinar 1990, 17). Individualno avtonomijo posameznika preučuje kot posledico medgeneracijskih sprememb in diverzifikacijo glede na poreklo. Tu je pomemben kriterij ta, koliko se posameznik razlikuje od svojih prednikov in do katere meje ga njegovo poreklo določa. Več značilnosti prednikov kot nekdo prevzame, manjša je njegova stopnja individualnosti. Nadalje je individualizacijo primerjal na podlagi zmanjševanja določenosti na podlagi teritorialne pripadnosti. Če posameznika ne moremo določiti na podlagi teritorialne pripadnosti, to kaže veliko stopnjo njegove individualnosti. Povečevanje raznovrstnosti »časovno-prostorskih« poti kot naslednji kriterij individualizacije Mlinar naveže na današnjega delavca, ki se pri svojem delu odmika od meja uniformnosti. Raznovrstnost je večja pri pripadnikih višjih slojev in v družbah z naprednejšim ekonomskim razvojem. Na posameznikovo individualizacijo vplivata tudi prostorska organizacija in grajeno okolje, ki določata tako selektivnost kot individualizacijo posameznika v družbenem okolju. Kot zadnji kriterij pa Mlinar navaja posledico povečevanja avtentičnosti izražanja identitete. Tu je pod drobnogledom posameznikovo vključevanje v družbeni sistem. »Čim bolj posredno se identiteta posameznika uveljavlja prek posrednikov in predstavnikov, tem manjša je verjetnost, da se bo uveljavila v svoji celovitosti ter v avtentični obliki« (Mlinar 1994, 23).

Jan Makarovič (v Mlinar 1994) je opozarjal, da moramo biti previdni pri rabi pojma »individualen«. Beseda naj bi namreč imela dva pomena: »individualen je tisti, ki živi sam zase, ki je neodvisen od zunanjih vplivov, ali pa tisti, ki je drugačen od vseh drugih« (Makarovič v Mlinar 1994, 17). Prvi pomen nakazuje nek odnos, povezanost, medtem ko pri drugem primerjamo lastnosti posameznikov.

Individualizacijo je preučeval tudi Marx (v Mlinar 1986), ki je trdil, da se človek lahko individualizira kot družbeno bitje v isti meri kot se podružblja. Ostro je obsojal komunizem, ki naj bi predpostavljala človeka brez potreb in ga s tem vrnil na nižjo stopnjo razvoja v družbi. V marksistični teoriji igrajo pomembno vlogo razredi in njihova spreminjajoča se vloga. Za pripadnike delavskega razreda naj bi bilo značilno, da so v povsem podrejenem položaju in nimajo pravice izraziti svojo individualnost. Na tem mestu se lahko ponovno nekoliko obrnemo na Marxovo teorijo odtujitve dela, saj človek z opravljanjem nekega dela oblikuje svojo identiteto in razvija individualnost; pri delavskem razredu pa je takšno dejanje nemogoče, saj je delo omejeno, s tem pa so omejene sposobnosti posameznika, da se oblikuje. Posebej je izpostavil še kmete, saj naj bi bili po enotah sami sebi zadostni – proizvajajo količino, ki zadostuje njihovim potrebam in dobivajo sredstva v menjavi z naravo bolj kot pa v stikih z družbo. Marx je tako prikazal »atomizirano družbo pred nastopom industrializacije in ubranizacije« (Marx v Mlinar 1986, 158).

Dejavniki kot so denar, trg, izobrazba, mobilnost in informacijski mediji so tisti, ki vplivajo na individualiziran oziroma standardiziran način življenja. Še tako osamosvojeni posamezniki se znajdejo v odvisnosti od trga in posledično od izobrazbe, potrošnje, socialno-pravnih ureditev, mode ter preostalih dejavnikov. Ljudje so sicer sčasoma dosegli določeno stopnjo individualizacije in s tem odmik od klasičnih oblik družbenega okvirja, a je takšnih individualistov že toliko, da skupaj ustvarjajo neko standardizirano skupino v družbi in s tem ponovno določajo neke okvire, ki se jih držijo (Ule 1989). Konkreten primer standardizacije je recimo televizija. Televizija lahko človeka od družbe izolira, hkrati pa ga poveže z milijoni ostalih ljudi, ki istočasno spremljajo isto oddajo, koncert in ostale programe. Posameznik je torej lahko v prostoru

sam, a je širše gledano del neke skupine ljudi, ki v tem istem trenutku počne enako kot on.

»Standardizacija v nekem smislu povečuje uniformiranost, saj so vsi proizvodi, ki pripadajo določenemu standardu, povsem enaki. Čim manjša so odstopanja, tem bolj je torej zagotovljena uspešna standardizacija. Vzporedno z vse večjo standardizacijo sestavnih elementov se povečujejo tudi možnosti kombinacij in različnih kompozicij« (Mlinar 1986, 217).

Spremembe v dinamiki urbane rasti nakazujejo, da moč individualnega človeka narašča kot posledica večjega prihodka, višje izobrazbe in izboljšanja politike. To nadalje vodi v večjo stopnjo individualizacije in raznolikost okusov (Clark 2004). Z raznolikostjo teh dejavnikov pride do oblikovanja določenega življenjskega stila. »Življenjski stil je skupek navad, je način uporabe dobrin, prostorov, časa, s katerimi ljudje definiramo sebe in ne druge ljudi. Življenjski stili so vsakdanje prakse, rutine, ki so utelešene v navadah oblačenja, hranjenja, delovanja in priljubljenih okolij za srečevanja z drugimi« (Ule 2002, 76-77). Vsako ravnanje, navada in odločitev v življenju nas oblikuje v edinstveno osebo z določenim življenjskim stilom. Ljudje morajo biti pri svojem ravnanju neodvisni in svobodni, drugače podležejo pritiskom družbe in potrošniške kulture. Pri oblikovanju življenjskega stila je pomembna tudi globalizacija, saj ljudje hitreje dostopajo do večje količine informacij in tu pride do izraza ustvarjalnost posameznika in težnja po individualnosti ali podrejanje večini.

Bourdieu (v Luthar 1992) pravi, da so ekonomske razlike tisti, ki najbolj vplivajo na različnost življenjskih stilov. Ekonomske razlike povzročajo socialne razlike, te pa nadalje vplivajo na oblikovanje življenjskega stila. Zato na primer premožnejšim pripisujemo višji razred. Beck in Mlinar (v Luthar 1992) pa se strinjata, da na proces individualizacije vplivajo razredne razlike in družinske vezi. Tisti z višjimi dohodki oziroma znotraj istega razreda izbirajo različne življenjske stile, socialne vezi in oblikujejo različne identitete in zatorej zgolj po pripadanju določenemu razredu posamezniku ne moremo več konkretno določiti osebnost, njegove odnose, družinski položaj ter celo politične ideje in samo identiteto.

Do sprememb zaradi individualizacije prihaja tudi na področju zaposlovanja. Trček (v Mlinar 2008) pri tem navaja naslednje spremembe: prehajali naj bi od zaposlitve v eni organizaciji k zaposlitvam v več organizacijah naenkrat; od fiksnega delovnega časa h fleksibilnemu delovnemu času; od stalne zaposlitve k več zaposlitvam hkrati in ostale podobne spremembe. Delovna mesta so slabše zagotovljena in vedno več truda je potrebno vložiti, da bi delo dobil in ga obdržal.

Ljudje potrebujemo vedno več prostora, ker naj bi ta zagotavljal večjo stopnjo individualnosti. Vedno večja potreba se izraža po stanovanju, saj imamo v njem občutek neke zasebnosti pred ostalimi. Proces individualizacije je pustil svoj vpliv predvsem na področju družine, gospodinjstva in stanovanja, s tem pa se uveljavlja identiteta posameznika. Število samskih gospodinjstev je v porastu, večja pa je tudi stanovanjska površina na osebo. Ljudje svojo zasebnost ščitijo z vizualnimi pripomočki, kot so visoke ograje, radi pa si puščajo odprt pogled na naravo. Že če pogledamo družinske člane in način življenja, je danes tako, da mladi ob prvi priliki zapustijo dom, saj ne zdržijo s svojimi starši. Prepričanja so različna, način življenja prav tako, pa tudi njihova osebnost se ne more razviti tako, kot bi želeli sami. Vendar pa se večina mladih odseli na razdaljo, ki bi jim še omogočala občasne kontakte z ostalimi družinskimi člani. Po drugi strani pa trenutno slaba finančna in gospodarska situacija mladim ne pomaga najbolje, kar se tiče stanovanjske stiske, zato mladi vedno dlje živijo s svojimi starši, saj jim ti plačujejo vse stroške, otrokom pa omogočijo življenje brez kakršnihkoli skrbi. Prav tako je do sprememb prišlo pri medsosedskih odnosih. Včasih so predvsem na vasi ljudje nenajavljeno prišli na obisk, medtem ko danes to ni več praksa. Pred obiskom se je potrebno najaviti in še to je od ljudi odvisno, ali ta obisk sprejmejo ali ne. S tem so ljudje dobili moč nad tem, s kom se bodo družili, kdaj in kje (Mlinar 2008).

Ljudje se ne zavedajo, da pravzaprav podzavestno sprejemajo neka družbeno predpisana pravila in ne izstopajo kot individualisti. Danes imamo sicer na voljo večjo izbiro odločitev na ekonomskem, političnem in kulturnem področju. Tradicionalno so bile ljudem možnosti za življenje dane, v moderni družbi pa si dopuščajo večjo svobodo pri oblikovanju življenjskega stila. Je pa po drugi strani res, da bolj kot je posameznik individualiziran, manj je odvisen od družbenega okolja in manj pripada določeni

skupini ljudi. Zato dobrina, ki je na voljo vsem ljudem, ni tako privlačna, če želimo izpostaviti svojo individualno osebnost.

2.8 Značilnost preživljanja prostega časa v Sloveniji

Pri razvoju družbe je pomemben prostor. Le-ta se lahko pojavlja v naslednjih značilnih vlogah (Mlinar 1986, 149-150):

- prostor kot opredeljitveni element identitete (teritorialno) družbene enote;
- prostor kot podlaga za zблиževanje in prepreka v združevanju občanov;
- lokacija in dostopnost v prostoru;
- individualna in kontekstualna determiniranost delovanja;
- prostor kot dobrina in razvojni potencial ter
- prostor kot manipulabilni element v usmerjanju razvoja.

Prostor lahko deluje v dve smeri, in sicer kot povezovalc ali kot ovira pri združevanju ljudi. Prostorska bližina je tako po eni strani osnova za tesnejše povezovanje med ljudmi, po drugi strani pa večja prostorska oddaljenost ločuje ljudi med seboj. Tako mnogi predpostavljajo, da se v istem prostoru zadržujejo ljudje, ki naj bi bili po svojih lastnostih bolj izenačeni (Mlinar 1986).

»Slovenija leži v Srednji Evropi, na stiku Alp, Dinarskega gorstva, Panonske nižine in Sredozemlja. Na tem stičišču je prav na ozemlju Slovenije nastal izjemno raznolik, drobno razčlenjen mozaik majhnih pokrajin s samosvojimi naravnimi in kulturnimi značilnostmi« (Natek in Natek 2008, 9). Delimo jo na: Alpsko, Predalpsko, Panonsko, Dinarsko-kraško in Sredozemsko Slovenijo.

Slovenske pokrajine nudijo ljudem ogromno možnosti tako za aktivno kot tudi pasivno preživljanje prostega časa. Največ je odvisno od same pokrajine in navsezadnje tudi od vremenskih pogojev. Tako so naprimer pozimi aktualna smučišča, poleti razni vodni

športi, spomladi in jeseni pa pohodniške in kolesarske poti. Med vodnimi športi prevladujejo tisti, kjer je visoka raven adrenalina – na voljo je rafting na reki Soči, za spuščanje s kajakom so primerne Sava, Sora in Krka, medtem ko za Kolpo in Dravo veljajo bolj umirjene dejavnosti, kot sta vožnja s kanujem in splavarjenje. Med najbolj priljubljene športne in rekreativne aktivnosti v Sloveniji štejemo pohodništvo, ki je svojo priljubljenost pridobilo na račun neokrnjene narave. Se mi zdi, da je moto »V Sloveniji vam nikdar ne more biti dolgčas, če si želite gibanja« (I feel Slovenia) tu povsem na mestu.

Vsako leto se v Sloveniji odvije veliko število športnih prireditev, kar kaže na to, da Slovenci svoj prosti čas radi preživljajo aktivno. Med drugim so to projekti »Veter v laseh, s športom proti drogi«, »Akademija športa za vse«, maraton Franja, teki, kot so DM-ov tek za zdravje in Nočna 10ka, na pomenu pa v zadnjem času pridobiva nordijska hoja (Športna unija Slovenije). Vse naokoli po Sloveniji pa so na voljo številne dvorane, kjer se dogajajo različni športi – vse od tistih z žogo – košarka, mali nogomet, tenis, odbojka, ipd. - do športov, kjer je bistvo oblikovanje telesa in osvobajanje uma – pilates, aerobika, joga.

Kar se je meni zdelo najbolj fascinantno medtem, ko sem po internetu iskala kakšne dodatne ponudbe, ki jih imamo na voljo v Sloveniji, je spletna stran, ki ponuja top deset prosto-časovnih aktivnosti, s katerimi se lahko posameznik ukvarja. Te so (Slovenia information 2010): Europark, Nama, grad Mokrice, Citycenter, organizirani izleti po Ljubljani, Blejski grad, BTC city – nakupovanje in zabava, Hotel Grad Otočec, Adrenalinski park, grad Brežice. Pri vseh naravnih znamenitostih, ki ponujajo neskončno možnosti za aktivno ali pasivno preživljanje prostega časa, so na tem seznamu kar štirje nakupovalni centri. Očitno je prebivalstvo v Sloveniji razdeljeno med športnike in adrenalinske potrošnike.

2.9 *Sklep teoretičnega dela*

Enotna definicija za prosti čas torej ne obstaja. V sodobni družbi je prosti čas pomemben čas posameznikovega življenja in njegovega vsakdana ter je stvar osebne izbire, definiramo pa ga največkrat v odnosu do dela. Na voljo imamo veliko izbiro prosto-časovnih aktivnosti, ki v tradicionalni družbi niso obstajale, ali pa so bile na voljo le premožnejšim, od vsakega posameznika pa je danes potem odvisno le, katero aktivnost bo izbral.

Blago in storitve, ki jih posameznik uporablja v svojem prostem času v sodobni družbi priskrbi industrija prostega časa. Sem spadajo organizacije, ki skrbijo za zabavne, atraktivne, rekreacijske in turistične ponudbe. Z razvojem teh pa narašča tudi pomen potrošništva. Današnji potrošnik je bolj osredotočen na sebe in zadovoljuje predvsem svoje potrebe in želje, največkrat nepremišljeno in pod vplivom dnevnega sanjarjenja. Če so ljudje včasih kupovali zato, da so preživel in si ustvarjali osnovne pogoje za življenje, pa danes kupujejo v večji meri le zato, da se dokazujejo pred drugimi. S tem ko je na voljo tolikšna izbira, pa vedno bolj v ospredje prihaja posameznikova želja po drugačnosti. Dobrine kupujemo zato, da bi se od ostalih razlikovali in bili enkratni, edinstveni v tem, kar počnemo in kako izgledamo. V želji po drugačnosti pa smo ljudje izgubili neke osnovne stike med seboj in oblikovali so se hladni odnosi. Tudi v tem se mi zdi, da ljudje preko potrošništva iščemo neko zadovoljitev, nekaj kar nam bo nadomestilo medčloveške odnose.

Slovenija se pri tem od ostalih držav prav nič ne razlikuje. Narašča število nakupovalnih središč ter športnih in zabavišnih centrov. Kljub vedno večji ponudbi le-teh pa se mi zdi, da se ljudje še vedno najraje odpravijo v naravo. Slovenija ima ogromno zelenih površin, zato ne preseneča, da v zadnjih nekaj letih pospešeno urejajo gozdarske poti, parke in nenazadnje stanovanjske okolice in igrišča ter s tem ljudi še bolj spodbujali k preživljanju prostega časa v naravi.

Preživljanje prostega časa se razlikuje glede na različne dejavnike, med drugim glede na spol, starost, izobrazbo in status oziroma dohodek posameznika. V empiričnem delu se bom posvetila generacijskim razlikam in pri tem upoštevala omenjene dejavnike.

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 *Opis raziskovalne metode*

O prostem času sem želela pridobiti mnenja vsakdanjih ljudi, zato sem za raziskovalni del diplomskega dela izbrala kvalitativni pristop oziroma metodo poglobljenih intervjujev. Gre za bolj poglobljen način pridobivanja podatkov, sodeluje pa manjše število udeležencev, ki odgovarjajo na odprta vprašanja. Polstrukturirani intervjuji dopuščajo spraševalcu določeno mero odstopanja od zastavljenih vprašanj, uporabo njegovega jezika in oddaljitev od teme pogovora, kar izprašancu dopušča bolj subjektivne odgovore.

Pri kvantitativnih metodah gre predvsem za zbiranje ustreznih empiričnih podatkov, bodisi z opazovanjem ali eksperimentom in v splošnem rešujejo probleme. Največkrat kar s pomočjo matematičnih in statističnih metod za opisovanje zvez med podatki. Rezultati kvantitativnih raziskovanj znajo biti glede na pričakovanja nezadovoljivi in pokrijejo le del raziskovalnih potreb. Zato sociologi uporabljajo tudi alternativni pristop, to je kvalitativno metodologijo, ki pa jo zaradi vprašljive zanesljivosti in veljavnosti merjenja ne uvrščamo med znanstvene metode (Ferligoj 1987). Pri kvalitativnem raziskovanju pridobivamo podatke o nekem družbenem pojavu, največkrat pa gre za direkten odnos med spraševalcem in izprašanci. Izbrani vzorec je mnogo manjši, kot pri kvantitativni metodologiji, za analizo podatkov pa potrebujemo vnaprej določeno predpostavko. Na podlagi pridobljenih odgovorov izprašancev oblikujemo interpretacijo kvalitativne analize, le-ta pa je sestavljena iz posameznih citatov (Neuman 2006).

Kot že omenjeno, bom za pridobivanje podatkov empiričnega dela uporabila intervju. Intervju v grobem delimo na strukturiran in nestrukturiran. Strukturiran intervju je v veliki meri podoben anketi; je standardiziran, formalen in sestavljen iz vnaprej določenih vprašanj, ki jih lažje kvantificiramo. Iščemo reprezentativnost izprašancev. Pri nestrukturiranem intervjuju pa so vprašanja zaprta, nestandardizirana in izprašancu puščajo svobodo pri odgovorih. Ravno ta neformalnost je večkrat pozitivna, saj so izprašanci pri odgovorih bolj sproščeni in dajejo bolj iskrene odgovore (Baturina 2006).

Bolj podrobno se intervjuji delijo na strukturirane in polstrukturirane, vodene razgovore, neformalne razgovore in fokusirane intervjuje (Grey 2004).

3.2 Rezultati raziskave

V vzorec raziskave so bili vključeni moški in ženske, različnih starosti. Izbrala sem osemnajst posameznikov iz kroga družine, prijateljev, znancev in sorodnikov, od tega devet moških in devet žensk, po tri osebe istega spola, iz ene družinske veje. Skušala sem izbrati posameznike, ki so si med seboj različni po spolu, starosti, izobrazbi in statusu.

Izbrani vzorec je za kakršnokoli posploševanje in sklepanje premajhen, zato za dobljene odgovore nikakor ne morem trditi, da veljajo za celotno Slovenijo. Polstrukturiran intervju sem izbrala predvsem zato, ker sem želela slišati odgovore teh posameznikov brez vnaprej ponujenih odgovorov.

Namen intervjuja je pridobiti iskrene odgovore, zato sem se z udeleženci sestala na njihovem domu, kjer je bilo sproščeno vzdušje in če je bilo le možno sem želela govoriti z vsemi tremi člani družine – torej otrok, starš in stari starš – skupaj, saj me za analizo zanimajo predvsem razlike v preživljanju prostega časa med mlado in starejšo generacijo.

Oblikovno sem vprašanja razvrstila v posamezne sklope. Prvotno me je zanimalo, kako posamezniki pojem prostega časa razumejo in kaj takrat najraje počnejo. Nadalje sem jih povprašala o posameznih aktivnostih in če se z njimi ukvarjajo. Temu so sledila vprašanja o podobnosti in razlikah med njimi in vrstniki ter njimi in ostalima družinskima članoma. Za konec sem jih povprašala še o vplivu dela na prosti čas in o njihovem mnenju glede današnjega potrošnitva.

Sprva sem naredila prepis vseh intervjujev (glej prilogo C), da bi dobila celotno sliko vseh odgovorov. Zapisi intervjujev so napisani v točno takem jeziku, kot so ga

izprašanci uporabljali, torej delno v knjižno pogovornem jeziku, delno slengu, nekaj pa tudi neknjižnega.

3.2.1 Prosti čas – opredelitev in pomen

Izprašanci oziroma sogovorniki so bili pri opredelitvi pomena prostega časa v njihovem življenju dokaj soglasni. Prosti čas je čas, ko ne počnejo nič obvezujočega oziroma se posvetijo opravilom, ki jih veselijo. To je čas, ki ga imajo zase in čas, ko počivajo. Takrat se tudi »psihično nafilas« (Peter, 33).

Andrej (25): »To je čas, ko si ga vzameš zase.«

Manca (23): »Prosti čas? To je zdle. Dejansko izkoriščaš moj prosti čas zdle. Ne, sej se hecam a n. To je tist čas, k delaš neki, kar te veseli.«

Ivica (74): »Prosti čas je čas zame. Takrat počivamo.«

Petra (55): »Čas, ko si ga vzamem za svoj vikend k ga mam. To je čas brez obveznosti.«

Peter (33): »To je čas, ki je samo zame. Preživlam ga tko k jst hočem.«

Ljubo (69): »Je čas, ko nč ne delam in počivam.«

Sašo (56): »To je čas za sprostitev, oddih.«

Tone (78): »Kaj pa vem, je čas, ko lahko počivaš in delaš, kar sam hočeš.«

Anamarija (89): »Dans bolj malo, to da lahko počivam in pozabim na use. Učas je pa moj prosti čas pomenil, da smo se z družbo dubil in šli plesat, kamorkol, sam da je muzka.«

Tone (78): »Pomeni mi to, da lahko počivam in da počivajo moji otroci. Potem grem lahko k njim na obisk, k drgač me kar naženejo.«

Zanimivo se mi je zdelo, da so nekateri prosti čas sicer opredelili, kot čas, ko počivajo, a so takoj navedli še kakšno opravilo, ki ga takrat opravljajo.

Špela (51): »To je moj čas. Takrat doma pospravlam, al pa se posvetim sama sebi, fzamem kakšno knjigo in berem.«

Marija (84): »Hja, bom tko povedala, je čas ko se najraj sprehajam, nič kaj posebnega mi ne pomeni.«

Janja (55): »Men ogromno pomen, da jst neki za sebe nardim.«

Urša (31): »Prosti čas mi pomeni, da nardim nekaj v miru.«

Prosti čas je za nekatere čas, ko delajo, kar hočejo in so v tistem trenutku, s komer sami želijo biti.

Ajda (34): »Prosti čas mi pomeni čist vse, ker takrat lahko počnem kar hočem, uživam svoje žuljenje in sem lahk z ljudmi, ki jih imam najraje.«

Jaka (22): »To je u bistvu čas, k nč ne delaš oziroma delaš tist, kar ti hočš. A ni?«

Denis (46): »Prosti čas je čas, ko ne delam. Šalo na stran, to je čas, ko lahko nardim neki zase in neki kar me veseli.«

Sašo (56): »Kr precej morm rečt. Takrat nardim dejansko še kej zase, ne pa samo služit dnar.«

Glede na to, da večini prosti čas veliko pomeni in takrat počnejo nekaj, kar jih veseli, me je zanimalo, kdaj pravzaprav imajo največ prostega časa. Odgovori so zelo različni, celo med zaposlenimi osebami prihaja do različnih odgovorov. Prevladuje sicer odgovor, da je največ prostega časa med vikendom, a celo pri zaposlenih osebah me je znalo presenetiti, če so odgovorili, da imajo več časa med tednom po službi, kot med vikendom.

Ajda (34): »Ja, veš kako je, ko si enkrat na šihitu. Zmanka prostga cajta. Nekaj ga je popoudan, zdej, če je dan doug je to super, pozim je pa bol žalost. Je prekmal tema. Drgač so pa vikendi ta glauni.«

Urša (31): »Največ prostega časa imam, ko dam otroka spat.«

Petra (55): »Največ prostga časa mam ob vikendih, ker takrat ne delam in se spakiram pa na vikend. Tam se sproščam s tem, ko delam na vrtu.«

Jaka (22): »Amm, kaj pa vem, vrjetn zvečer, pa med vikendi. Pržgem teve al pa računalnik, al se dobim pa s punco, k drgač itak nimava cajta se vidt.«

Denis (46): »Po moje kr med vikendom, use ostalo skušam postorit med tednom, da se med vikendom posvetim pol svojim zadevam.«

Manca (23): »Ja jst ga mam največ popoudne, al pa med vikendi, a n, k ne delam pa nimam predavan. Pa greva kar z mojem fantm km u centr, pa se z družbo dobimo.«

Med sogovorniki, ki so upokojeni, so odgovori, precej podobni in sicer, da imajo časa na pretek, z izjemo Ljubota (69), ki pravi: »Mam pa bol mal prostga časa. Sej vem, da je to smešn glede na to, da sm u penziji, ampak kr vedno se neki najde. Pa žena hoče, da jo km pelem, pa kkšne položnice plačevat direkt na podjetju, k je cnej veste? Se ne čudim, ko vidm starejšo osebo, da laufa čez rdečo luč, k se ji mudi, sej bi jst tud.« Odgovore ostalih navajam spodaj.

Ivica (74): »Fčash sm ga mela bol malo, dans sm pa kr frej, pa kdaj pa kdaj še poštrikam kakšn šal, al pa nugavice, da me grejejo pozim.«

Janja (55): »Zdej ga mam bistveno več, kljub temu, da sm z mamo zaposlena, usake dva dni, samo nisi obremenjen. Prej je bla služba, pa je blo use skp tempiran. Utrujen prideš iz službe.«

Marija (84): »Mam pa kr precej prostega časa, saj sem vpokojena. Pa ker sm kr stara, morm rečt da svoj čas najraje preživljam z družino, ker mi čas prehitro mineva.«

Povsem drugačen odgovor pa mi je ponudila Špela (51): »Jst mam prostga časa bl malo. Sploh odkar sm ločena in tolk več delam za preživetje. Če pa bi ga mela več, bi pa žihr več na vrtu delala, mam rada vrejen okol hiše.« Na količino njenega prostega časa je dejansko vplivala nepričakovana ločitev od moža in danes veliko časa preživi ob delu, da bi lahko poplačala položnice.

Sogovornike sem potem vprašala za konkretno primerjavo prostega časa med tednom in vikendom in dobila kar identične odgovore, in sicer, da imajo več prostega časa med vikendom, predvsem zato, ker ni potrebno hoditi v službo.

Manca (23): »Po mojem, da med vikendam več. K tut u službo ne grem, predavanja mam sicer ob sobotah, ampak sej več al mnj ne zahtevajo, da hodš, a n in je takoj daljši dan.«

Špela (51): »Če morm zbirat, bi rekla, da med vikendi bl iz podobnga razloga k Manca. Se pozna, če ne greš f službo.«

Petra (55): »Jst mam največ prostega časa med vikendi.«

Urša (31): »Največ prostega časa imam v soboto.«

Jaka (22): »Dejansko ne vem, kdaj ga mam. Čist odvisn, kako se tedn obrne, pa kako mam kkšne izpite. Ampak mislm, da med vikendom kr več no. Kr čez tedn mam prostga cajta samo zvečer, pa kkšn popoudan.«

Denis (46): »Sigurno med vikendom. Tud sam si planiram tko, da med tednom use oddelam.«

Peter (33): »Največ ga mam ob vikendih, pa zvečer no.«

Sašo (56): »Pa kaj pa vem, kokr je tedn se mi zdi. Učasih so vikendi tisti, ko počivam, učasih pa tedn bl počas teče, pa uspem še kej počivat po službi.«

Peter (33): »Več prostga časa mam čez vikend, k čez tedn vedno letim za delom, pa hočm čim več narest lih zato, da si čez vikend spočijem.«

Sašo (56): »Čez vikend sigurno, takrt si uzamem več časa za branje cajtenga pa počitek na kauču.«

Ajda (34): »Prostga časa mam največ čez vikend, teden je bol tko tko.«

Izjemi sta Andrej (25) in Lojze (45). Slednji pravi: »Ma kaj pa vem, men je usak dan isti, vedno je deu sploh če maš bajto,« medtem ko Andrej (25) pravi, da ima več časa kar preko tedna: »U bistvu morm reč da čez tedn, ker smo usi na šihitu in smo čist konc k pridemo dam in se nobenmu nč ne da, tko da pol kr stagniramo.«

Med sogovorniki starejše generacije se je največkrat ponovil odgovor, da jim je pravzaprav vseeno, ali je teden ali vikend, saj so tako v pokoju in si sami razporejajo svoj prosti čas.

Marija (84): »Mi je čisto useeno, vsak dan lahko počnem kar želim.«

Ljubo (69): »No jst si lah pa sam določm, kdaj bom mel prost čs.«

Tone (78): »No men je čist po pravic povedan useen, mam skoz cajt zdele u penziji.«

Francelj (66): »Hja sm tko u pokoju in mi je pravzaprav useeno. Tud na vikend mi je zdaj useeno, kdaj se odpraviva z ženo.«

V naslovu mojega diplomskega dela se pojavi vprašanje, kam Slovenci grejo oziroma če nekoliko omilim vprašanje, je mene osebno zanimalo, kaj ob nedeljah počnejo, s čim se ukvarjajo in kaj jim nedelja pomeni.

Na podlagi odgovorov večine sogovornic lahko zaključim, da nedelja ženskam pomeni enako kot ostali dnevi v tednu, saj tudi takrat opravljajo gospodinjska dela in skrbijo za otroke.

Špela (51): »Pa ne najraj, ampak morm – pospravm hišo, skuham kosiu, uredim mal okol hiše, pol pa kokr nedelja nanese. Lah da pridejo kakšni obiski, k sej drgač tko nism nč doma, če ne si pa kr bano prpravm, pa se mal pocrklam.«

Urša (31): »V nedeljo je potrebno pripraviti stvari za ponedeljek, ko se začne služba oziroma šola. Nedelja za moje pojme se razlikuje samo po tem, da ne delam in da so trgovine popoudne zaprte.«

Petra (55): »Nedelja je precej delovna, ker mam skoz obiske in morm kuhat kavo, kosilo pa kakšne sladice.«

Pri moških sogovornikih je prevladoval odgovor, da ob nedeljah najraje nič ne počnejo, saj je nedelja temu pravzaprav namenjena. Za njih je ta dan bodisi Gospodov dan ali pa so šest dni pred nedeljo toliko delali, da se čutijo upravičene do prostega dneva.

Jaka (22): »Nedelja je dan, k si rečm, da dans pa nč ne smem delat, kr tud učasih ob nedeljah niso. Pa usako nedeljo si rečm, zakaj ni delavnik frej, pa vikend delovn? Kdo se je spomnu tko delat?«

Peter (33): »Se pa kr držim pregovora, da je nedelja gospodov dan. Je tud edini dan k se trudim nč delat.«

Sašo (56): »Nedelja je tist dan k si rečš dans pa ne smem delat, pa se probaš tega držat.«

Andrej (25): »Ja u bistvu velik glede na to da se dela 6 dni v tednu, precej. Se sicer trudim počivat ampak žena ne dovol.«

Denis (46) in Francelj (66) se ob nedeljah najraje odpravita na obisk, saj predvidevata, da so ljudje takrat doma in imajo čas.

Denis (46): »Ob nedeljah se z ženo najpogostej odpraviva kam na obiske, al pa kr sama pokličeva koga, da pride, kr drgač itak nimamo cajta. Prou nehal smo se družiti k tok delamo.«

Francelj (66): »Učasih je bil to dan, ko smo počivali in hodili na obiske k sorodnikom, dans pa je to use isto. Edino slabost penziona je to, da grem jst lahko kadarkol na obisk, ampak morm pa računat da tisti h komur grem na obisk dela in nima časa sedeti z mano.«

Ivica (74) in Anamarija (89) se kljub visokim letom še vedno spomnita, kako lepo so se včasih imeli in kako so hodili plesat, kjer je bilo vedno polno glasbe.

Ivica (74): »Najraj si prižgem radio in poslušam glazbo. Se spomnim, kulk je blo luštn, k smo bli mladi.«

Anamarija (89): »Oh, ja ko sem še lahko smo hudil plesat. Joj, smo plesali. Smo se zbrali upokojenci in smo šli in je blo prou luštn. To je blo usaka sobota ali nedelja. Že kot otroc smo skoz naše starše gledal, kako plešejo, pa smo potem, ko smo bli mi odrasli, mel to že u krvi.«

Janja (55) je že od malih nog svoj prosti čas rada preživljala aktivno. Tak način življenja je prenesla na svojo hčero Ajdo (34). Skupaj so hodili v hribe, ali pa s kolesom po raznih kolesarskih poteh po gozdovih, največkrat kar ob nedeljah, ko je bilo največ časa. Vendar pa so bili potem naslednji dan za službo preutrujeni in navada se je spremenila v »športno soboto«.

Janja (55): Prej k smo bli še u službi, smo ponavad ob sobotah doma porihatal, kar je blo treba. Pa smo u nedeljo šli u hribe. Sam potem smo pa poštudiral, da pol si pa ti preveč utrujen u pondelk za službo. Smo pa to obrnil, pa smo začel hodt u soboto u hribe, pa u nedeljo mal poležal. Doma smo pa še useen podelala

pol u nedeljo. Zdej k sm pa u penziji, pa zame to ni več uprašanje. Takrat k sm prosta, grem. Razn če nimam mame u skrbi, če je treba zanjo kej u trgovino iskat, si ne morm privoščit, da me eno uro ni.

Ajda (34): »Nedela je sicer fajn, ma pa pr men en tak grenak priokus, ker ji sledi ponedelk. Če grem kam deleč al pa na naporno turo, se nimam niti cajta mal spočit. Sam je vredn.«

3.2.2 Prosto-časovne aktivnosti prostega časa

➤ Šport in športne aktivnosti

Športne aktivnosti so lahko aktivne ali pasivne. Od sogovornikov sem pričakovala omembo različnih športnih aktivnosti, s katerimi se ukvarjajo, a sem na koncu ostala predvsem presenečena nad njihovo neaktivnostjo. Predvsem ženske so tiste, ki so kot izgovor za neaktivnost navedle lenobo ali neznanje.

Manca (23): »Joj, ne me smejat, kakšn šport, že u trgovino hodm z avtom. Tko sm lena, da mislm da mi ni pomoči, a n. Amm, nism lih športnica. Tud kolesa u bistvu nimam.«

Urša (31): »Ne, ker sem prelena in nimam kondicije. Občasno grem u hribe. Če bi imela malo več prostega časa in dnarja bi najraje hodila na fitnes in na plavanje.«

Andrej (25): »Trenutno se ne ukarjam s športom, prej sm se pa občasno... no velik več k pa zdej. Ma valda da na prostem, kaj bom v dvorani, že tko sm skoz u zaprtem, služba, doma.«

Edino pozitivno presenečenje je bila Ajda, ki se je pravzaprav izkazala za zelo vneto športnico.

Ajda (34): *Boljš bi blo uprašat, s čim se ne ukvarjam. Zadne čase me najbolj okupira alpinizem, plezanje in gore, če je le vreme nakloneno. Drgač pa vmes mal za kondicijo pride na vrsto še bicikl pa rolerji. Tud kolesarm, ja. Najrajš čim dle al pa da grem z avtom nekam, pa pol z biciklom naprej raziskujem. Rada*

odkrivam naravo in skrite kotičke. Najrajš sem v naravi, sem čist nemestni člouk. Kakšne nove poti delat al pa preuredit, se mi zdi brezveze, vsaj z mojga vidika, ker imam blazno rada mir in se izogibam obljudenim predelom v naravi.

Aktivna sta tudi dva pripadnika moškega spola sogovornikov, in sicer sta to Peter (33) in Jaka (22).

Peter (33): »Ja z basketom, to že od mejnnga. Drugač pa z ženo rada peleva otroka ven, da se znorita. Sam pa kr pogrešam več zelenic, pa kkšne parke. Večkrat se dejansko usedeva u avto in greva do tivolija, ker kle nimamo nič tacga.«

Jaka (22): »Pa ne da se ukvarjam s športom, ampak tkole k ni več vreme tko k treba, si s prjatli najamemo dvorano pa špilamo fuzbal po dve urci lagano. Tok mal da se znoriš, pa daš iz sebe tisto odvečno energijo. Sej paše.«

Kar se tiče športnega rekreiranja, se pripradniki srednje in starejše generacije med prostim časom najraje odpravijo na kakšen sprehod, če jim to le dopušča njihovo zdravstveno stanje.

Špela (51): »Ne, fčas sm šla še kej u hribe, dans pa bl mal, kr kot sm že omenla, mam bl mal cajta. Do trgovine se fčash zapelem, kej več pa niti ne.«

Ivica (74): »Sem rada hodila, zdej mi pa leta ne dopuščajo. Veste, nism najbl pr močeh. Grem mal po ulci, tok da si noge pretegnem.«

Petra (55): »Da, u hribe pa morm, ker je moj vikend v hribih. Pa tud drgač mislm, da bi kr hodila.«

Marija (84): »Oh no, sm pa kr mal prestara za kaj tacga. Sprehod si še prvoščm, pa že to mal težje, ampak šport pa ne morm.«

Francelj (66): »Si privoščim kakšen sprehod, ampak bolj po ravnem.«

Tone (78): »Če se otpravm na kakšn sprehod, drgač sm pa bl doma.«

Denis (46): »Ob nedeljah se učasih usedem na kolo, pa nardim kakšn krog. Grem na sladoled, če je toplo.«

Sašo (56): »Nogomet sm špilal, tko da ga še dans rad brcnem, če je le družba. Z ženo se gdaj pa gdaj sprehajava.«

Janja (55) ima zelo rada naravo, saj se tam sprosti in nabere energijo: Janja (55): »Al greva na kolo, kolesarmo, hodmo u hribe, al pa okol hiše, da rože uredim. Mene narava strašno sprosti in si naberm energijo. In jst nimam nikol, da rečm men je dolgčas. Al si doma okol hiše porihtam. Z možem si določva traso, kaj si bova šla pogledat.«

➤ **Televizija, internet, kulturne aktivnosti**

Uporaba računalnikov in interneta je z globalizacijo vse večja. Življenja brez računalnika si ne predstavljamo. A z odgovori pridem do spoznanja, da ta izjava velja le za mlajše generacije. Internet uporabljajo v prvi vrsti zaradi virtualnih stikov z ostalimi osebami, nadalje zaradi obveznosti na faksu, spet nekateri pa na internetu iščejo glasbo. Jasno in glasno so mi pritrdilno odgovorile tri osebe: »Da, uporablamo.«

Jaka (22): »Ja valda, sej kam s pa prspel dans brez neta. Itak maš vse gor, muzko, filme, facebook, msn, skype, pač use, kjer lahko s kom gobcaš.«

Manca (23): »Valda, sej dans so use informacije gor, sploh ne vem, kako so lah učasih operiral brez neta. A si predstavlš to? Sploh pa zdle za faks, a n.«

Andrej (25): »Štirindvejst ur dnevno dela računalnik ker se filmi snemajo dol, drgač sm pa u službi dost na netu pa pol doma ne rabm it.«

Lojze (45): »Valda, sej iščem muzko tm gor.«

Sogovornica Ajda (34) preko interneta išče informacije o vremenu in pohodniških poteh. Ajda (34): »O seveda, velik. Ogromn informacij iščem na netu, še zlasti če grem v hribe al pa plezat. Treba najt info o vremenu, smereh, razmerah. Isto, če se nekam odpravlam na izlet, potovanje... al pa mal za sprostiteu včasih.«

Predvsem sogovorniki starejše generacije pa so enoglasno odgovorili, da internet ne uporabljajo oziroma jih uporaba samega računalnika sploh ne zanima.

Ivica (74) in Tone (78): »Ne.«

Denis (46): »Niti ne, kakšne mejle še uspem pogledat, to je pa to.«

Ljubo (69): »Ne, to je bol za mlade. Jaz si raje prižgem teve, ali pa radio.«

Špela (51): »Ne, tud računalnik se nism potrudila pržgat. Sej kaj pa u bistvu rabm od tm?«

Janja (55): »Ne, mož je še nekak obvladal zarad službe, ampak je hčera oba računalnika pobrala, tko da ga sploh nimava, pa tud jst sploh nimam pojma o računalnikih.«

Sogovornike, ki so pritrdilno odgovorili na vprašanje o uporabi računalnika in interneta, sem povprašala še, koliko časa dnevno približno porabijo za brskanje po spletu oziroma na splošno ob računalniku. Računalnik uporabljajo različno, najmanj nekje pol ure dnevno, največ pa pet ur dnevno. Nekaj je tudi takih, ki računalnik uporabljajo že v službi in jih zato taka aktivnost v prostem času ne mika.

Andrej (25): »Zdele ene deset minut na dan, drgač je blo pa to twentyfour seven.«

Ajda (34): »Odvisno, če odštejem službo, pol bl mal. Če je slabo vreme, pol sem več za računalnikom, ker mam za primere slabga vremena rezervn hobi – dizajn in oblikovanje spletnih strani, urejanje fotk in podobno.«

Denis (46): »Tm cerka pol urce do eno uro.«

Peter (33): »Tm cerka 45 minut, tok da preberem dnevne novice.«

Urša (31): »Pouprečno eno do dve uri na dan.«

Manca (23): »Kaj pa vem, zih ene štir do pet ur. sploh če kkšne filme dajem dol, pa sej veš, na fejsbuku k sadiš uno zelenjavo, pa pol čist not padš, a n.«

Jaka (22): »Uff, kr. Tkole iz glave recimo, da najmanj šter do pet ur dnevno.«

Sašo (56): »Kr nekej časa, predusm zarad službe, kadar iščem kakšne podatke.«

Ko sem spraševala glede uporabe računalnika, sta mi dva sogovornika namignila, da računalnik zdaj ni več tako moderen, ampak da vedno več mladine uporablja igralne konzule, kot sta Playstation in X-box. Celo med mojim obiskom so me povabili k igranju, da bi se prepričala o tem, kako hitro človeka zasvoji igranje igrice.

Manca (23): »Rada igrce igrava. Sva nabavlja Xbox in pol valda čist not padš. Veš kok je noro, kere igrce se da že dobit. Boš pršla enkrat, pa boš vidla. To pol kr ne morš nehat.«

Jaka (22): »Drgač bl k net uporablam playstation tri move. To je pa tist, k skačeš zravn pa te ekran od teveja kr zazna in zgleda res tko, k da si ti gor. Noro ej.«

Med prostim časom moji sogovorniki radi posedijo pred televizorjem. Najpogosteje si pogledajo dnevnik in napoved vremena, med mladimi pa je čutiti razočaranje nad filmskim izborom, zato se za gledanje televizije večkrat ne odločijo.

Manca (23): »Skor nč. Filme itak gledava u kinu, drgač pa ok, sva pred tevejem, ampak iz čist drugih razlogov, a n.«

Ljubo (69): »Kar precej, sej kaj pa nej drugega delam, kadr je slabo vreme. Z ženo se usedeva, pa učasih kr z njo gledam kakšno serijo. Dnevnik pa vedno pogledava, da se nama usaj nekolik zdi, da veva, kaj se dogaja po svetu.«

Urša (31): »Jaz ga prižgem in gori cel dan, gledam pa ga mogoče kakšno dobro uro.«

Petra (55): »Če je kakšna dobra serija, znam kar obsedeti, drugače pa tm, pou ure dnevno.«

Marija (84): »Je kr mal dolgčas, ko človek živi sam, tko da sm kr precej za televizijo.«

Peter (33): »Kaj pa vem, prbližn tričetrt ure.«

Sašo (56): »Pa ene pol ure dnevno zih.«

Tone (78): »Jst pa kr precej, bom reku kkšne tri do štir ure sigurn.«

Andrej (25): »Tm, dve urci zvečer.«

Lojze (45): »Kako urco zvečer, k drgač mi itak žena zasede s svojimi španskimi limunadami. Pa je bla esmeralda, pa je zdej ne vem kera, tko da bl mal. Grem raj kr prej spat pa je.«

Sogovorniki starejše generacije na televiziji najraje pogledajo kakšno glasbeno oddajo, velika večina pa se pred televizor usede, da bi pogledali dnevnik in vreme.

Denis (46): »Pogledam dnevnik, pa vreme, kakšno politično oddajo, to pa mislim, da je to.«

Francelj (66): »Poročila pogledam pa vremensko napoved, da vem kaj me drug dan čaka, pa mogoče kakšno narodnozabavno oddajo... tist kaj je že, na zdravje?«

Špela (51): »Če mi rata, pogledam dnevnik, sej tko tok mal programov lovimo, da fčas raj pržgem radio, pa tko slišm, kaj je nouga.«

Anamarija (89): »Veste dolg nismo mel televizije, radio smo mel pa Nikolo Teslo. Se prou spomnim, da je bil lesen pa precej velik. Je bil prou luštn. Televizijo pa zelo malo gledam. Gledala sem Santa Barbaro in Esmeraldo, zdej pa bolj malo. Zdej pogledam samo Kopitarja, al pa kakšno drugo muzko.«

Janja (55): »Če ujamem dnevnik, pa vreme pogledam, zvečer pa če je kakšen film, pa še to če je napet, da me res prtegne. Kakšne kavbojke, kriminalke. Sploh pa ker tok športava, greva včasih že ob devetih spat.«

Le trije sogovorniki so povedali, da televizije ne gledajo, ker niso navajeni, ker je spored preslab, ali pa zaradi časovne stiske.

Ivica (74): »Skorejda nič, nism vajena.«

Jaka (22): »To pa bl mal, se raj na računalnik usedm, pa srfam. Itak so tok bedni filmi na teveju.«

Ajda (34): »Joj, skor nč.«

Kar se tiče obiskovanja gledališča in kinematografov, so mnenja in izkušnje deljene. Nekateri se radi odpravijo v kino in pogledajo kakšen film, najsi bo to zaradi cenejših kart, atraktivnih igralcev ali kakšnega drugega razloga.

Manca (23): »Ja dejansko gremo z mojimi prjatli usak tork, k sej veš »tork je dan za kino« al kako že gre? Pa so cnej karte. Pa sej se vedno najde kkšn film za pogledat.«

Jaka (22): »Kino pa res bl redko, če ma punca kakšno željo it kej pogledat, al pa če je lih kakšn Stallone al pa kdo drug od teh akcijskih, pol se še mogoče spravm.«

Peter (33): »Učasih sm, zdele pa ne dobiva varstva za otroke in jih pač ne morva pustit.«

Predvsem starejši sogovorniki so prepričani, da je kino namenjen mladim in tja zahajajo redkokdaj ali pa nikakor.

Špela (51): »Ne, mam sindrom nemirnih nog in ne bi zdržala dve uri na enem mestu.«

Tone (78): »Ne, to je bl za mlade.«

Francelj (66): »Ne ne, to je bolj za mlade, si najraj na teveju pogledam film, če že je kakšn.«

Ivica (74) in Petra (55): »Ne.«

Denis (46): »Ne, z ženo se raj doma usedeva, pa kej pogledava.«

Zanimiv odgovor, zakaj ne hodi v kino, mi je podal Andrej (25): »Amm ne, kr u bistvu se dans že use dobi na netu tko da ne vem zakaj bi plačeval drugim.« Tiste filme, ki bi si jih rad ogledal, si naloži preko računalnika, kupi kokice in si film v miru pogleda doma.

Sogovorniki starejše generacije so bolj kot mladi zagovorniki raznih kulturnih predstav, baletov in oper ter kakšnih krajevnih veselic in se jih tudi radi udeležujejo.

Ivica (74): »Zelo rada gledam opere in balete, ampak nikol nism šla u živo spremlat. Če najdem na televiziji, potem si dam kar duška.«

Petra (55): »Da, rade vole si pogledam kakšno predstavo, ali pa recimo sem šla na folklorni nastop k je bil v križankah, super je blo. Več takih dogodkov rabmo.«

Ljubo (69): »Z ženo sva šla učasih na kakšno opero al pa balet, pa vem, da sva šla še prou na Dunaj na en balet k sva bla že ravno tam, pa sva čakala dve uri u vrsti za karte. No pa sej ne morm rečt, se je splačal.«

Špela (51): »Kakšne koncerte si rada ogledam, ampak samo, če je prava družba.«

Sašo (56): »Ja res je, najraj gremo na kakšne veselice, fajn se poje, popije, pa znance srečaš.«

Janja (55): »Včasih sva šla v gledališe, ampak ne velikrat. U gledališih sm bla ene trikrat, štirikrat.«

Anamarija (89): »Ja, ja, na Rudnik smo hodil na gasilske veselice, nobena fešta nam ni ušla. Skoz smo bli eni in isti, v eni družbi. Drgač je bla soba bolj velika, sej je blo polhn ljudi a ne. Smo bli tko navajeni en na drucga, da če enga ni blo, smo se takoj sprašval a je bulan.«

Manca (23) pa se ne udeležuje kulturnih aktivnosti z izjemo kakšnih koncertov na prostem, saj jih imajo v njenem kraju precej: »Razn kkšni koncerti, a n, k jih mam na prostm kle u Kran.«

➤ **Drugi hobiji**

Sogovornikom sem več ali manj kar naštela aktivnosti prostega časa in beležila, ali se s tem ukvarjajo ali ne. Potem pa sem jih vprašala še o kakšnih dodatnih aktivnostih, ki jih morda nisem naštela, a se z njimi ukvarjajo.

Ženske sogovornice so izpostavile masaže, toplice in savne, a so poudarile, da denarja za takšno aktivnost nimajo v izobilju in si masaže najraje privoščijo kar pri družini in partnerjih. Med moškimi je bil izjema Peter (33), ki si privoščiči ženino masažo, če je le pri volji: »Če mam prložnost, vedno. Drgač je pa žena pr rok pa me kr ona zmasira.«

Manca (23): »U bistvu moj oči masira, je končou tečaj, tko da grem najraj kr h njemu. Veš kok se pol bolj počutš.«

Urša (31): »Za masaže nimam dnarja zato me domači masirajo, savno ne maram, rada pa grem v solarij.«

Janja (55): »Sm mela ene tri leta nazaj eno. Sva bla u Žusterni. Drgač sva znala pa uzet vikend paket, u teh hotelih u Portorožu, pa sm uzela petk prej frej in sva šla do nedele. No ampak tm nisva šla na masaže. Pa bi morala hodit, ker bi mi pomagalo pr zdravju. Človk za sebe in svoje zdravje vedno premal nardi.«

Špela (51): »Če sm bla kdaj na dopustu u toplicah, sm si še prvoščla kakšno savno, zdej pa nimam ne časa, ne financ za to.«

Petra (55) se je ob tem vprašanju nekoliko razburila, saj je prepričana, da mladi ne znajo varčevati in denar zapravljajo za nepomembne stvari: »Ne, ker je to čista potrata dnarja. Mladi preveč zapravljajo za take stvari in redkokater še razmišlja o šparanju, da bi kaj ustvaril.«

V prostem času se izprašanci radi posvetijo urejanju vrta. Tisti, ki so vrtnarjenje navedli kot hobi v prostem času, so ga avtomatično povezali s tem, da se v naravi sprostijo.

Lojze (45): »Ma ja pa sej to je dobr, dam možgane na off pa tm ustvarjam. Pol pa kokr mi je vreme usojeno, a bo kej pršl iz zemlje al ne.«

Francelj (66): »Na vikendu imava z ženo majhn vrtek in tam obdelujeva, drugače pa žena skrbi za rožce na bajti.«

Anamarija (89): »Duma sem mela lepe grede, vrt smo mel. In smo mel tud njivo. Pa največ sm k sosed hodila pomagat, če je blo treba pšenico žet, mrvo obračat, u kamnolomu pesek sejala. Pa krompir okopavat. Poleg službe seveda use.«

Janja (55) se je letos poleg vseh zunanjih aktivnosti, ki jih opravlja, prvič odločila še za gobarjenje: »Zdele sva mal gobarla, sva nabrala šest košar gob, pa še u avto so nama pol hotl udret.« Njena hčera pa kljub temu, da je odraščala ob mami, ki rada vrtnari, nima najmanjšega občutka za rože in vrt. Ajda (34): »Uf, vrtnarm pa res nč. Nimam niti

najmanjšga smisla za to. Cajta še manj. Zdej sem pa tko al tko v bloku, tko da nimamo vrta. Gojim edin kak kaktus, pa clo neki cajta živi, sam ponavadi ga uspem utopit.«

Smešno zgodbo na temo vrtnarjenja pa mi je zaupal Andrej (25): »Mel sm eno melono kle na vrtu pa mi ni uspevala, no pol sta si me pa starša prvoščla pa sta mi dala kupljeno melono zravn tele in sm bil ves veseu dokler pač nism ugotovu, da gre za nateg.« Starša sicer gojita nekaj zelenjave na vrtu, pa se je Andrej odločil prispevati s svojo melono, a je rekel, da se takega podviga verjetno ne bo več lotil.

Janja (55) je kot prosto-časovno aktivnost navedla tudi kvačkanje. Rada pa bi se naučila kuhati kakšne posebne jedi:

Janja (55): Jst rada kvačkam. Prej sm goblene delala sama. Bi pa me pritegnil zdele, da bi šla na kakšn tečja kuharstva. Ne teorijo, ampak da bi jst vidla, kako se določene stvari nardijo. Čeprou nerada kuham, kakšne specialitete dolg pacam. Na terasi smo se večkrat dubl u večjem številu, pa sm use spekla pa prpravla. Mal odojka, mal piščančjih zadev, svinjskih kotletov, mešano solato, to se še da. No pa z možem se večkrat kr samo usedeva na teraso.

➤ **Druženje**

Prosti čas lahko preživljamo sami ali pa v družbi prijateljev, znancev ali družine. Izprašanci so na vprašanje druženja odgovarjali povsem različno, najpogosteje pa so odgovorili, da so radi v družbi družine, prijateljev ali partnerja.

Manca (23): »S prjatli, definitivno. Pa z mojam dragim, a n. Brez njega pa res ne morm.«

Jaka (22): »S punco pa prjatli.«

Lojze (45): »S prjatli itak. Da mi povejo kaj je kej nouga, pa da se mal sprostim od dela.«

Ajda (34): »Sej ne rečem, včasih paše bit mal sam, najraj pa sem s fantom, prjatli al pa domačimi in seveda z mojo mačico. Sem namreč nora na živalce. Mal druženja je fajn.«

Tone (78): »Najraj z ženo, ampak usake tolk pa prou pride kakšn moški pogovor s starimi prjatli.«

Anamarija (89): »Vedno mi je največ pomenila dobra družba.«

Preživljanju prostega časa z družino so naklonjeni tako mladi kot starejši, s tem, da sem pri osebah starejše generacije opazila ponavljajoč odgovor, da radi preživijo svoj čas z družino, ker ne vedo, koliko let življenja jim še preostane.

Ivica (74): »Z družino. Me hmal ne bo več, pa bi rada čim več z njimi doživela. Dokler me še hočjo.«

Marija (84): »V mojih letih je človek najrajš kr z družino.«

Ljubo (69): »S svojo družino.«

Peter (33): »Najrajš sm kr z družino, se najlaži zmenmo kaj bi počel.«

Sašo (56): »Najraj sm kr s svojimi doma.«

Andrej (25): »Ja zdele kr z družino, ker je Maša (hčerka) tok mejhna da sm najraj z njo drgač smo pa že od skoz nekaj kr povezani z mojimi... Je pa res da karkol počnem, sm raj u družbi kokr pa sam.«

Kot sem že omenila, je nekaj izprašancev na prvo mesto najljubše družbe v prostem času postavilo svojega partnerja. Dobila sem občutek, da se ob njem oziroma njej najbolj sprostijo in lahko ob njem oziroma njej preprosto samo sedijo in jim to zadostuje.

Urša (31): »Svoj prosti čas najraje preživim v krogu svojega sina, partnerja in dobre prijatelce.«

Petra (55): »Čisto odvisno od raspoloženja. Včasih mi paše sedet doma z možem ob teveju.«

Francelj (66): »Več ali manj sva kar sama z ženo, tko da niti ne pogrešava tok neke družbe.«

Janja (55): Uglavnem sva sama doma, otroci so odseljeni. Sva si sama dost dobra družba. Na kolesih se srečujemo s prijatelji, med potjo, al pa kle mim kej pridejo. Na gorah so pa tisti pristni hribovci in se prvič s kom vidš, ampak si vedno dobrodošu in vedno se boš lahko ustavu in s kom pogovarju. Ampak to so res tisti pravi hribovci. No pa z možem se večkrat kr samo usedeva na teraso, on na gugalnico, jst na stol pa se pogovarjava. Jst osebno se rada pogovarjam z ljudmi, o splošnih rečeh, ker kakšne zasebne zadeve me čist nč ne brigajo.

Edina izjema je Špela, ki svoj prosti čas najraje preživlja kar sama, a menim, da je to le trenutno stanje, saj je gospa poudarila, da se je pred kratkim ločila in ji zaenkrat najbolj paše mir: »Kaj pa vem, najraj kr sama. Tut sama se trenutn najbolj počutm.«

➤ Počitnice

Nekih velikih odstopanj pri odgovorih glede dopustovanja in počitnic nisem imela. Izprašanci se v povprečju na dopust odpravijo enkrat ali dvakrat letno ali pa se sproti menijo za podaljšane vikende. Tisti, ki si dopust privoščijo dvakrat letno, se najpogosteje poleti odpravijo na morje, pozimi pa nekam na smučanje.

Denis (46): »Dvakrat letno mava z ženo dopust, polet gremo pol kr na morje, kaj pa vem kkšn Umag, Savudrija. Pozim pa pol čist odvisn, kokr se zmenmo.«

Peter (33): »Dvakt letno dam glavo na pašo in res odmisln na vse, čeprou polet na morju skos merkaš otroke pa si bl mal spočit, pozim sm pa zdele že drugo leto zapored šu na smučanje s ta starejšim in ga učil smučat.«

Andrej (25): »Dvakrat na let, tistga letnga k je bil letos bl švoh. Drgač pa čim več. pa to gremo kr na morje.«

Petra (55): »Dvakrat letno in najraje na morju, s kozarčkom piva na miz.«

Urša (31): »Dopust si privoščim dvakrat letno med poletnimi počitnicami, ko gremo na morje in v Bosno in še okrog novega leta.«

Sašo (56): »Na morje greva z ženo enkrat na let, pa mogoče pozim še kej smučat, to je pa to.«

356 dni dopusta si je zaželela Ajda (34), najbolj aktivna med vsemi sogovorniki. Ajda (34) namreč cel čas rada nekaj počne in se z neko aktivnostjo ukvarja, zato se ji zdi dva tedna, ki si ju privoščijo na morju premalo: »Jest bi mela dopust 365 dni u letu, ker mam tolik stvari, ki jih rada počnem, da mi zmanjka čaja. Drgač ga vzamem 2 tedna skupaj enkrat čez poletje al pa jesen. Takrat grem al na morje al u hribe al na potovanje. Pol pa še kakšni podaljšani vikendi pridejo na vrsto.«

Špela (51) se zadnjih nekaj let na dopust odpravi zgolj enkrat letno: »Zadnjih nekaj let grem na dopust samo enkrat letno, pa še to komej najdm koga, da bi šou z mano. Usak ma svojo družino in seveda raj z njimi preživla dopust. Z mamu greva kdaj na dolensk sorodnike pogledat.«

Mladi svoj dopust neradi planirajo in si največkrat privoščijo oddih v obliki podaljšanega vikenda in se odpravijo ali na morje ali pa na počitniški vikend od staršev.

Manca (23): »Prou dopust ne vem, kdaj sm si nazadnje prvoščila. Raj se kr slišmo za kakšn vikend, a n, pa kr spakiramo pa gremo na morje. Zdej mogoče bo drgač, k bom enkrat mela redno službo.«

Andrej (25): »Ja dedek ma viknd na dolenskem pa gremo pol kr tja.«

Jaka (22): »S punco greva kkšn vikend k njenim na vikend.«

Franclju (66) počitniški vikend pomeni ogromno, saj jih v njegovi hiši živi sedem pod isto streho in gre rad v naravo, kjer je mir: »Ja to mi pa kr precej pomeni, ker kot vidite nas živi tukaj sedem pod isto streho in šele zdaj ko sem upokojen vidim koliko miru rabim. Zato se najraje kar tja spakiram in imam svoj mir. Pozimi sva pa tu, ker je tam premrzlo.«

Nikakršne želje po počitnikovanju pa ne vidita Marija (84) in Ljubo (69).

Marija (84): »No, sej jst sm pa tko rekoč skoz na dopustu, ampak se učasih kar pridružim ostalim članom na njihovih dopusth.«

Ljubo (69): »Sm pa najraj kr doma. Sej je lepo it na morje, pa na vikende, ampak sej, kaj mi pa doma fali?«

3.2.3 *Generacijske razlike pri preživljanju prostega časa*

Namenoma sem si izbrala sogovornike povsem različnih starosti in življenjskih poti, saj so razlike med njimi najbolj opazne v primerjavi z njihovimi vrstniki. Mlajši izprašanci so si nekako enotni pri tem, da živijo svoje življenje podobno, kot njihovi vrstniki, svoj prosti čas z njimi pa preživljajo karseda sproščujoče.

Jaka (22): »Smo kr nekje na istem, itak tisti, s kerimi se družim, delamo iste stvari. Uni k se pa ne razumemo, počnejo pa itak čisto druge stvari k jst, tko da me sploh ne zanima druženje z njimi.«

Ajda (34): »Niti se ne razlikuje tko dost, ker se več al manj družim z meni podobnimi, se ukvarjajo s podobnimi športi. Mam tud neki kolegov, ki se dobro razumemo, sam kaj radi preživljajo ob kavicah in sprehajanju po šoping centrih. To pa men ne gre.«

Manca (23): »Sej smo skoz skp. Mogoče oni mal več kofetkajo, k jst pač u službo hodim, a n. Ampak drugač smo pa kr na istem, bluzimo usi skp.«

Od petindvajsetletnika nisem pričakovala odgovor, da se je on zresnil, medtem ko se njegovi prijatelji še vedno zabavajo. A sem ga dobila od Andreja (25): »Od ostalih prijateljev se razlikujem po tem, da sm se zresnu, oni so pa še kr luftarji. Učasih smo ga žural pa to, ampak jst sm to dal čez, sm si ustvaru družino in to je zdej to.« Andrej je bil vrstnikom podoben do trenutka, ko si je ustvaril družino. Zdaj je mnenja, da je on zrel, medtem ko vrstniki še kar živijo lagodno življenje. Podobnega mnenja je Urša (31), ki pravi, da njeni vrstniki nimajo otrok in imajo več časa zase. Urša (31): »Moji vrstniki v večini nimajo otrok, tako da si vzamejo čas zase, jaz pa to izkoristim za posvečanje svojem otroku.«

Zaposleni izprašanci so poudarili, da verjetno njihovi vrstniki enako kot oni pač hodijo v službo, da bi lahko preživeli in so si v tem podobni.

Denis (46): »No, jst mislim, da pr teh letih usi sam delamo, zato da bi si kej ustvarl. Skrbimo za družino in služmo dnar za preživetje.«

Lojze (45): »Kaj pa vem, nikol nism razmišlu o tem, mislm pa da smo usi gledal na to da si čimprej ustvarmo neko svoje življenje.«

Špela (51): »Vrjetn, da bol s polno žlico jemljejo življenje, ne pa jst, k samo za službo zjutri ustajam, pa za dnarjem letim, da bi lahko prežvele. Ne vem, kam to pele.«

Ljubo (69): »Bom reku, da so mogoče drugi mal bl aktivni, pa se mal več družjo.«

Upokojeni izprašanci so bili pri odgovorih bolj skopi in so dejali le, da verjetno vrstniki na podoben način preživljajo svoj prosti čas.

Ivica (74): »Mislim, da kar podobno.«

Petra (55): »Se mi zdi, da kar podobno preživljamo prosti čas.«

Marija (84): »Moram priznati, da nikoli nisem spraševala takih stvari, a se strinjam, da na precej podoben način živimo.«

Glede na to, da sem imela vse tri generacij posamezne družine pred sabo med intervjuji, sem jih na to temo vprašala še, kako se jim zdi, da se med seboj razlikujejo – torej otrok, starš, stari starš – oziroma kje oni vidijo razlike med mladimi in starejšimi. Starejši izprašanci so poudarili dejstvo, da mladi danes veliko bolj uživajo, kot oni, ko so bili mlajši, mladi pa radi povejo, da so v prostem času veliko bolj aktivni kot njihovi starši in stari starši.

Petra (55): »Zame prosti čas pomeni vzeti čas zase in se umakniti od mestnega vrveža. Za mladino pa to pomeni le še nekaj več časa za žuranje.«

Denis (46): »Ja tej mulariji dans je velik lepš, kt pa nam učasih.«

Jaka (22): »Se mi zdi, da mamo otroc dans manj skrbi, kar pomen več časa za uživancijo. Moji starši še dans ful velik delajo, zato, da se jst lah šolam. Sej to sm hvaležn, ampak u isti meri bom pa svojo mladost na polno izkoristu, zato k k se enkrat zaposlim, tega ne bo več.«

Urša (31): »Ponavadi starejši prosti čas iskoristijo s počitkom, mi mladi pa s športom oziroma nakupovanjem.«

Ajda (34): S starši smo velik hodil okol v naravo, tud doma smo bili velik zuni, smo smučal, se sankal, igral, hodil v gozd, spoznaval živalce, tko da sta mi onadva med odraščanjem vcepla ljubezen do narave in preživljanja cajta na prostem. Vsi hodmo v hribe in kolesarmo, le da sem jest zajadrata še v alpinistične vode. Babi je pa bolj žurerske narave, so pa velik plesal. Ko bom starejš, bo pa čist tko kot zdej, dokler se bom lahk gibala. Pol bom pa dejavnosti v naravi prilagodila počutju. Ko pa res ne bom nč več mogla, bom pa z dragim ob kaminu obujala spomine in crklala muco ali dve, mogoče tri – takšne, ki jih bom vzela iz zavetišča.

Na podlagi odgovorov, da mladi samo uživajo, sem nato starejšo generacijo vprašala, kako se razlikuje današnji prosti čas od njihovega, ko so bili oni mladi.

Marija (84): »Kaj pa vem. Ko sem bila jaz mlada, smo imeli pogosto zabave, sedaj pa mladina samo čepi za računalnikom in se nič več ne družijo. To ni dobro, zato pa je tok kriminala, sej jim grejo same neumnosti po glau.«

Anamarija (89): »Rajš sm spet u tistih časih, ker smo se mladi tud bl razumel, bl družabni bli. Pa fejst delal. Cel dan smo koše nosil, nekteri so nakladal koše, ostali smo pomagat pr drugih stvareh, zvečer pol je pa fešta do zjutri, do zore.«

Lojze (45): »Kar se primerjanja tiče bi jst reku, da smo se mel mi bolš – dubl se nas je ene 20 komadov pa smo šli naokol. Zdele pa sam pijejo, pa na računalnikih visijo. No naš je še kr dobr kar se tega tiče.«

Francelj (66): »Hja lejte, zdej sm u penziji – je neprimerljivo s tistim prej. Si pa rad vedno najdem še kaj za delat. Se mi pa zdi, da mladi slabo izkoriščajo prosti čas. Jih kr veliko vidim po lokalih, s cigareti u ustih pa alkoholom na miz. Smo bli mi mal bl izvorni k smo bli mladi.«

Ljubo (69): »Včasih se mi zdi, da ga je blo manj. Sej učasih smo skoz delal, če ne u službi, pa doma al pa pr sosedah.«

3.2.4 *Individualizem in potrošništvo*

➤ **Individualizem in življenjski stil**

V teoretičnem delu sem ugotavljala, kaj individualizem je in kako se v sodobnem življenju kaže. Na vedno večjo stopnjo individualiziranega življenja v veliki meri vplivajo različni življenjski stili. V želji, da bi se med seboj razlikovali, so ljudje oblikovali specifične življenjske stile. Za spodnje odgovore bi lahko rekla, da so dejansko nadaljevanje zgornje debate o generacijskih razlikah.

Ljubo (69): »Če razmišlam, kakšno življenje smo mel učasih, sej kej preveč se nismo mogli razlikovat. Smo kr počel več al manj usi enak. Seveda uni z ogromn dnarja, so vedno počel kej, kar smo ostali rekl, da bomo k bomo veliki.«

Manca (23): »Zdej s me pa najdla. Ne vem. Zihr, da kej. U kino hodm, zato k so oni predlagal torke, a n. No, ampak ne vem, kar se nasplošno lajfa tiče, ne vem. Ideje zih nekje črpam, da pol po svoje priredim svojmu načinu življenja.«

Lojze (45): »Ma kva se bom prlagaju drugim, obleku sm kar sm meu, pa kar je blo možno kupt, bajto sm ureju tko k sm jst hotu in delu sm kar sm sam hotu ne da mi nekdo pametuje. Nikol nism kompliciru glede oblačenja. S prijatli smo itak od mejhnih nog skupi tko da kr isti fazon furamo.«

Ko pa sem jih nadalje vprašala o njihovem življenjskem stilu in o tem, ali se prilagajajo ostalim ali so raje sami ustvarjalni, pa so mi več ali manj odgovorili, da živijo svoje življenje, kot ga sami znajo in da ni potrebe po tem, da bi se prilagajali drugim. Rade volje si sposodijo idejo od nekoga drugega, a jo potem priredijo na svojstven način.

Špela (51): »Ne. Sem samosvoja in se ne pustim vodt.«

Ivica (74): »Sej nimam kej prlagajat, živim tko, kot sama hočem.«

Urša (31): »Včasih sem kadila cigarete samo zato, ker je cela družba kadila in nisem želela istopati. Sm pa neodvisna od ostalih, kar se tiče življenskega sloga.«

Petra (55): »Ne ponavljam za nikomer, mam nek svoj način življenja.«

Andrej (25): »Jst mam čist svoj stil, kaj me briga kaj ostali nosjo. Pač si to kar si. Glede oblačenja je pa tko da sm se kr umiril glede na to, kaj use sm učasih dal nase.«

Francelj (66): »Ne, sej tako nismo imeli kaj preveč izbire, dans je pa že prepozno za kakšno luksuziranje s stvarmi in navadami. Priznam da se učasih res oblečem češko a mi potem takoj žena reče naj se grem preoblečt drugače ne bo šla z mano, pa jo poslušam, kaj pa čm.«

Ajda (34): »Jest sem čist neodvisna od ostalih, nikol se nisem lotla nečesa samo zato, ker je to počel nekdo drug. Če ne vidm vesela v neki stvari, se je tud ne bom lotla.«

Janja (55): Veš kaj se mi zdi, enostavno se ne znamo družit, preveč je tekmovalnosti, da bi lahko en z drugim funkcioniral. In svoj stil ustvarjamo, da nam drugi zavidajo, zato se jst najraj kr umaknem. Mam kolegice k so doma zelo premožni, ampak v vseh letih nikdar onadva nista izpostavla dnarja in premoženja. So čisto na istem nivoju k mi, na preprostem. S takimi se lahko družim. Ne morm pa z nekom k se z dnarjem izpostavlja. Mi nismo za noben rojstn dan fešt u gostilnah delal, ker je pršlo velik cenej. Pa še oblečt si se moru za tja, kle si pa čist normaln. Tud zato sva si z možem zadostna družba. Kar se oblačenja tiče, mam najraj športn stil oblačenja, edin za pogreb mam kakšne hlače na rob. Drgač živim pa kr normaln, klasičn način življenja.

Podobnost z vrstniki je edino izrazil Jaka (22), in sicer je mnenja, da je njegov stil verjetno rezultat podzavesti in ko pri nekom vidi kakšno novo stvar, idejo, navado, se je loti tudi on. Jaka (22): »Kaj pa vem, zihr da sm podobn, ampak čist podzvestno. Itak nočš izpadt papak, k neki nočš narest, ampak se kr trudem odločat s svojo glavo. Živlenski stil pa mislm, da mam kr podobn. Ne vem, a to mislš glede oblačenja? To mislm, da mam kr usi nekak podobn, tak kežjual. Ma ja, se kr prlagajam ostalim no.«

➤ **Potrošništvo**

Kar nekaj vprašanj sem sogovornikom postavila na temo potrošništva, saj me je zanimalo, kako oni gledajo na sodobno potrošniško kulturo in samega potrošnika. Ali imajo občutek, da je današnja potrošnja upravičena, ali pa ljudje pri nakupih pretiravamo in res delujemo kot hedonistični potrošniki.

Najprej sem jih torej vprašala, zakaj se jim zdi, da ljudje toliko zapravljamo in ali sploh zapravljamo veliko?

Manca (23): »Pa sej a ful zapravljamo? No ja, sej zapravljamo, ampak dans je res use tok pocen, da mormo use met.«

Špela (51): »Mislm, da zato k vedno več stvari tud rabmo. Tolk smo se navadli na eno stvar, da jo mormo met, potem kupimo pa še kej, kar paše zravn. U bistvu dograjuješ neki, kar že maš doma.«

Urša (31): »Ker včasih rabimo nekaj novega. da si polepšamo dan.«

Petra (55): »Nekaj moramo dati tudi na sebe.«

Ljubo (69): »Če sklepam po seb, bom reku, da zato, ker učasih nismo mel tok tega, pa skušamo nadoknadit. Drugače se mi zdi pa tole nakupovanje sam dokazovanje en drugemu.«

Jaka (22): »Ker jih rabmo. No usaj mislmo, da jih rabmo. Pa če že lahko, zakaj ne. Sej je tko pocen use skp.«

Ljudje torej po mnenju mojih sogovornikov toliko zapravljamo predvsem zato, ker je poceni.

Nekateri so povedali, da jih to pretirano zapravljanje moti in ne razumejo, zakaj potrebujemo toliko stvari, da bi lahko živeli.

Ivica (74): »Če mene fprašate, povsem preveč zapravljamo. Kaj nam je treba tolkih stvari. Ampak mi stari tko neč ne vemo in se raje ne ftikam.«

Marija(84): »Zdi se mi, da danes ljudje le še tekmujejo drug z drugim, kot pa da to dejansko vse potrebujejo.«

Denis (46): »Če mene uprašate, čisto preveč zapravljamo. Ampak če sinetu nečesa ne kupiva, sva z ženo zlobna in ga ne marava, pa mu raj kr kupim, da je mir u bajti. Sej je res tko pocen use dans.«

Janja (55): Čisto preveč zapravljamo. Mi še zmer kupujemo z očmi. Rabiš al ne rabš. Čeprou niso lepi časi, sploh za vas mlade. Ampak še zmeri se mi zdi, da velik stvari kupmo k niso nujno potrebne. Včasih smo to še bolj gledal. Al pa pr seb vidm, da si lažje eno stvar obnovim al pa kupim kot prej. Se spomnim, ko sva se poročila, sva gledala na avtocesto, pa so se ljudje vozil z avti, pa sva si mislila »joj ko bi usaj avto mela, da bi se u nedelo kam zapelala. No in pol sva midva tud na kredit prvi avto uzela, pa še material za hišo. Sva pa lih tku na dvorišču stala, pa avto tud, ker pa dnara za bencin ni blo.

Vsem sem nadalje postavila vprašanje, koliko časa preživijo v nakupovalnih centrih in kako pogosto se zalotijo, da so šli v nakupovalno središče samo gledat cene ali pa se sprehajati. Odgovori so bili različni. Od tega, da v nakupovalnem središču porabijo uro do treh ur na teden, do tega, da dejansko kupijo samo tisto, kar nujno rabijo in čim prej nazaj domov.

Peter (33): »Odvisn od tega kok mormo nabavt, ampak mislm da več k eno uro nismo not. Gremo pa u merkator k je kr velik.«

Sašo (56): »Tut nekje eno uro.«

Andrej (25): »2-3 ure na tedn. Včasih vem da sm šou u btc in sm tm kupu, kar sm hotu, ker drucga pač ni blo. Zdej greš pa tuki pa tm in se kr težko odločm, kam bi šou pa pol vem da raj kr doma ostanem.«

Denis (46): »Ne vem, bom reku okrog tri do štiri ure tedensko sigurno.«

Jaka (22): »U bistvu nč. Kar sprot rabim, skočm na hit, kadr sm u centru, drgač pa kr starša kupujeta.«

Marija (84): »Jaz tudi ne prav veliko, ker ne morem dolgo stati. Mi kr otroc nabaujo.«

Francelj (66): »Ne veliko, otroci nabavijo kar rabiva za jesti, tko da če že grem je to bolj zaradi sprehoda pa da koga srečam in kakšno rečemo.«

Petra (55): »Mam pa pridnega moža tako da nisem veliko v trgovini.«

Špela (51): »Zlo mal, kkšno urco mogoče. Mam kr seznam vedno s sabo, da ja ne bi zgublala preveč časa.«

Velikokrat sem v nakupovalnem središču srečala ljudi, ki so tja prišli le iz gole radovednosti; najsi zato, da pogledajo cene, artikle ali pa morda zato, da bi srečali koga od znancev in se z njim usedli na kavo. Sogovorniki so podali podobne odgovore.

Ivica (74): »Hodim samo mal firbcat, sej vrečk pa tko ne morm nosit.«

Manca (23): »Špegat cene ne, grem pa usake tok mal pogledat ponudbo, kaj majo kej nouga, a n, pa si večkrat pol čist nenačrtovano kupm kej.«

Ljubo (69): »Usake tolk se odpravim na kakšen sprehod po trgovinah, se tud najlažje s kom zmenim, da se dobiva na kavici ali kozarčku vina, pol pa u štacuno skočm še po stvari.«

Janja (55): »No če tkole dežuje, rečm pejva mal poštrnat po štacunah. Grem najraj u Bauhaus, pa Obija, pa najprej vrtno oddelke obdelam. Pol pa še kakšne take stvari k te interesirajo. Zdele bova šla u Celovc, mal u Ikeo, pa Obi, pa Interspar pa ostale trgovince.«

Ivica (74): »Ne maram nakupovalnih centrov, preveč ljudi je. Nekateri se celo dobijo za kofe tm, to je nesmisel. Kaj se je zgodilo s kofetom pri nekom doma?«

Ajda (34): »Med tednom kupujem samo sproti kar rabva. Ponavad me morjo zvlečt v trgovino. Sam firbcat ne grem nikol, mogoče v kako športno štacuno, če rabm opremo za alpinizem. Da bi brezveze kej kupla, se praktično ne zgodi. Kr se avta tiče, mi je važn, da je varn pa mal pokur.«

Francelj (66): »Ja kdaj si bomo pa privoščili, če ne zdaj.«

Petra je še najbolje odgovorila, kdaj se odpravijo v trgovino iz radovednosti: »Ja, največkrat ob slabem vremenu.« Andrej (25) pa se v trgovino odpravi le, če ga zanima kakšna cena tukaj, zato da jo lahko potem primerja s ceno v tujini. Je po poklicu trgovec

in pravi, da v tem vidi nekaj poklicne deformacije. Andrej (25): »Če grem u kakšno štacuno pol zavijem še km tok mal, da pogledam cene pa primerjam z našimi, pač k sm že lih trgovc.«

Dva sogovornika sta mi zaupala, da stvari kupujeta preko interneta oziroma razmišljata o tej opciji, saj tako dejansko zapravijo manj, kajti s sprehajanjem po trgovini si vedno zaželiš več, kot potrebuješ – na internetu pa kupuješ po seznamu, ki si ga predčasno narediš in potem samo klikaš na izdelke, ki jih potrebuješ.

Urša (31): »Kupujemo preko interneta. Kr raj prek neta kupujem stvari, k so prvo ful cnej, kot drugo pa takih stvari kle še vidl nismo.«

Lojze (45): »Resno razmišlam o ideji spletna nakupovanja – tm sam obklukaš kaj rabš in maš nasledn dan stvari pr seb.«

➤ Vpliv tehnologije

Na temo potrošništva me je zanimala uporaba tehnologije in kakšno mnenje imajo o današnji tehnologiji moji sogovorniki. Večina se strinja, da je tehnologija povsem spremenila naša življenja in da brez tehnologije, kot jo danes poznamo, težko karkoli naredimo.

Manca (23): »Valda, kaj sploh sprašuješ. Pol stvari dans ne bi funkcioniral, če ne bi mel kkšnih zadev.«

Špela (51): »Nekatere stvari so nam življenja olajšala, spet druge pa zakomplicirale. Sej je povsod tko.«

Petra (55): »Ja ja, precej.«

Nekaterim je tehnologija olajšala način življenja, drugi pa se ob sami misli na najnovejše izdelke zgrozijo in jih je sram priznati, da nekaterih stvari pravzaprav sploh ne znajo uporabljati.

Jaka (22): »Lej kok mam enih stvari k prej nismo mel. No sej niso use dobre, ampak nam pa olajšajo kkšn deu. Pa hitrej je use skp.«

Andrej (25): »Ma čist odvisn no, učasih ful olajša lajf, pol drugič ti pa tok zakomplicira da kolneš use od Tesle do Gatesa. K sm mel žično miško sm jo sam drajsu po tisti podlagi, zdele k mam pa brezžično pa še na polnjenje mi pa usak dan delček živcev sproba.«

Lojze (45): »Ma kaj pa vem, use ma svoje prednosti pa slabosti.«

Janja (55): »Tehnologija nas bo prpelala na kraj. Sej ko delaš osem ur za računalnikom, to ne občutš zdej, ko to delaš. Ampak bojo posledice vidne kasnej.«

Francelj (66): »No sej nekaj preveč niti ne uporabljam ampak se mi zdi, da imam precej lažje življenje danes kot prej.«

Ajda (34): »Ja, itak. Več smo za računalnikom pa manj se družmo. Tehnologija ima dobre in slabe lastnosti. Je pa nujno zlo.«

Ivica (74): »Hja, to zdaj je fse preveč zame. Fčas si samo gumb prtisnu, pa je delal, dans pa ne vem niti katero mašino uzet, kaj šele kje je gumb.«

Denis (46): »Čeprou jst se bl nagibam k temu, da se zarad te nove tehnologije use manj družmo, pa vse več zaklepamo u hiše. Ne vem, mogoče se samo men zdi.«

Ljubo (69): »Ne govorte, me je kr sram, k mi Jaka kej razlaga, pa tud prbližno ne vem, o čem se pogovarjava.«

3.2.5 Delo in prosti čas

V teoretičnem delu sem ugotavljala, da na prosti čas vpliva količina dela. To se kaže pri zaposlenih osebah, ki imajo posledično manj prostega časa, pri brezposelnih osebah pa v smislu, da ne znajo razporediti svojega časa, če nimajo že v naprej narejen urnik dneva.

Ugotovila sem, da delo vpliva na prosti čas sogovornikov. Pritrdilno so mi odgovorili tako mlajši kot starejši sogovorniki.

Manca (23): »Ja valda, zdej morm bit osm ur u službi, k sm prej spala, pa luftala po centru. Ful se morm prlagajat zdej. Kaj še bo k bomo stari?«

Petra (55): »Kar precej, ker delam v popoldanskem času. Tko da morm zjutri narest use, kar bi drgač lah popoudne. Je kr naporno.«

Andrej (25): »Zdele bl ne k ja, učasih mi je pa ful. Sm delu po cele dneve in sploh nism vedu, kaj prosti čas je.«

Jaka (22): »Ja jst bi šolo itak ukinu, pa mel cele dneve frej. Ne sej se hecam, bi blo po moje dolgčas. Tko grem pa u šolo, pa se s frendi mal pohecamo, kakšno rečemo, po predavanjih usedemo na kavico in je čist kul u bistvu.«

Ajda (34): »Včasih rečem, da je tistih osm ur na ših tu zguba cajta, jest mam tolk dela v prostem cajtu, da komot zapolnem še tistih osm ur. Sam zaslužt za preživetje je pa tud treba. Ne gre drgač.«

Anamarija (89): »Ja sm skoz u službo hodila, sm po ših tu šla pa še pomagat, za bohloni, gajbo krompirja so nam dal, to je blo pa use. Sem pa delala u lesni industriji. Dans noben več ne dela za hvala lepa, učas pa nikol ni blo plačan. Cel dan sm hodila delat pa nč plačan.«

Tisti sogovorniki, ki so navajeni delati in svoj prosti čas že nekaj časa prilagajajo delu, pa se na to sploh ne ozirajo več. Zavedajo se, da morajo delati tistih osem ur v službi in je preostanek dneva na voljo za izpolnitev osebnih želja.

Špela (51): »Ne, sej zdej pa že tolk časa delam, da če bi bla frej namesto službe, sploh ne vem, kaj bi počela. Bi mela preveč časa po mojem.«

Urša (31): »Ne trpi, ker delam do treh in imam potem vsako popoldne lahko prosti čas, če si ga seveda vzamem.«

Denis (46): »Niti ne, sej že dolg delam, tko da sm se nauču prosti čas prilagodit delu. Pač zjutri k se zbudim, že vem, da bom osm ur delu in pač po tistmu cajtu planiram, kaj bom še delu čez dan.«

Peter (33): »U bistvu nč, sej delam tko u spodnem delu hiše, tko da mam dom blizu. Tud če morm kej dodatno delat, si lah sam prilagodim kokr hočm.«

Lojze (45): »Niti ne. U službi oddelam svoje, pol grem pa dam in je to. Gledam da čim manjkrat potegnem in komu delam uslugo ker moj čas trpi.«

Za konec me je v povezavi z delom zanimalo še, ali so se ljudje pripravljene dodatno izobraževati in usposabljeni. Za dodatno izobraževanje bi se odločili tisti, ki so mnenja, da bi jim to prav prišlo v službi, da bi se res naučili nekaj novega, ali pa ker bi bilo to potrebno, da bi obdržali trenutno službo.

Jaka (22): »Mogoče pol enkrat k bom u službi, pa bom točen vidu, kaj od mene zahtevajo. Usaka izkušnja prou pride.«

Špela (51): »Morda pa bi se, fprašanje, kaj bo življenje še prineslo. Nikoli nisi prestar za učenje česa novega.«

Sašo (56): »Če bi blo nujno potrebno za delo, mogoče še. Drgač mam pa čist dost.«

Andrej (25): »Ja definitivno, vedno se lah naučiš še kej več pa to uporabš u svojem fohu.«

Ajda (34): »Tudi. Za stvari, ki me zanimajo. Sej se skoz neki izobražujem, sem šla v alpinistično šolo, kar se računalniških zadev tiče, se učim sama s pomočjo knjig al kej podobnega. Pač če te neki zanima, ni problema.«

Denis (46): »No edino ne vem, kako bo zdej s tem novim zakonom za penzijo, mogoče bom pa moru še na kakšno izobraževanje, če bom hotu zadržat službo.«

Med sogovorniki srednje generacije prevladuje mnenje, da se dodatnega izobraževanja ne bodo udeležili, ker jim zadostujeta trenutna izobrazba in znanje, ki ga imajo.

Manca (23): »Sam še to šolo končam, pa mam dost, kakšno dodatno šolanje.«

Urša (31): »Nič več, kar sm hotla sm končala.«

Petra (55) in Marija (84): »Ne.«

Lojze (45): »Kakšna šola, kar znam znam, brez drucga znanja pa očitn kr fajm funkcioniram.«

Trije sogovorniki so na to vprašanje odgovorili, da bi se izobraževanja in dodatnega usposabljanja udeležili, ko so bili še mlajši, saj ne vidijo pomena v tem, da bi se zdaj učili česa novega.

Peter (33): »Zdej sigurno ne, mogoče k sm bil še mlajši.«

Francelj (66): »Zdele je že prepozno, ampak če bi mi kot mlajšemu ponudili kaj takega bi dvakrat premislil. Seveda če bi bil zato kej bolj plačan.«

Ivica (74): »No zdaj sihurno ne več, ampak fčas bi pa morda še šla. Bi več vedla pri teh letih.«

3.3 Sklep empiričnega dela

Temo prostega časa sem podrobneje raziskala s pomočjo polstrukturiranih intervjujev, predvsem ker me je zanimalo stališče posameznikov. V vzorec raziskave sem vključila moške in ženske različnih starosti in izobrazbe. Če povzamem njihove odgovore, ugotovim, da mojim sogovornikom prosti čas veliko pomeni in ga cenijo. V prostem času ne počnejo nič obvezujočega in je čas, ko počivajo. Takrat se najraje posvetijo najljubšim aktivnostim in naberejo energijo za naslednji dan. Večina sogovornikov ima več prostega časa med vikendom, presenetilo pa me je, da je med zaposlenimi kar nekaj takih, ki so rekli, da imajo kljub službi več časa med tednom. Pri starejših izprašancih sem ugotovila, da imajo prostega časa na pretek in je vikend precej podoben tednu, tako da se niso opredelili, kdaj imajo več prostega časa.

Glede na to, da moje diplomsko delo preučuje prosti čas ob nedeljah, sem sogovornike vprašala, kaj ob nedeljah najraje delajo in kaj jim nedelja pomeni. Ženske so poudarile, da jim nedelja v večji meri pomeni isto, kot vsak drug dan v tednu, saj jih tudi takrat čakajo različna gospodinjska opravila, moški pa so mnenja, da ob nedeljah ne rabijo delati ničesar, saj dajo vse od sebe šest dni v tednu in si vzamejo pravico do edinega prostega dne v tednu. Na tem mestu bi izpostavila dve sogovornici, ki skoraj vsak vikend izkoristita za hribarjenje, planinarjenje in kolesarjenje, saj si tolikšno količino prostega časa lahko privoščita le ob vikendih.

Zanimalo me je, ali se moji sogovorniki v prostem času radi ukvarjajo s športom in prišla do različnih zaključkov. Presenetile so me predvsem predstavnice nežnejšega spola, ki so odgovorile, da so prelene za šport ali pa preprosto ne vidijo smisla v športu. Ravno nasprotno pa sta dve sogovornici dejali, da prosti čas najraje preživljata na prostem, torej sprehod v hribih ali kolesarjenje. Tudi pri moških sogovornikih sem dobila le dva odgovora, da se s športom rada ukvarjata, in sicer najraje rekreacijsko s

košarko in nogometom. Pri starejših generacijah pa so najpogostejši krajši sprehodi po naravi.

Glede uporabe interneta in gledanja televizije ter obiskovanja kinocentrov in kulturnih predstav so odgovori zelo različni. Predvsem mladi uporabljajo internet in več ali manj samo v službi, ali pa za virtualno klepetanje po spletu in poslušanje glasbe. Na računalniku preživijo v povprečju štiri do pet ur dnevno, ali še manj. Starejše generacije v večini računalnik ne uporabljajo in ga celo ne znajo niti prižgati, zato pa raje pogledajo kakšno informativno oddajo na televiziji, pa vreme in glasbene oddaje. Kar se kina in kulturnih predstav tiče, se v kino odpravijo zopet predvsem sogovorniki mlajše generacije, saj so starejši prepričani, da to ni za njih. Se pa slednji zato raje odpravijo v gledališče ali opero.

Med prosto-časovne aktivnosti, ki jih nisem naštel, pa so jih sogovorniki sami omenili, sodita kvačkanje in gobarjenje; nadalje se ženske rade odpravijo na masaže ali v savno, moški pa radi sodelujejo pri kakšnih krajevnih veselicah.

Mladi izprašanci se najraje družijo s svojimi vrstniki in partnerji, starejši pa so najraje v družbi družine in svojih partnerjev, saj se ob njih najboljše počutijo. Na počitnice se večina sogovornikov odpravi dvakrat letno, in sicer na morje in pozimi v gore. Mladi so izpostavili tudi, da si radi privoščijo še kakšen dodaten podaljšan vikend na morju.

Generacijsko primerjanje članov družine je obrodilo kar podobne debate. Starejši mladim očitajo brezskrbno in lagodno življenje, česar sami v njihovih letih niso bili deležni, mladim pa je takšna situacija čisto všeč in se ne pritožujejo. Ko sem sogovornike starejše generacije vprašala, ali bi raje bili mladi v sodobni družbi ali bi se ponovno vrnili v svoja leta, so mi brez premisleka odgovorili, da so bili tisti časi, veliko boljši kot zdajšnji. Ljudje so se več družili, si pomagali in počeli različne stvari skupaj, medtem ko naj bi današnja mladina kazala interes le za računalnik in se ne družijo več toliko kot oni, ko so bili mladi.

So pa na vprašanje o tem, ali se jim zdi, da se prilagajajo ostalim vrstnikom, skoraj vsi odgovorili, da ne in da so samostojni pri oblikovanju svojega življenja in imajo nek svoj življenjski stil. Ideje sicer pridobivajo od drugih ljudi, a jih oblikujejo tako, da njihova osebnost pride do izraza.

Večji del mojega diplomskega dela zajema tema potrošništva. Sodobna družba daje potrošnji velik pomen, krivec za to pa je človek, ki ga vodi potreba po zadovoljevanju svojih želja. Sogovorniki se po tem nič kaj preveč ne razlikujejo od ostalih, saj tudi sami radi zapravljajo. Glavni razlog za to je, da so stvari danes poceni, vedno več jih potrebujejo in vedno več potrebujejo za samo življenje. Postali so odvisni od stvari. Nekateri nakupujejo zato, ker bi radi nadoknadili pomanjkanje, ki so ga izkusili v mladih letih. Nakupovanju v povprečju namenijo kakšno uro na teden, radi pa se odpravijo tudi samo ogledovati izdelke. Dva sogovornika sta poudarila, da v zadnjem času najraje kupujeta kar preko spleta, saj je to hitrejši in predvsem cenejši način nakupovanja. Cenejši v smislu, da kupuješ po seznamu in ne z očmi, kar se rado zgodi, ko si enkrat v trgovini. Mnenje glede vedno naprednejše tehnologije so ločena – nekateri so mnenja, da nas bo to pripeljalo na konec in je tehnologija slaba za način življenja, drugi pa so prepričani, da brez nekaterih stvari danes ne bi mogli živeti, saj so tako navajeni.

Za konec sem skušala ugotoviti, ali delo vpliva na preživljanje prostega časa. Med tistimi izprašanci, ki so zaposleni, so nekateri odgovorili, da jih delo ovira pri preživljanju prostega časa in si želijo več prostih ur. Preostali med zaposlenimi pa so odgovorili, da je delo nujno zlo in so se v vseh letih dela že naučili svoj prosti čas prilagajati delovnim uram, kar lahko tudi interpretiramo v smislu, da jih delo dejansko ovira, saj se mu morajo prilagajati. Dodatnega izobraževanja in usposabljanja bi se udeležili tisti, ki bi imeli od tega kakšno korist pri nadaljnjem iskanju dela ali pa tisti, ki jih zanimajo dodatna izobraževanja, starejša generacija pa je mnenja, da jim dodatno izobraževanje ne bo dosti pomagalo.

4 ZAKLJUČEK

V nalogi sem se ukvarjala predvsem s pomenom prostega časa v sodobni družbi in z vplivom posameznih dejavnikov na razpoložljivo količino tega časa. Skušala sem ugotoviti, kako posamezniki najraje preživljajo svoj prosti čas, kaj takrat počnejo, pri tem pa me je zanimal še vpliv potrošništva in premik k individualiziranim oblikam preživljanja prostega časa.

Uvodoma sem predložila nekaj teoretskih vidikov prostega časa in spoznala, da se je pomen prostega časa skozi obdobja spreminjal, predvsem v pozitivno smer, saj ljudje prosti čas danes izkoriščajo bolj zavestno in so aktivnejši. Ena od razlag je verjetno ta, da je danes na voljo veliko več aktivnosti, kot jih je bilo v tradicionalni družbi, kot tudi to, da smo prešli iz industrijske družbe v družbo znanja, kar pomeni manj fizičnega dela.

Nadalje sem v teoretičnem delu naloge ugotavljala, kako potrošništvo vpliva na posameznike in prišla do spoznanja, da ljudje danes kupujejo z namenom zadovoljevanja potreb in želja. Z nakupom določene dobrine želijo pobegniti iz resničnega v sanjski svet, kjer so srečni. Ker pa do takšne zadovoljitve ne pridejo, se njihovi nakupi stopnjujejo. Potrošništvo je na nek način človeka pripeljalo do individualiziranega načina življenja, saj vsak želi biti edinstvena osebnost in je zato pripravljen odšteti določene vsote denarja.

Slovenija ni glede tega nobena izjema. Potrošništvo je dobilo velik pomen, k temu pa so pripomogli nakupovalni centri, zabaviščni, rekreacijski in wellness centri ter športni in adrenalinski parki. Na pomenu je pridobil tudi turizem, v katerega Slovenija veliko vlaga.

Ugotovitve naloge sem skušala predstaviti s pomočjo odgovorov osemnajstih posameznikov, različnih generacij. Uporabila sem polstrukturirane intervjuje, pokazati pa sem skušala, kakšen pomen ima prosti čas za te posameznike, kako ga najraje preživljajo in kam se najraje odpravijo. Nadalje me je zanimalo, kako razumejo današnje potrošništvo in ali se jim zdi, da delo na kakršenkoli način vpliva na preživljanje njihovega prostega časa.

Po končani analizi teh intervjujev se je pokazalo, da sogovorniki prosti čas zelo cenijo, saj si takrat naberejo moči za novi dan in si skušajo odpočiti od napornega dne, ki je za njimi. Prosto-časovne aktivnosti se glede na starost nekoliko razlikujejo. Mladi svoj prosti čas najraje preživljajo za računalnikom in ostalimi elektronskimi napravami, medtem ko se starejši najraje odpravijo na sprehod. Za družbo v prostem času so se opredelili dokaj podobno. Najraje so v družbi svojih prijateljev, predvsem mladi, starejši pa so v svojem prostem času najraje v družbi družine in partnerjev.

Večina sogovornikov ima več prostega časa med vikendom, z izjemo starejših izprašancev, ki jim je pravzaprav vseeno, kateri dan je, saj imajo v pokoju prostega časa veliko na voljo. Ravno med vikendi se nekateri najraje odpravijo na vikend ali morje, drugače pa si privoščijo letni dopust dvakrat letno, ki ga preživijo poleti na morju, pozimi pa na smučanju.

Zanimivo mi je bilo to, da ženske sogovornice tudi med vikendi oziroma bolj natančno ob nedeljah opravljajo gospodinjska dela, moški pa si ta dan vzamejo prosto od kakršnegakoli dela. S tem se je dejansko potrdilo tradicionalno prepričanje, da ženske sodijo v hišo, moški pa so pri izbiri aktivnosti bolj svobodni, saj nimajo teh obveznosti.

Osebno sem mnenja, da je večina sogovornikov povsem tipičen potrošnik. Namreč zapravljajo predvsem zato, ker so dobrine poceni in so od njih dejansko postali odvisni. Glede naprednosti tehnologije pa so bila mnenja deljena, in sicer so nekateri izrazili nestrinjanje z novo tehnologijo, medtem ko so bili drugi povsem zadovoljni s tem, kaj nam današnja tehnologija omogoča v vsakdanjem življenju.

Kot zadnje sem pri sogovornikih ugotovila, da jih delo ovira pri njihovem organiziranju prostega časa, saj se mu morajo prilagajati. O dodatnem izobraževanju in usposabljanju pa večina sogovornikov ne razmišlja oziroma bi se ga udeležili, če bi bilo nujno potrebno za delo, ali bi jim na kakršenkoli način pomagalo pri opravljanju sedanjega dela.

To temo sem si izbrala, ker me je zanimala in ker sem mnenja, da bi se dalo na področju prostega časa narediti še veliko raziskav, ki bi pomagale razumeti vpliv dejavnikov na prosti čas. V prihodnosti bi bilo morda zanimivo raziskati predvsem vpliv

individualizacije na prosti čas, saj pomen individualizacije narašča z globalizacijo ter novo informacijsko tehnologijo. Že primerjava klasičnih načinov preživljanja prostega časa in načina življenja se z mojimi ugotovitvami precej razlikuje. Oblikovale so se nove oblike preživljanja prostega časa in prepričana sem, da jih bo z naraščajočo industrijo prostega časa samo še vedno več.

5 LITERATURA

1. Ajda. 2010. Intervju z avtorico. Kranj, 1. september.
2. All the lyrics. 2002–2009. *Nedelja lep je dan*. Dostopno prek: http://www.allthelyrics.com/lyrics/adi_smolar/nedelja_lep_je_dan-lyrics-84559.html (15. november 2009).
3. Anamarija. 2010. Intervju z avtorico. Mali vrh, 1. september.
4. Andrej. 2010. Intervju z avtorjem. Lavrica, 5. september.
5. Baturina, Danijel. 2006. »Intervju«. Dostopno prek: <http://www.ffst.hr/dokumenti/izdavastvo/studentski/sociologija/metodoloski%20predmeti/2/4/BATURINA-INTERVJU.pdf> (27. september 2010).
6. Beck, Ulrich. 1992. *Risk society: Towards a new modernity*. London, Newbury Park, New Delhi: Sage publications.
7. --- 2009. *Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno*. Ljubljana: Krtina.
8. Bizjan, Milan. 2004. *Šport mladim: priročnik za športno vzgojo v srednji šoli s kriteriji za ocenjevanje*. Ljubljana: Chatechismus.
9. Božović, Ratko. 1975. *Iskušanja slobodnog vremena*. Beograd: Predsedništvo Konferencije Saveza socijalističke omladine Jugoslavije.
10. Campbell, Collin. 1998. Skrivnosti in moralnost modernega potrošništva. *Družboslovne razprave XIV (27/28)*: 11-25.
11. Cerin, Ester in Eva Leslie. 2008. How socio-economic status contributes to participation in leisure-time physical activity. *Social science & Medicine* 66 (12): 2596-2609.
12. Clark, Terry Nichols. 2004. *The city as an entertainment machine*. USA: The University of Chicago.
13. Critcher, Chas, Peter Bramham in Alan Tomlinson, ur. 2001. *Sociology of leisure*. London: Spon Press.

14. Černigoj-Sadar, Nevenka. 1974. *Socialne razlike v strukturi prostega časa*. Ljubljana: RSS.
15. --- 1986. Možnosti v izvedelovnem času. *Družboslovne razprave* III (4): 85-99.
16. --- 1989. Politika prostega časa. *Družboslovne razprave* VI (8): 143-148.
17. --- 1991. *Moški in ženske v prostem času*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
18. --- 1998. Od časa, ki ostaja, do blagostanja. *Družboslovne razprave* XIV (27/28): 86-97.
19. Denis. 2010. Intervju z avtorjem. Brezovica, 9. september.
20. Ferligoj, Anuška. 1987. Nove smeri razvoja kvantitativne metodologije v sociologiji. *Metodološki zvezki* 1318-1726 (1): 73-87.
21. Fontenelle, Suzana de M. in George M. Zinkhan. 1993. Gender differences in the perception of leisure: A conceptual model. *Advances in Consumer Research* (20): 534-540.
22. Francelj. 2010. Intervju z avtorjem. Lavrica, 5. september.
23. Grey, David E. 2004. *Doing research in the real world*. London: Sage publications.
24. Gril, Alenka. 2004. *Prosti čas mladih v Ljubljani: Psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
25. Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1999. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
26. Hornby, A.A.. 1995. *Oxford's advanced learners dictionary of current English*. Oxford: Oxford university press.
27. I feel Slovenia. 2010. *Aktivne počitnice*. Dostopno prek: http://www.slovenia.info/si/Aktivne-pocitnice.htm?aktivne_pocitnice=0&lng=1 (15. junij 2010).

28. Ivica. 2010. Intervju z avtorico. Kranj, 20. avgust.
29. Jaka. 2010. Intervju z avtorjem. Brezovica, 9. september.
30. Janja. 2010. Intervju z avtorico. Mali vrh, 1. september.
31. Kolosej. 2007. *Kino trgi in obiskovalci*. Dostopno prek: <http://www.kolosej.si/trzenje/trgi-obiskovalci-2007/> (7. junij 2010).
32. Kristančič, Azra. 2007. *Svoboda izbire – moj prosti čas*. Ljubljana: A.A. Inserco d.o.o. svetovalna družba.
33. Kuhar, Metka. 2007. Prosti čas mladih v 21. stoletju. *Socialna pedagogika XI* (4): 453-472.
34. Kurdija, Slavko. 2000. *Družbene identitete in pomen potrošnje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
35. --- in Samo Uhan. 2002. Med družbeno in zasebno razsežnostjo potrošnje. *Družboslovne razprave XVIII* (39): 129-149.
36. Lešnik, Rudi. 1982. *Prosti čas*. Maribor: Založba obzorja.
37. Ljubo. 2010. Intervju z avtorjem. Vrhnika, 9. september.
38. Lojze. 2010. Intervju z avtorjem. Lavrica, 5. september.
39. Luthar, Breda. 1992. *Čas televizije*. Ljubljana: Planprint.
40. Makarovič, Jan. 1990. Izraba prostora – razvoj–individualnost. *Družboslovne razprave VII* (10): 92-108.
41. Manca. 2010. Intervju z avtorico. Kranj, 20. avgust.
42. Marija. 2010. Intervju z avtorico. Ljubljana, 24. avgust.
43. McGinnis, Lee, Seungwoo Chun in Julia McQuillan, ur. 2003. A review of Gendered Consumption in Sport and Leisure. *Academy of Marketing Science Review* (5): 1-24.
44. Mežnarić, Silva. 1982. *“Bosanci”: A kuda idu Slovenci nedeljom?* Ljubljana: ZSMS.

45. Mlinar, Zdravko. 1986. *Protislovja družbenega razvoja*. Ljubljana: Delavska enotnost.
46. --- 1990. Od prostora krajev k prostoru tokov: prestrukturiranje ali razkroj teritorialno-družbene organizacije. *Družboslovne razprave VII* (10): 15-44.
47. --- 1994. *Individuacija in globalizacija v prostoru*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
48. --- 2008. *Življenjsko okolje v globalni informacijski dobi. Prostorsko-časovna organizacija bivanja: raziskovanja na Koprskem in v svetu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede in Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
49. Natek, Karel in Marjetka Natek. 2008. *Slovenija: portret države*. Ljubljana: Natek in ostali.
50. Neuman, William Lawrence. 2006. *Social research methods: qualitative and quantitative approaches*. UK: Alyn and Bacon.
51. Oblak, Tanja in Gregor Petrič. 2005. *Splet kot medij in mediji na spletu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
52. Peter. 2010. Intervju z avtorjem. Smlednik, 15. avgust.
53. Petra. 2010. Intervju z avtorico. Ljubljana, 24. avgust.
54. Rapoport, Rhona in Robert N. Rapoport. 1975. *Leisure and the family life cycle*. London and Boston: Routledge & Kegan Paul.
55. Raba interneta v Sloveniji. 2008. *Svetovni splet*. Dostopno prek: <http://www.ris.org/index.php?fl=2&lact=1&bid=9530&parent=26&p1=276&p=285&p3=1318&p4=1319&id=1319> (21. junij 2010).
56. --- 2009. *Tretjina državljanov EU še ni uporabljala interneta*. Dostopno prek: http://www.ris.org/2009/08/Raziskave/Tretjina_drzavljanov_EU_se_ni_uporabljala_interneta_/?&cat=673&p1=276&p2=285&p3=1318&p=1319&id=1319 (21. junij 2010).

57. --- 2010. *Povprečni slovenski uporabnik na spletu preživi dobrih 11 ur mesečno*. Dostopno prek: http://www.ris.org/2010/06/Raziskave/Povprečni_slovenski_uporabnik_na_spletu_preživi_dobrih_11_ur_mesečno/?&cat=673&p1=276&p=285&p3=1318&p4=1319&id=1319 (21. junij 2010).
58. Sašo. 2010. Intervju z avtorjem. Medvode, 15. avgust.
59. Slovenia information. 2010. *Slovenia leisure*. Dostopno prek: <http://slovenia.mydestinationinfo.com/en/slovenia-leisure> (15. junij 2010).
60. Slovenska tiskovna agencija. 2009. *Giedon*. Dostopno prek: <http://www.o-sta.com/msg.php?id=5022> (14. junij 2010).
61. Starc, Gregor. 2003. *Discipliniranje teles v športu*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.
62. Statistični urad Republike Slovenije. 2009. *Statistične informacije – Kultura*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/statinf/10-si-267-0901.pdf> (14. junij 2010).
63. --- 2010. *Statistične informacije–Turizem*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/statinf/21-si-082-1001.pdf> (14. junij 2010).
64. Strel, Janko. 1997. *Šport v Sloveniji 92-96*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
65. Stres, Anton. 1991. *Oseba in družba: pregled katoliškega družbenega nauka*. Celje: Mohorjeva družba.
66. Strojín, Tone. 1982. *Prosti čas*. Ljubljana: Delavska enotnost.
67. Svetlik, Ivan. 1991. Delo in kakovost življenja. *Družboslovne razprave VIII* (12): 143-148.
68. Špela. 2010. Intervju z avtorico. Kranj, 20. avgust.
69. Športna unija Slovenije. 2010. *Kaj je Športna unija Slovenije*. Dostopno prek: <http://www2.sportna-unija.si/content/view/390/62/lang.si> (15. junij 2010).

70. Šugman, Rajko. 1997. *Zgodovina svetovnega in slovenskega športa*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
71. Tone. 2010. Intervju z avtorjem. Medvode, 15. avgust.
72. Topič, Mojca Doupona in Krešimir Petrovič. 2007. *Šport in družba–sociološki vidiki*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
73. Ule, Mirjana. 1989. Kriza industrijske moderne in novi individualizem. *Družboslovne razprave VII (7)*: 66-75.
74. Urša. 2010. Intervju z avtorico. Ljubljana, 24. avgust.
75. --- 2000. *Sodobne identitete–V vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
76. --- 2002. Razlike, ki delajo razlike: življenjski stili, individualizacija in spremembe identitetnih struktur. *Družboslovne razprave XVIII (39)*: 75-86.
77. Uršič, Matjaž. 2003. *Urbani prostori potrošnje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
78. Žugić, Zoran. 1996. *Uvod u sociologiju sporta: sport kao znanstveni i društveni fenomen*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu sveučilišta u Zagrebu.

PRILOGE

Priloga A: Polstrukturirani intervju

Torej v svojem diplomskem delu raziskujem, kako se preživljanje prostega časa (generacijsko) spreminja – kakšne so bistvene razlike v preživljanju prostega časa in ali prehajamo iz masovnega v individualistično preživljanje prostega časa.

OSEBNI PODATKI:

Psevdonim; starost; status; končana izobrazba; kraj bivanja.

1. Najprej me zanima, kako razumete pojem prosti čas? Kaj vam prosti čas pravzaprav pomeni?
2. Kdaj imate največ prostega časa in kako ga najraje preživljate?
3. Ali imate več prostega časa med tednom ali čez vikend in kaj vam pomeni nedelja? Se v čem razlikuje od ostalih dni v tednu?
4. Ali se ukvarjate s kakšnim športom med prostim časom? Zakaj ravno ta šport?
5. Bi svoj prosti čas preživljali v športni dvorani, fitnes centru, ipd ali bi se raje sprehodili po prostem?
6. Ali uporabljate internet?
7. Hči/sin: koliko ur dnevno preživiš na internetu? Kakšno mnenje o tem imata mama/oče in babica/dedek?
8. Koliko časa dnevno gledate tv?
9. Ali kolesarite?
10. Ali hodite v hribe? Kako pogosto?
11. Ali radi preživljate prosti čas v naravi? Imamo dovolj zelenega okolja ali bi se dalo kakšne poti še preurediti?
12. Si kdaj privoščite masaže, savno in ostale sprostitvene aktivnosti?
13. Ali vrtnarite?
14. Kako pogosto se za določeno aktivnost odločite zgolj zato, ker je poceni ali blizu?
15. Se udeležujete kakšnih kulturnih aktivnosti?
16. Ali hodite v kino?
17. Kako pogosto si privoščite dopust in kaj takrat najraje delate?

18. Ali svoj prosti čas radi preživljate v krogu družine, s prijatelji ali pa ste najraje sami?
19. V kolikšni meri počnete (ste počeli) kakšne stvari samo zato, ker so to počeli vsi ostali? Ali bi zase rekli, da ste v precejšnji meri neodvisni od ostalih, kar se tiče življenjskega sloga?
20. Oziroma povejte mi tudi, kako se vaše preživljanje prostega časa razlikuje od vaših vrstnikov in kako ga oni preživljajo?
21. Za babico/dedka: ali se vam zdi, da ste včasih imeli več prostega časa ali manj? Kako se vaše preživljanje prostega časa razlikuje od prostega časa današnje mladine?
22. No pa mi povejta še hči/sin in mama/oče, kje vidva vidita razlike v preživljanju prostega časa? Kako se vajin osebni prosti čas loči od ostalih dveh oseb?
23. Kje pa menite, da so glavne razlike v preživljanju prostega časa nekoč in danes? Kaj pogrešate, česa pa nikoli ne bi počeli in ste veseli, da je ostalo v preteklosti?
24. Babica/dedek - zdaj ko razmišljate za nazaj – kako bi spremenili svoje preživljanje prostega časa? Oziroma hči/sin – kako bi ti rada preživljal svoj prosti čas, ko boš starejša? Kako se vidiš v letih svoje babice?
25. Tu naj vprašam še, če mama/oče in babica/dedek menita, da otroci vplivajo na preživljanje prostega časa? Kako se je vaš prosti čas spremenil, ko ste rodili otroka? In kako ste se tej spremembi potem prilagodili?
26. Ali se vam zdi, da je tehnologija vplivala na naše preživljanje prostega časa?
27. Koliko ur tedensko recimo porabite za nakupovanje? Zakaj mislite, da ljudje zapravljamo toliko denarja za določene stvari – avtomobile, obleke, kozmetiko, ipd?
28. Se vam je že kdaj zgodilo, da ste šli v trgovino samo »firbat« pa ste nazadnje vseeno nekaj kupili? Kako pogosto?
29. V kolikšni meri vaš prosti čas trpi zaradi dela, ki ga opravljate?
30. Ali bi svoj prosti čas namenili dodatnemu izobraževanju in usposabljanju?
31. Ali mediji kaj pripomorejo k vaši izbiri prosto-časovne aktivnosti?

Priloga B: Opis vzorca

PSEVDONIM	STAROST	IZOBRAZBA	STATUS	KRAJ BIVANJA
Urša	31	Višja strokovna šola	Zaposlena	Ljubljana
Petra	55	Osnovna šola ali manj	Zaposlena	Ljubljana
Marija	84	Osnovna šola ali manj	Upokojena	Ljubljana
Ajda	34	Univerzitetna izobrazba	Zaposlena	Kranj
Janja	55	Srednja poklicna šola	Upokojena	Mali vrh
Anamarija	89	Osnovna šola ali manj	Upokojena	Mali vrh
Manca	23	Srednja šola	Študentka	Kranj
Špela	51	Višja šola	Zaposlena	Kranj
Ivica	74	Osnovna šola ali manj	Upokojena	Kranj
Peter	33	Višja šola	Zaposlen	Smlednik
Sašo	56	Srednja šola	Zaposlen	Medvode
Tone	78	Srednja poklicna šola	Upokojen	Medvode
Andrej	25	Osnovna šola ali manj	Zaposlen	Lavrica
Lojze	45	Srednja poklicna šola	Zaposlen	Lavrica
Francelj	66	Srednja šola	Upokojen	Lavrica
Jaka	22	Srednja šola	Študent	Brezovica
Denis	46	Višja strokovna šola	Zaposlen	Brezovica
Ljubo	69	Univerzitetna izobrazba	Upokojen	Vrhnika

Priloga C: Prepisi intervjujev

URŠA (31), PETRA (55), MARIJA (84)

1. Najprej me zanima, kako razumete pojem prosti čas?

Urša (31): Pojem prosti čas razumem, da si uzamam čas za sebe. Prosti čas mi pomeni, da naredim nekaj v miru.

Petra (55): Čas, ko si ga vzamem za svoj vikend k ga mam. To je čas brez obveznosti. Marija (84): Hja, bom tko povedala, je čas ko se najraj sprehajam, nič kaj posebnega mi ne pomeni.

2. Kdaj imate največ prostega časa in kako ga najraj preživljate?

Urša (31): Največ prostega časa imam, ko dam otroka spat. Najraje ga preživim ob televiziji, usaj spočijem si lah.

Petra (55): Največ prostga časa mam ob vikendih, ker takrat ne delam in se spakiram pa na vikend. Tam se sproščam s tem, ko delam na vrtu.

Marija (84): Mam pa kr precej prostega časa, saj sem vpokojena. Pa ker sm kr stara, morm rečt da svoj čas najraje preživljam z družino, ker mi čas prehitro mineva.

3. Ali se ukvarjate s kakšnim športom med prostim časom?

Urša (31): Ne, ker sem prelena.

Petra (55): Ne, nimam časa, pa tud navajena nism na neki tacga.

Marija (84): Oh no, sm pa kr mal prestara za kaj tacga. Sprehod si še prvoščm, pa že to mal težje, ampak šport pa ne morm.

4. Ali uporabljate internet?

Urša (31): Da.

Petra (55): Ne.

Marija (84): Ne.

5. Ali kolesarite?

Urša (31): Občasno.

Petra (55): Ne, ker nimam kolesa.

Marija (84): Ne. Včasih smo, sej smo sam tko lahko km pršl, dans je pa sam še avto tisti k je pomembn.

6. Se udeležujete kakšnih kulturnih aktivnosti?

Urša (31): Ne, ker me to ne zanima.

Petra (55): Da, rade vole si pogledam kakšno predstavo, ali pa recimo sem šla na folklorni nastop k je bil v križankah, super je blo. Več takih dogodkov rabmo.

Marija (84): Včasih že, dans mi pa leta ne dopuščajo. Veste, je kar naporno sedeti pri miru dve ali več ur.

7. Ali hodite v kino?

Urša (31): Da.

Petra (55): Ne.

Marija (84): Ne.

8. Ali hodite v hribe?

Urša (31): Ne, ker nimam kondicije.

Petra (55): Da, sej morm, ker je moj vikend v hribih. Pa tud drgač mislm, da bi kr hodila.

Marija (84): Žal nič več, sem pa rade vole pocukala koga za rukav pa smo šli.

9. Ali imate več prostega časa med tednom ali čez vikend in kaj vam pomeni nedelja? Se v čem razlikuje od ostalih dni v tednu?

Urša (31): Največ prostega časa imam v soboto, ker v nedeljo je potrebno pripraviti stvari za ponedeljek, ko se začne služba oziroma šola. Nedelja za moje pojme se razlikuje samo po tem, da ne delam in da so trgovine popoudne zaprte.

Petra (55): Jst mam največ prostega časa med vikendi, je pa tudi nedelja precej delovna, ker mam skoz obiske in morm kuhat kavo, kosilo pa kakšne sladice.

Marija (84): Mi je čisto useeno, vsak dan lahko počnem kar želim.

10. Bi svoj prosti čas preživljali v športni dvorani, fitnes centru, ipd ali bi se raje sprehodili po prostem?

Urša (31): Če bi imela malo več prostega časa in dnarja bi najraje hodila na fitnes in na plavanje.

Petra (55): Sm najrajš na prostem.

Marija (84): Za nas ta stare so sprehodi po parku povsem dovolj.

11. Kako pogosto si privoščite dopust in kaj takrat najraje delate?

Urša (31): Dopust si privoščim dvakrat letno med poletnimi počitnicami, ko gremo na morje in v Bosno in še okrog novega leta.

Petra (55): Dvakrat letno in najraje na morju, s kozarčkom piva na miz.

Marija (84): No, sej jst sm pa tko rekoč skoz na dopustu, ampak se učasih kar pridružim ostalim članom na njihovih dopusth.

12. Si kdaj privoščite masaže, savno in ostale sprostitvene aktivnosti?

Urša (31): Za masaže nimam denarja zato me domači masirajo, savno ne maram, rada pa grem v solarij.

Petra (55): Ne, ker je to čista potrata denarja. Mladi preveč zapravljajo za take stvari in redkokater še razmišlja o šparanju, da bi kaj ustvaril.

13. Ali svoj prosti čas radi preživljate v krogu družine, s prijatelji ali pa ste najraje sami? *Urša (31): Svoj prosti čas najraje preživim v krogu svojega sina, partnerja in dobre prijatelce.*

Petra (55): Čisto odvisno od raspoloženja. Včasih mi paše sedet doma z možem ob teveju, včasih morm pa mal na zrak pa pol pokličem kakšno sosedo za sprehod.

Marija (84): V mojih letih je človek najrajš kr z družino.

14. A ste kdaj kej počel, sam zato, ker so to počel usi ostali? In ali to vpliva na vaš življenjski stil?

Urša (31): Včasih sem kadila cigarete samo zato, ker je cela družba kadila in nisem želela istopati. Sm pa neodvisna od ostalih, kar se tiče življenjskega sloga.

Petra (55): Ne ponavljam za nikomer, mam nek svoj način življenja.

Marija (84): Nisem povsem prepričana, da vem, kaj me sprašujete. Mislim, da bi moral usak živeti tako kot sam zna in se ne ozirati na druge.

15. Marija (84), ali se vam zdi, da ste včasih imeli več prostega časa ali manj? Kako se vaše preživljanje prostega časa razlikuje od prostega časa današnje mladine?

Marija (84): Kaj pa vem. Ko sem bila jaz mlada, smo imeli pogosto zabave, sedaj pa mladina samo čepi za računalnikom in se nič več ne družijo. To ni dobro, zato pa je tok kriminala, sej jim grejo same neumnosti po glau.

16. No pa mi povejta še vidve Urša (31) in Petra (55), kje vidve vidta razlike v preživljanju prostega časa?

Urša (31): Ponavadi starejši prosti čas iskoristijo s počitkom, mi mladi pa s športom oziroma nakupovanjem.

Petra (55): Zame prosti čas pomeni vzeti čas zase in se umakniti od mestnega vrveža. Za mladino pa to pomeni le še nekaj več časa za žuranje.

17. Kako pa se vaše preživljanje prostega časa razlikuje od vaših vrstnikov in kako ga oni preživljajo?

Urša (31): Moji vrstniki v večini nimajo otrok, tako da si vzamejo čas zase, jaz pa to izkoristim za posvečanje svojem otroku.

- Petra (55): Se mi zdi, da kar podobno preživljamo prosti čas.*
- Marija (84): Moram priznati, da nikoli nisem spraševala takih stvari, a se strinjam, da na precej podoben način živimo.*
18. Ali se vam zdi, da je tehnologija vplivala na naše preživljanje prostega časa?
- Urša (31): Itak.*
- Petra (55): Ja ja, precej.*
- Marija (84): Sej vidte, da usi samo visijo na računalniku.*
19. Urša, koliko ur dnevno preživiš na internetu?
- Urša (31): Poupredno eno do dve uri na dan.*
- Petra (55): Vidite, žal se brez računalnika v današnjem času ne da nič narediti.*
20. Koliko časa dnevno pa gledate tv?
- Urša (31): Jaz ga prižgem in gori cel dan, gledam pa ga mogoče kakšno dobro uro.*
- Petra (55): Če je kakšna dobra serija, znam kar obsedeti, drugače pa tm, pou ure dnevno.*
- Marija (84): Je kr mal dolgčas, ko človek živi sam, tko da sm kr precej za televizijo.*
21. Koliko ur tedensko recimo porabite za nakupovanje?
- Urša (31): Ne prav veliko, ker kupujemo preko interneta.*
- Petra (55): Mam pa pridnega moža tako da nisem veliko v trgovini.*
- Marija (84): Jaz tudi ne prav veliko, ker ne morem dolgo stati. Mi kr otroc nabaujo.*
22. Zakaj mislite, da ljudje zapravljamo tok dnarja za določene stvari – avtomobile, obleke, kozmetiko, ipd?
- Urša (31): Ker včasih rabimo nekaj novega. da si polepšamo dan.*
- Petra (55): Nekaj moramo dati tudi na sebe.*
- Marija(84): Zdi se mi, da danes ljudje le še tekmujejo drug z drugim, kot pa da to dejansko vse potrebujejo.*
23. Se vam je že kdaj zgodilo, da ste šli v trgovino samo »firbcat«, pa ste nazadnje vseeno nekaj kupili?
- Urša (31): Seveda, mislm da je tud to razlog da smo začel prek neta naročevat stvari. Petra (55): Ja, največkrat ob slabem vremenu.*
- Marija (84): V mladosti še mogoče, zdaj so pa penzije preniske*

24. V kolikšni meri vaš prosti čas trpi zaradi dela, ki ga opravljate?

Urša (31): Ne trpi, ker delam do treh in imam potem vsako popoldne lahko prosti čas, če si ga seveda vzamem.

Petra (55): Kar precej, ker delam v popoldanskem času. Tko da morm zjutri narest use, kar bi drgač lah popoudne. Je kr naporno.

25. Ali bi svoj prosti čas namenili dodatnemu izobraževanju in usposabljanju?

Urša (31): Nič več, kar sm hotla sm končala.

Petra (55): Ne.

Marija (84): Ne.

ANAMARIJA (89)

1. No mene zanima, kaj vi počnete oziroma ste počeli med prostim časom?

Oh, ja ko sem še lahko smo hudil plesat. Joj, smo plesali. Smo se zbrali upokojenci in smo šli in je blo prou luštn. To je blo usaka sobota ali nedelja. Že kot otroc smo skoz naše starše gledal, kako plešejo, pa smo potem, ko smo bli mi odrasli, mel to že u krvi.

2. Ste mel prou organizirane plese?

Ja, ja, na Rudnik smo hodil na gasilske veselice, nobena fešta nam ni ušla. Skoz smo bli eni in isti, v eni družbi. Drgač je bla soba bolj velika, sej je blo polhn ljudi a ne. Smo bli tko navajeni en na drucga, da če enga ni blo, smo se takoj sprašval a je bulan. Vedno mi je največ pomenila dobra družba.

3. Ste hodil na kakšne izlete z upokojenci doklr ste še loh?

Smo hodil ja, z našem in lublanskem. Po cel dan, s sabo pa smo imeli muskantarja in smo norel ko norci. Upokojenci smo sami organiziral, pristojni za to pač. U določeni gostilni smo potem imeli kosilo in naprej zabava. To je trajalo nekje do 8ih zvečer. Če je blo luštn, smo ta prvi bli tam pa ta zadn šli. Največ smo bli tam, kjer je bla muska.

4. Kaj pa pred penzionom?

Smo pa skoz po veselicah hodil, pa po gostilnah, gor na Kurešček. V domovih so bli vedno plesi in smo se z družčno zmenil pa šli.

5. Ste kdaj v hribe hodil?

Ne, bolj na morje. Veliko sem na morje hodila. Nikoli nismo hodil na hrib, mogoče Katarina in Toško Čelo, ko sem še v Šiški stanovala. Sem bla še mlada. Takrat je blo tud luštn. Smo se z družbo zbral, pa čez celo cesto za roke držal, pa pel ko ta huj pjančki. Takrat ni blo avtov in smo prehodil kilometre in kilometre, ali pa smo se pri kom dobil in s harmonko norel. Sej veste, učash k ni blo avtomobilov.

6. Ste kej vrtnarili?

Duma sem mela lepe grede, vrt smo mel. In smo mel tud njivo. Pa največ sm k sosed hodila pomagat, če je blo treba pšenico žet, mrvo obračat, u kamnolomu pesek sejala. Pa krompir okopavat. Poleg službe seveda use.

7. Ste hodila u službo?

Ja sm skoz u službo hodila, sm po šihitu šla pa še pomagat, za bohloni, gajbo krompirja so nam dal, to je blo pa use. Sem pa delala u lesni industriji. Dans noben več ne dela za hvata lepa, učash pa nikol ni blo plačan. Cel dan sm hodila delat pa nč plačan. Ličkat, koruzo žet, ajdo in pšenico žet, po travnikih delat pa nikol ni blo dost.

8. Ste obiskovala kakšne kulturne prireditve?

Ne ne, nikoli.

9. Gledate televizijo?

Veste dolg nismo mel televizije, radio smo mel pa Nikolo Teslo. Se prou spomnim, da je bil lesen pa precej velik. Je bil prou luštn. Televizijo pa zelo malo gledam. Gledala sem Santa Barbaro in Esmeraldo, zdej pa bolj malo. Zdej pogledam samo Kopitarja, al pa kakšno drugo muzko.

10. Prosti čas ste torej v večji meri za ples izkoristili?

Hja ne, so bli pa tut še otroc. Tud za njih je blo treba skrbet.

11. Ko so bli otroc večji, je blo lažje, ste mel več časa zase?

Ne lih taku ne, sem hodila k sosedom delat. Otroke sem sama preživljala, od mejhnga. Sm si pa prslužila pokojnino. Priznam, sem preveč delala, kaj mi je pa blo, da sm tko trapasto delala.

12. Kako bi kej spremenil, ko razmišljate za nazaj?

Ne vem. Sm kr zadovoljna.

13. Tudi čase,ko ste bla mlada?

Ne ne, bi se pa bolj resno postavila. Ne bi več zastonj delala.

14. Kdaj je bilo po vašem bolj luštn, zdej ali prej?

Rajš sm spet u tistih časih, ker smo se mladi tud bl razumel, bl družabni bli. Pa fejst delal. Cel dan smo koše nosil, nekteri so nakladal koše, ostali smo pomagal pr drugih stvarah, zvečer pol je pa fešta do zjutri, do zore. Najprej smo mal pojedli, pol šli pa plesat. Smo se ozrli, pa je bla že zora. O madoniš je hitr minil. Za ples ni bil noben zmatran, kolkor dela je blo.

15. Kaj še rada počnete v prostem času?

Včasih mal zapojem hčeri. Zjutrej se zbudim pa ne vem, kako ne morem peti pa mi hčera reče, da zjutri noben ne more peti.

16. Prej ste omenila, da mate nedokončano osnovno šolo? Zakaj?

Šole nism dokončala, ker so mene in sestro nagnala delat, ker sva ble iz prvega zakona pa naju niso maral. Me je stric večkrat s palco lovil, to sva letela, a me ni ujel.

17. Torej, kaj vam prosti čas pomeni?

Dans bolj malo, to da lahko počivam in pozabim na use. Učas je pa moj prosti čas pomenil, da smo se z družbo dubil in šli plesat, kamorkol, sam da je muzka.

JANJA (55)

1. Kako razumete prosti čas? Kaj vam pomeni?

Men ogromno pomen, da jst neki za sebe nardim. Pol pa al greva na kolo, al kolesarmo, al hodmo u hribe, al pa okol hiše, da rože uredim. Mene narava strašno sprosti in si naberem energijo. In jst nimam nikol, da rečm men je dolgčas. Al si doma okol hiše porihtam. Z možem si določva traso, kaj si bova šla pogledat. Mene zelo zanima okolica, kako majo ljudje kej urejeno. Cerkve greva pogledat, ker me freske zanimajo, gradove pogledat, izvire rek.

2. Rada vrtnarite?

Zelo. S tem nabiram energijo in se sproščam. In tud rada mam urejeno okol hiše. Pa zdele sva mal gobarla, sva nabrala šest košar gob, pa še u avto so nama pol hotl udret.

3. Kaj pa prosti čas pred penzijo pa zdej?

Zdej ga mam bistveno več, kljub temu, da sm z mam zaposlena, usake dva dni, samo nisi obremenjen. Prej je bla služba, pa je blo use skp tempiran. Utrujen prideš iz službe. U hribe smo pa potem zahajal u soboto al pa nedeljo. Odvisno od vremena, pa če ni blo doma lih neki nujnga za poštimat.

4. A se je kej spremenil, ko ste dobil otroke?

Način življenja je bil drgačn. K otroc k so se rodil, se je tale hiša gradila. Služba, hiša se je gradila in u bistvu nisi mel dost prostga časa. Takrat smo se usedl u avto, pa smo šli raziskovat, kar so se u šol učil, izvir reke Dolinke, Savinke, pa žogo uzel s sabo pa roštilj, pa smo najdl kakšn travnik pa smo si za jest nardil. Z avtom smo velik prevozil, ampak vedno smo šli gledat neki, kar so se otroc učil, da so mel lažjo predstavo.

5. Ste si kdaj kej pustil za opravit u nedeljo?

Prej k smo bli še u službi, smo ponavad ob sobotah doma porihtal, kar je blo treba. Pa smo u nedeljo šli u hribe. Sam potem smo pa poštudiral, da pol si pa ti preveč utrujen u pondelk za službo. Smo pa to obrnil, pa smo začel hodt u soboto u hribe, pa u nedeljo mal poležal. Doma smo pa še useen podelala pol u nedeljo. Zdej k sm pa u penziji, pa zame to ni več uprašanje. Takrat k sm prosta, grem. Razn če nimam mame u skrbi, če je treba zanjo kej u trgovino iskat, si ne morm privoščit, da me eno uro ni.

6. Hodite v kino?

Ne, nisva bla že po moje da ene 10 let.

7. Obiskujete gledališče?

Včasih sva šla, ampak ne velikrat. U gledališčih sm bla ene trikrat, štirikrat.

8. Masaže?

Sm mela ene tri leta nazaj eno. Sva bla u Žusterni. Drgač sva znala pa uzet vikend paket, u teh hotelih u Portorožu, pa sm uzela petk prej frej in sva šla do nedele. No ampak tm nisva šla na masaže. Pa bi morala hodit, ker bi mi pomagalo pr zdravju. Človk za sebe in svoje zdravje vedno premal nardi. Usaj kolesariva.

9. S kom najraje preživljate prosti čas?

Uglavnem sva sama doma, otroci so odseljeni. Sva si sama dost dobra družba. Na kolesih se srečujemo s prijatelji, med potjo, al pa kle mim kej pridejo. Na gorah so pa tisti pristni hribovci in se prvič s kom vidš, ampak si vedno dobrodošu in vedno se boš lahko ustavu in s kom pogovarju. Ampak to so res tisti pravi hribovci.

10. Ali uporabljate internet?

Ne, mož je še nekak obvladal zarad službe, ampak je hčera oba računalnika pobrala, tko da ga sploh nimava, pa tud jst sploh nimam pojma o računalnikih.

11. Koliko časa dnevno gledate televizijo?

Mož velik, jst pa zelo mal. Če ujamem dnevnik, pa vreme pogledam, zvečer pa če je kakšen film, pa še to če je napet, da me res prtegne. Kakšne kavbojke, kriminalke. Sploh pa ker tok športava, greva včasih že ob devetih spat.

12. Se vaš prosti čas razlikuje od hčeringa?

Petra v svojem prostem času tud kolesar, pa plezata s fantom, pa gresta na kakšen izlet z avtom. Drugač pa precej podobno, s tem da veliko več na računalniku visi.

13. Kaj pa nasplošno mislte o tehnologiji?

Tehnologija nas bo prpelala na kraj. Sej ko delaš osem ur za računalnikom, to ne občutiš zdej, ko to delaš. Ampak bojo posledice vidne kasnej.

14. Kaj še rada počnete u prostm času?

Jst rada kvačkam. Prej sm goblene delala sama. Bi pa me pritegnil zdele, da bi šla na kakšn tečja kuharstva. Ne teorijo, ampak da bi jst vidla, kako se določene stvari nardijo. Čprou nerada kuham, kakšne specialitete dolg pacam. Na terasi

smo se večkrat dubl u večjem številu, pa sm use spekla pa prpravla. Mal odojka, mal piščančjih zadev, svinjskih kotletov, mešano solato, to se še da. No pa z možem se večkrat kr samo usedeva na teraso, on na gugalnico, jst na stol pa se pogovarjava. Jst osebno se rada pogovarjam z ljudmi, o splošnih rečeh, ker kakšne zasebne zadeve me čist nč ne brigajo.

15. Pa ste bla bolj zadovoljna prej ali zdej, kar se vašega življenja tiče?

Jst sm se mlada poročila, pr šestnajstih in tud že otroka dobila, pa še hišo začela gradit. Pa še u službo hodila. Tko da prostga časa sploh nismo mel tok. Pa še vse smo na roke izkopal, pa kramp ganal. Včas se je use na roke delal. Tud na misel nam ni pršlo, da bi kam šli.

16. Kako mislite, da potrošništvo vpliva na nas?

Čist preveč zapravlamo. Mi še zmer kupujemo z očmi. Rabiš al ne rabš. Čeprou niso lepi časi, sploh za vas mlade. Ampak še zmeri se mi zdi, da velik stvari kupmo k niso nujno potrebne. Včasih smo to še bolj gledal. Al pa pr seb vidm, da si lažje eno stvar obnovim al pa kupim kot prej. Se spomnim, ko sva se poročila, sva gledala na avtocesto, pa so se ljudje vozil z avti, pa sva si mislila »joj ko bi usaj avto mela, da bi se u nedelo kam zapelala«. No in pol sva midva tud na kredit prvi avto uzela, pa še material za hišo. Sva pa lih tku na dvorišču stala, pa avto tud, ker pa dnara za bencin ni blo.

17. Ali greste kdaj iz čistga mira na sprehod po nakupovalnem centru?

Ne. No če tkole dežuje, rečm pejva mal poštrnat po štacunah. Grem najraj u Bauhaus, pa Obija, pa najprej vrtne oddelke obdelam. Pol pa še kakšne take stvari k te interesirajo. Zdele bova šla u Celovc, mal u Ikeo, pa Obi, pa Interspar pa ostale trgovince. Bova mela celodnevni izlet, pa mal cene primerjala, da bova vedla, kje kaj uzet.

18. Kaj pa vaš stil življenja, kaj bi rekli kakšn je? Ste dovolj samostojna, individualna?

Veš kaj se mi zdi, enostavno se ne znamo družit, preveč je tekmovalnosti, da bi lahko en z drugim funkcioniral. In svoj stil ustvarjamo, da nam drugi zavidajo, zato se jst najraj kr umaknem. Mam kolegice k so doma zelo premožni, ampak v vseh letih nikdar onadva nista izpostavla dnarja in premoženja. So čisto na istem nivoju k mi, na preprostem. S takimi se lahko družim. Ne morm pa z nekom

k se z dnarjem izpostavlja. Mi nismo za noben rojstn dan fešt u gostilnah delal, ker je pršlo velik cenej. Pa še oblečt si se moru za tja, kle si pa čist normaln. Tud zato sva si z možem zadostna družba. Kar se oblačenja tiče, mam najraj športn stil oblačenja, edin za pogreb mam kakšne hlače na rob. Drgač živim pa kr normaln, klasičn način življenja.

AJDA (34)

1. Najprej me zanima, kako razumeš pojmn prosti čas? Kaj ti prosti čas pravzaprav pomeni?
Prosti čas mi pomeni čist vse, ker takrat lahko počnem kar hočem, uživam svoje žiuljenje in sem lahk z ljudmi, ki jih imam najraje.
2. Kdaj maš največ prostga časa in kako ga najraje preživljaš?
Ja, veš kako je, ko si enkrat na šihtu. Zmanka prostga cajta. Nekaj ga je popoudan, zdej, če je dan doug je to super, pozim je pa bol žalost. Je prekmal tema. Drgač so pa vikendi ta glauni...
3. A se ukvarjaš s kakšnim športom med prostim časom?
Boljš bi blo uprašat, s čim se ne. Zadne čase me najbolj okupira alpinizem, plezanje in gore, če je le vreme nakloneno. Drgač pa vmes mal za kondicijo pride na vrsto še bicikl pa rolerji.
4. A uporabljaš internet?
O seveda, velik. Ogromn informacij iščem na netu, še zlasti če grem v hribe al pa plezat. Treba najt info o vremenu, smereh, razmerah. Isto, če se nekam odpravlam na izlet, potovanje... al pa mal za sprostiteu včasih.
5. A kej kolesariš?
Tud kolesarm, ja. Najrajš čim dle al pa da grem z avtom nekam, pa pol z biciklom naprej raziskujem. Rada odkrivam naravo in skrite koticke.
6. Se udeležuješ kakšnih kulturnih aktivnosti?
Ne, to pa ne, ker nimam časa še za to...
7. A hodiš u kino?
Bolj redko, spet pomankanje cajta...
8. Si med prostim časom rada v naravi in a se ti zdi, da mam dovol zelenic al bi se dal še kej narest glede tega?

Najrajš sem v naravi, sem čist nemestni člouk. Po mojem je zelenga okolja dost, sam so ljudje preveč zapečkarški, da bi kaj našli. Najraj vidjo, da je vse za vogalom. Kakšne nove poti delat al pa preuredit, se mi zdi brezveze, vsaj z mojga vidika, ker imam blazno rada mir in se izogibam obljudenim predelom v naravi.

9. Hodš kej u hribe?

Seveda, hodim al pa prplezam gor. Če se da, vsak vikend. Je pa marskaj odvisn od vremena in pa razmer. Tud kdaj med tednom kak dan dopusta vzamem, ko je lepo vreme, pa šibava. Zadne čase se mal razgledujem po gorah za našo mejo, ker tm še nism prou velik prehodila, me zlo vleče tja.

10. A maš več prostga časa med tednom al čez vikend in kaj ti pomen nedelja? Se v čem razlikuje od ostalih dni v tednu?

Prostga časa mam največ čez vikend, teden je bol tko tko. Nedela je sicer fajn, ma pa pr men en tak grenak priokus, ker ji sledi ponedelk. Če grem kam deleč al pa na naporno turo, se nimam niti cajta mal spočit. Sam je vredn.

11. Bi šla kdaj na fitnes al pa u kakšno drugo športno dvorano med prostim časom?

Ne maram dvoran in zaprtih prostorov za rekreacijo, razen če ni res nujno – za kak trening na umetni plezalni steni. Najraj sem zuni, na prostem, v naravi. Redkokdaj je tako vreme, da se ne bi dal nikamor jit. Če ni za drugam, pa vzameš marelo u roke, daš nase gore-tex, ene dobre čeule, pa greš na sprehod. Marsikej se da, sam mal vole je treba.

12. Kako pogosto si prvoščš dopust in kaj takrat najraje delaš?

Jest bi mela dopust 365 dni u letu, ker mam tolik stvari, ki jih rada počnem, da mi zmanka cajta. Drgač ga vzamem 2 tedna skupaj enkrat čez poletje al pa jesen. Takrat grem al na morje al u hribe al na potovanje. Pač morm počet neki aktivnega. Tud na morju sem redko na plaži, še sploh ceu dan. Rajš raziskujem okolico, kjer sem al pa kolesarim, skratka počnem neki aktivnega. Ne znam bit pr mer. Pol pa še kakšni podaljšani vikendi pridejo na vrsto, gremo v Paklenico plezat al pa kam v hribe, na izlet.

13. Si kdaj prvoščiš masaže, savno in ostale sprostitvene aktivnosti?

Skoraj nikol...

14. A kej vrtnariš tko k tvoja mami recimo?

Uf, vrtnarm pa res nč. Nimam niti najmanjšga smisla za to. Cajta še manj. Zdej sem pa tko al tko v bloku, tko da nimamo vrta. Gojim edin kak kaktus, pa clo neki cajta živi, sam ponavadi ga uspem utopit.

15. Kako pogosto se za določeno aktivnost odločiš zgolj zato, ker je poceni ali blizu?

Nikol. Za aktivnosti se odločim samo, ker me zanimajo, se prav, da mam vesele to počet...

16. Ali svoj prosti čas rada preživljaš v krogu družine, s prjatli ali si najraj sama?

Sej ne rečem, včash paše bit mal sam, najraj pa sem s fantom, prjatli al pa domačimi in seveda z mojo mačico. Sem namreč nora na živalce. Mal druženja je fajn.

17. A kdaj počnes neki sam zato, ker to počnejo usi ostali?

Jest sem čist neodvisna od ostalih, nikol se nisem lotla nečesa samo zato, ker je to počel nekdo drug. Če ne vidm vesela v neki stvari, se je tud ne bom lotla.

18. Kako pa se tvoj prosti čas recimo razlikuje od prostega časa tvoje mame in babice?

S starši smo velik hodil okol v naravo, tud doma smo bili velik zuni, smo smučal, se sankal, igral, hodil v gozd, spoznaval živalce, tko da sta mi onadva med odraščanjem vcepla ljubezen do narave in preživljanja cajta na prostem. Vsi hodmo v hribe in kolesarmo, le da sem jest zajadrata še v alpinistične vode. Babi je pa bolj žurerske narave, so pa velik plesal.

19. Kako se tvoje preživljanje prostga časa razlikuje od tvojih vrstnikov?

Niti se ne razlikuje tko dost, ker se več al manj družim z meni podobnimi, se ukvarjajo s podobnimi športi. Mam tud neki kolegov, ki se dobr razumemo, sam cajt radi preživljajo ob kavicah in sprehajanju po šoping centrih. To pa men ne gre.

20. Kako bi ti rada preživlala svoj prosti čas, k boš starejša? Kako se vidš v letih svoje babice?

Čist tko kot zdej, dokler se bom lahk gibala. Pol bom pa dejavnosti v naravi prilagodila počutju. Ko pa res ne bom nč več mogla, bom pa z dragim ob kaminu obujala spomine in crklala muco ali dve, mogoče tri – takšne, ki jih bom vzela iz zavetišča.

21. A se ti zdi, da je tehnologija vplivala na naše preživljanje prostega časa?
Ja, itak. Več smo za računalnikom pa manj se družimo. Tehnologija ima dobre in slabe lastnosti. Je pa nujno zlo.
22. Kok ur dnevno preživiš na internetu?
Odkvisno, če odštejem službo, pol bl mal. Če je slabo vreme, pol sem več za računalnikom, ker mam za primere slabga vremena rezervn hobi – dizajn in oblikovanje spletnih strani, urejanje fotk in podobno.
23. Koliko časa dnevno pa gledate tv?
Joj, skor nč.
24. Kok ur tedensko porabš za šoping in zakaj mislš, da ljudje tok zapravlamo za razne dobrine? A si že kdaj šla u trgovino samo firbcat?
Med tednom kupujem samo sproti kar rabva. Sem ena čudakinja, k sovraži nakupovanje. Ponavad me morjo zvlečt v trgovino. Sam firbcat ne grem nikol, mogoče v kako športno štacuno, če rabm opremo za alpinizem. Da bi brezveze kej kupla, se praktično ne zgodi. Ma, ljudje so mahnenni na postavljanje, kaj kdo ma, pa kako znamko pa kr neki. Kozmetke ne kupujem, razn kreme za obraz in šampona oz. kr je pač nujno potrebno. Kr se avta tiče, mi je važn, da je varn pa mal pokur. Nekaterim je pa pomemben samo to, da majo znamko, da se lahk hvaljo. Mene to ne zanima.
25. A maš kej manj prostga časa zarad službe? Se ti zdi, da služba vpliva na količino tvojga prostga časa?
Včasih rečem, da je tistih osm ur na šihtu zguba cajta, jest mam tolk dela v prostem cajtu, da komot zapolnem še tistih osm ur. Sam zaslužt za preživetje je pa tud treba. Ne gre drgač.
26. Bi svoj prosti čas namenila dodatnemu izobraževanju in usposablanju?
Tudi. Za stvari, ki me zanimajo. Sej se skoz neki izobražujem, sem šla v alpinistično šolo, kar se računalniških zadev tiče, se učim sama s pomočjo knjig al kej podobnega.
 Pač če te neki zanima, ni problema.

MANCA (23), ŠPELA (51), IVICA (74)

1. Kako razumete pojem prosti čas?

Manca (23): Prosti čas? To je zdle. Dejansko izkoriščaš moj prosti čas zdle. Ne, sej se hecam a n. To je tist čas, k delaš neki, kar te veseli.

Špela (51): To je moj čas. Takrat doma pospravlam, al pa se posvetim sama sebi, fzamem kakšno knjigo in berem.

Ivica (74): Prosti čas je čas zame. Takrat pučivamo.

2. Kdaj mate pa recimo največ prostga časa in kako ga najraj preživlate?

Manca (23): Ja jst ga mam največ popoudne, al pa med vikendi, a n, k ne delam pa nimam predavan. Pa greva kar z mojem fantm km u centr, pa se z družbo dobimo.

Špela (51): Jst mam prostga časa bl malo. Sploh odkar sm ločena in tolk več delam za preživetje. Če pa bi ga mela več, bi pa žihr več na vrtu delala, mam rada vrejen okol hiše.

Ivica (74): Fčash sm ga mela bol malo, dans sm pa kr frej, pa kdaj pa kdaj še poštrikam kakšn šal, al pa nugavice, da me grejejo pozim.

3. Ali se ukvarjate s kakšnim športom med prostim časom?

Manca (23): Joj, ne me smejat, kakšn šport, že u trgovino hodm z avtom. Tko sm lena, da mislm da mi ni pomoči, a n.

Špela (51): Ne, fčas sm šla še kej u hribe, dans pa bl mal, kr kot sm že omenla, mam bl mal cajta.

Ivica (74): S športom ravn ne, ampak grem pa mal po ulci, tok da si noge pretegnem.

4. Ali uporabljate internet?

Manca (23): Valda, sej dans so use informacije gor, sploh ne vem, kako so lah učasih operiral brez neta. A si predstavlaš to? Sploh pa zdle za faks, a n.

Špela (51): Ne, tud računalnik se nism potrudila pržgat. Sej kaj pa u bistvu rabm od tm?

Ivica (74): Ne.

5. Manca, kok ur dnevno pa si pol na netu?

Manca (23): Kaj pa vem, zih ene štir do pet ur. sploh če kkšne filme dajem dol, pa sej veš, na fejsbuku k sadiš uno zelenjavo, pa pol čist not padš, a n.

6. Ali kolesarite?

Manca (23): Amm ne, nism lih športnica. Tud kolesa u bistvu nimam.

Špela (51): Do trgovine se fčash zapelem, kej več pa niti ne.

Ivica (74): Ne, nikol nism marala koles, kaj šele, da bi morala zdaj kolesart.

7. Se udeležujete kakšnih kulturnih aktivnosti?

Manca (23): Ne, to me ne zanima. Razn kšni koncerti, a n, k jih mam na prostm kle u Kran.

Špela (51): Kakšne koncerte si rada ogledam, ampak samo, če je prava družba.

Ivica (74): Zelo rada gledam opere in balete, ampak nikol nism šla u živo spremlat. Če najdem na televiziji, potem si dam kar duška.

8. Ali hodite v kino?

Manca (23): Ja dejansko gremo z mojimi prjatli usak tork, k sej veš »tork je dan za kino« al kako že gre? Pa so cnej karte. Pa sej se vedno najde kšn film za pogledat.

Špela (51): Ne, mam sindrom nemirnih nog in ne bi zdržala dve uri na enem mestu.

Ivica (74): Ne.

9. Ali hodite v hribe?

Manca (23): Zakaj bi, če loh po ravnim hodm?

Špela (51): Fčas sva z bivšim možem šla, pa sprot nabirat gobe, borovnice in podobno, zdej me je pa tut to minil k bi morala sama.

Ivica (74): Sem rada hodila, zdej mi pa leta ne dopuščajo. Veste, nism najbl pr močeh.

10. Kdaj mate več prostga časa, med tednom ali med vikendom?

Manca (23): Po mojem, da med vikendam več. K tut u službo ne grem, predavanja mam sicer ob sobotah, ampak sej več al mnj ne zahtevajo, da hodš, a n in je takoj daljši dan. Sej že res, da spim do dvanajstih, a n, ampak useen več ostane.

Špela (51): Če morm zbirat, bi rekla, da med vikendi bl iz podobnga razloga k Manca. Se pozna, če ne greš f službo.

Ivica (74): Prost čas se je vedno najdu, sam delat si moru tolk bl pridno, da je ostal časa za hec.

11. Kaj pa najraj počnete ob nedeljah?

Manca (23): Itak spim do dvanajstih, pol pa počas dokler pridem k seb, spijem kavico, kakšnga skadim in šele pol začnem planirat, kaj bi. Ne vem, u centr grem rada, al pa če je kej kompleksnga za kosiu, pomagam mamici prprav, da mi nau vedno očitala, da nč ne delam. Drgač pa vedno u izi, a n, to je res tist dan, k si ga ne planiram, ker gre vedno kej narobe.

Špela (51): Pa ne najraj, ampak morm – pospravm hišo, skuham kosiu, uredim mal okol hiše, pol pa kokr nedelja nanese. Lah da pridejo kakšni obiski, k sej drgač tko nism nč doma, če ne si pa kr bano prpravm, pa se mal pocrklam.

Ivica (74): Najraj si prižgem radio in poslušam glazbo. Se spomnim, kulk je blo luštn, k smo bli mladi.

12. Kako pogosto si privoščite dopust in kaj takrat najraje delate?

Manca (23): Prou dopust ne vem, kdaj sm si nazadnje prvoščla. Raj se kr slišmo za kakšn vikend, a n, pa kr spakiramo pa gremo na morje. Zdej mogoče bo drgač, k bom enkrat mela redno službo.

Špela (51): Zadnjih nekaj let grem na dopust samo enkrat letno, pa še to komej najdm koga, da bi šou z mano. Usak ma svojo družino in seveda raj z njimi preživla dopust. Z mamu greva kdaj na dolensk sorodnike pogledat.

Ivica (74): Kokr me Špela uzame s sabo, sej drgač pa nimam kej.

13. Si kdaj prvoščte masažo ali savno?

Manca (23): U bistvu moj oči masira, je končou tečaj, tko da grem najraj kr h njemu. Veš kok se pol bolj počutš.

Špela (51): Če sm bla kdaj na dopustu u toplicah, sm si še prvoščla kakšno savno, zdej pa nimam ne časa, ne financ za to.

Ivica (74): Ne.

14. S kom najraj preživlata svoj prosti čas?

Manca (23): S prjatli, definitivno. Pa z mojam dragim, a n. Brez njega pa res ne morm.

Špela (51): Kaj pa vem, najraj kr sama. Tut sama se trenutn najbolj počutm.

Ivica (74): Z družino. Me hmal ne bo več, pa bi rada čim več z njimi doživela. Dokler me še hočjo.

15. A ste kdaj kej počel, sam zato, ker so to počel usi ostali? A prlagajate svoj živlenski stil ostalim?

Manca (23): Zdej s me pa najdla. Ne vem. Zihr, da kej. U kino hodm, zato k so oni predlagal torke, a n. No, ampak ne vem, kar se nasplošno lajfa tiče, ne vem. Ideje zih nekje črpam, da pol po svoje priredim svojmu načinu življenja.

Špela (51): Ne. Sem samosvoja in se ne pustim vodt.

Ivica (74): Sej nimam kej prlagajat, živim tko, kot sama hočem.

16. Kako pa se vaše preživljanje prostega časa razlikuje od vaših vrstnikov in kako ga oni preživljajo?

Manca (23): Sej smo skoz skp. Mogoče oni mal več kofetkajo, k jst pač u službo hodm, a n. Ampak drgač smo pa kr na istem, bluzimo usi skp.

Špela (51): Vrjetn, da bol s polno žlizo jemljejo življenje, ne pa jst, k samo za službo zjutri ustajam, pa za dnarjem letim, da bi lahko prežvele. Ne vem, kam to pele.

Ivica (74): Mislim, da kar podobno. Pr teh letih so najpomembnejš samo otroc in smo najraj z njimi.

17. Ali se vam zdi, da je tehnologija vplivala na naše preživljanje prostega časa?

Manca (23): Valda, kaj sploh sprašuješ. Pol stvari dans ne bi funkcioniral, če ne bi mel kkšnih zadev.

Špela (51): Seveda, da je. Nekatere stvari so nam življenja olajšala, spet druge pa zakomplicirale. Sej je povsod tko.

Ivica (74): Hja, to zdaj je fse preveč zame. Fčas si samo gumb prtisnu, pa je delal, dans pa ne vem niti katero mašino uzet, kaj šele kje je gumb.

18. Koliko ur dnevno gledate tv?

Manca (23): Skor nč. Filme itak gledava u kinu, drgač pa ok, sva pred tevejem, ampak iz čist drugih razlogov, a n. Igrce igrava. Sva nabavla Xbox in pol valda čist not padš. Veš kok je noro, kere igrce se da že dobit. Boš pršla enkrat, pa boš vidla. To pol kr ne morš nehat.

Špela (51): Če mi rata, pogledam dnevnik, sej tko tok mal programov lovimo, da fčas raj pržgem radio, pa tko slišm, kaj je nouga.

Ivica (74): Skorejda nič, nism vajena.

19. Kolk ur tednsko porabte za nakupovanje?

Manca (23): Kar mam osebnih higienskih stvari za kupt. Pa redko se s fantam spravva v merkator, k on lih izraz željo, da bi kej skuhu. Sej skuha še, ampak da bi šou pa sam kupt stvari, to pa ne. Morm pa jst zravn, a n.

Špela (51): Zlo mal, kkšno urco mogoče. Mam kr seznam vedno s sabo, da ja ne bi zgublala preveč časa.

Ivica (74): Hodim pa samo mal firbcat, sej vrečk pa tko ne morm nosit.

20. Zakaj ljudje tok zapravlamo?

Manca (23): Pa sej a ful zapravlamo? No ja, sej zapravlamo, ampak dans je res use tok pocen, da mormo use met.

Špela (51): Mislm, da zato k vedno več stvari tud rabmo. Tolk smo se navadli na eno stvar, da jo mormo met, potem kupimo pa še kej, kar paše zravn. U bistvu dograjuješ neki, kar že maš doma.

Ivica (74): Če mene fprašate, povsem preveč zapravljamo. Kaj nam je treba tolikih stvari. Ampak mi stari tko neč ne vemo in se raje ne ftikam.

27. Kolkrat ste se odpravl u nakupovalni centr samo špegat cene?

Manca (23): Špegat cene ne, grem pa usake tok mal pogledat ponudbo, kaj majo kej nouga, a n, pa si večkrat pol čist nenačrtovano kupm kej.

Špela (51): Se ne, se sploh ne spomnm, kdaj sm si nazadnje kej kupla. Kupujem samo hrano, cunje pa če lih slučajn zasledim kaj, si kupim.

Ivica (74): Ne maram nakupovalnih centrov, preveč ljudi je. Nekateri se celo dobijo za kofe tm, to je nesmisel. Kaj se je zgodilo s kofetom pri nekom doma?

21. Ali vš prosti čas kej trpi zaradi dela, k ga opravlate?

Manca (23): Ja valda, zdej morm bit osm ur u službi, k sm prej spala, pa luftala po centru. Ful se morm prlagajat zdej. Kaj še bo k bomo stari?

Špela (51): Ne, sej zdej pa že tolk časa delam, da če bi bla frej namesto službe, sploh ne vem, kaj bi počela. Bi mela preveč časa po mojem.

22. A bi se kdaj odločil za kakšno dodatno izobraževanje in usposablanje?

Manca (23): Sam še to šolo končam, pa mam dost, kakšno dodatno šolanje.

Špela (51): Morda pa bi se, fprašanje, kaj bo življenje še prineslo. Nikoli nisi prestar za učenje česa novega.

Ivica (74): No zdaj sihurno ne več, ampak fčas bi pa morda še šla. Bi več vedla pri teh letih.

PETER (33), SAŠO (56), TONE (78)

1. Najprej me zanima, kako razumete pojem prosti čas?

Peter (33): To je čas, ki je samo zame. Preživlam ga tko k jst hočem.

Sašo (56): To je čas za sprostitvev, oddih.

Tone (78): Kaj pa vem, je čas, ko lahko počivaš in delaš, kar sam hočeš.

2. Kaj vam prosti čas pomen?

Peter (33): Velik. Dejansko se takrt psihično nafilaš.

Sašo (56): Kr precej morm rečt. Takrat nardim dejansko še kej zase, ne pa samo služit dnar.

Tone (78): Pomeni mi to, da lahko počivam in da počivajo moji otroci. Potem grem lahko k njim na obisk, k drgač me kar naženejo.

3. Kdaj mate največ prostega časa in kako ga najraj preživlata?

Peter (33): Največ ga mam ob vikendih, pa zvečer no. Pa večinoma morm rečt, da gledam teve al pa grem z otroci vn.

Sašo (56): Pa kaj pa vem, kokr je tedn se mi zdi. Učasih so vikendi tisti, ko počivam, učasih pa tedn bl počas teče, pa uspem še kej počivat po službi. Najrajš sm pa kr pred televizorjem. Pogledam dnevnik, pa kkšne politične debate.

Tone (78): Sm pa kr pred tevejem največ, pa kr precej obiskov imava, veste mava kar veliko vnukov in pravnukov, tko da je hiša vedno polna.

4. Ali se ukvarjate s kakšnim športom med prostim časom?

Peter (33): Ja z basketom, to že od mejhnga.

Sašo (56): Nogomet sm špilal, tko da ga še dans rad brcnem, če je le družba.

Tone (78): Včas vem, da smo brcal žoge, zdele pa sam še kakšni sprehodi pridejo u poštu.

5. Ali uporablate internet?

Peter (33): Ja.

Sašo (56): Ja.

Tone (78): Ne.

6. Ali kolesarite?

Peter (33): Amm ne, kr mam čist premal cajta za to, pa premejhne otroke.

Sašo (56): Vsake tolk se spravim na kolo, ampak bl ne k ja.

Tone (78): V mladih letih sm ga kr precej, zdele pa že zlo težko vozim, veste.

7. Se udeležujete kakšnih kulturnih aktivnosti?

Peter (33): Ja če šteješ veselice za kulturno aktivnost pol ja.

Sašo (56): Ja res je, najraj gremo na kakšne veselice, fajn se poje, popije, pa znance srečaš.

Tone (78): Ne.

8. Ali hodite v kino?

Peter (33): Učasih sm, zdele pa ne dobiva varstva za otroke in jih pač ne morva pustit.

Sašo (56): Ne.

Tone (78): Ne, to je bl za mlade.

9. Ali radi preživljate prosti čas v naravi?

Peter (33): Ja seveda, z ženo rada peleva otroka ven, da se znorita. Sam pa kr pogrešam več zelenic, pa kkšne parke. Večkrat se dejansko usedeva u avto in greva do

tivolija, ker kle nimamo nč tacga.

Sašo (56): Pa kaj pa vem, rad ga preživlam, ampak bl mal morm rečt. Se kr ne spravm ven. Okol bajte, če je kej za delat, to je pa to. Z ženo se gdaj pa gdaj sprehajava.

Tone (78): Če se otpravm na kakšn sprehod, drgač sm pa bl doma.

10. Ali imate več prostega časa med tednom al čez vikend in kaj vam pomen nedelja?

Peter (33): Več prostga časa mam čez vikend, k čez tedn vedno letim za delom, pa hočm čim več narest lih zato, da si čez vikend spočijem. Drgač se pa kr držim pregovora, da je nedelja gospodov dan. Je tud edini dan k se trudim nč delat.

Sašo (56): Čez vikend sigurno, takrt si uzamem več časa za branje cajtenga pa počitek na kauču. Nedelja je tist dan k si rečš dans pa ne smem delat, pa se probaš tega držat.

Tone (78): No men je čist po pravic povedan useen, mam skoz cajt zdele u penziji.

11. Kako pogosto si privoščite dopust in kaj takrat najraj delate?

Peter (33): Dvakt letno dam glavo na pašo in res odmislm na vse, čeprou polet na morju skos merkaš otroke pa si bl mal spočit, pozim sm pa zdele že drugo leto zapored šu na smučanje s ta starejšim in ga učil smučat.

Sašo (56): Na morje greva z ženo enkrat na let, pa mogoče pozim še kej smučat, to je pa to.

12. Si kdaj privoščite masaže, savno in ostale sprostivne aktivnosti?

Peter (33): Če mam prložnost, vedno. Drgač je pa žena pr rok pa me kr ona zmasira.

Sašo (56): Ne.

Tone (78): Ne.

13. Ali svoj prosti čas radi preživljate v krogu družine, s prijatelji ali pa ste najraje sami? *Peter (33): Najrajš sm kr z družino, se najlaži zmenmo kaj bi počel.*

Sašo (56): Najraj sm kr s svojimi doma.

Tone (78): Najraj z ženo, ampak usake tolk pa prou pride kakšn moški pogovor s starimi prjatlj.

14. Koliko ur dnevno preživite na internetu?

Peter (33): Tm cerka 45 minut, tok da preberem dnevne novice.

Sašo (56): Kr nekej časa, predusm zarad službe, kadar iščem kakšne podatke.

Tone (78): Nič nism na računalniku.

15. Koliko časa dnevno pa gledate tv?

Peter (33): Kaj pa vem, prbližn tričetrt ure.

Sašo (56): Pa ene pol ure dnevno zih.

Tone (78): Jst pa kr precej, bom reku kkšne tri do štir ure sigurn.

16. Koliko ur tedensko recimo porabite za nakupovanje?

Peter (33): Odvisn od tega kok mormo nabavt, ampak mislm da več k eno uro nismo not. Gremo pa u merkator k je kr velik.

Sašo (56): Tut nekje eno uro.

Tone (78): Zame pa kr otroc nabavljajo.

17. U kolikšni meri vaš prosti čas trpi zaradi dela, ki ga opravljate?

Peter (33): U bistvu nč, sej delam tko u spodnem delu hiše, tko da mam dom blizu. Tud če morm kej dodatno delat, si lah sam prlagodim kokr hočm.

Sašo (56): No kle sva pa na istem, mam bliz službo glede na to, da je družinsko podjetje.

18. Ali bi svoj prosti čas namenili dodatnemu izobraževanju in usposabljanju?

Peter (33): Zdej sigurno ne, mogoče k sm bil še mlajši.

Sašo (56): Če bi blo nujno potrebno za delo, mogoče še. Drgač mam pa čist dost.

ANDREJ (25), LOJZE (45), FRANCELJ (66)

1. Najprej me zanima, kako razumete pojem prosti čas?

Andrej (25): To je čs k si ga vzameš zase.

Lojze (45) in Francelj (66): Ja točno tako.

2. In kaj takrt najraj počnete?

Andrej (25): Že od nekdej najraj poslušam muzko.

Lojze (45): Ma že od skoz najraj nabijem muzko do konca in pol delam različne stvari... mislm če ni muzke tud jst kr štrajkam z delom.

Francelj (66): No jaz pa moram reč da sem kar antitalent kar se muzke tiče, tale mladina dans velik več ve, kot mi stari... tudi časi so bili drugačni, včasih se je samo delalu, danes pa imajo kar precej prostega časa in lahko več razmišljajo o neumnostih. Jaz se najraje usedem pred televizor in pogledam kaj imajo janševci in pahorjevci za povedat. Veste se taku znerviram včas da moram kar tablet popit.

3. Pa to že od skoz tko, al ste radi hodil vn pa poslušal muzko?

Lojze (45): Ma kakšn vn, tuki sm prklopu radiu, zdele računalnik in ajmo...

4. Ali se ukvarjate s kakšnim športom med prostim časom?

Andrej (25): Trenutno ne, prej sm se pa občasno... no velik več k pa zdej.

Lojze (45): Ma ne vem, skos smo mel kej za delat, tko da niti nism razmišlu o športanju. Zdele pa tud, kar mam okol bajte za delat, je vs šport k ga opravljam.

5. Andrej, pa si športali v dvorani al raj na prostem?

Andrej (25): Ma valda da na prostem, kaj bom v dvorani, že tko sm skoz u zaprtem, služba, doma...

6. Ali uporabljate internet?

Andrej (25): Štirindvejest ur dnevno dela računalnik ker se filmi snemajo dol, drgač sm pa u službi dost na netu pa pol doma ne rabm it.

Lojze (45): Valda, sej iščem muzko tm gor.

Francelj (66): Ne.

7. Ali kolesarite?...

Andrej (25): Ne.

Lojze (45): Ne.

Francelj (66): Ne.

8. Se udeležujete kakšnih kulturnih aktivnosti?

Andrej (25): Ne.

Lojze (45): Ne.

Francelj (66): Ne.

9. Ali hodite v kino?

Andrej (25): Amm ne, kr u bistvu se dans že use dobi na netu tko da ne vem zakaj bi plačeval drugim.

Lojze (45): Ah kakšen kino.

Francelj (66): Ne ne, to je bolj za mlade, si najraj na teveju pogledam film, če že je kakšn.

10. Ali hodite v hribe?

Andrej (25): Ja itak. Zdele manj k prej ampak še useen se spravim kdaj pa kdaj gor.

Lojze (45): Kakšne hribe, tm raste ista trava k pr men tle na vrtu.

Francelj (66): Si privoščim kakšen sprehod ampak bolj po ravnem.

11. Ali imate več prostega časa med tednom al čez vikend?

Andrej (25): U bistvu morm reč da čez tedn, ker smo usi na šihitu in smo čist konc k pridemo dam in se nobenmu nč ne da, tko da pol kr stagniramo.

Lojze (45): Ma kaj pa vem, men je usak dan isti, vedno je deu sploh če maš bajto.

Francelj (66): Hja sm tko u pokoju in mi je pravzaprav useeno. Tud na vikend mi je

zdaj useeno, kdaj se odpraviva z ženo.

12. Kaj vam pomeni nedelja? Se v čem razlikuje od ostalih dni v tednu?

Andrej (25): Ja u bistvu velik glede na to da se dela 6 dni v tednu, precej. Se sicer trudim počivat ampak žena ne dovol.

Lojze (45): Isto k usak drug dan sam da ne rabm u službo. Doma mam vedno deu.

Francelj (66): Učasih je bil to dan, ko smo počivali in hodili na obiske k sorodnikom, dans pa je to use isto. Edino slabost penziona je to, da grem jst lahko kadarkol na obisk, ampak morm pa računat da tisti h komur grem na obisk dela in nima časa sedeti z mano.

13. Kako pogosto si privoščite dopust in kaj takrt najraj delate?

Andrej (25): Dvakrat na let, tistga letnga k je bil letos bl švoh. Drgač pa čim več. pa to gremo kr na morje.

Lojze (45): Ma sej si prvoščm dopust ampak to je bl tko prsiljeno use skp. Pa tud dostkrat gremo kr na vikend tko da mal pa po mal uzemava dopust.

Francelj (66): Prej sm redno hodu na vikend, zdele sm pa tm itak ceu cajt.

14. Mate kje vikend?

Andrej (25): Ja dedek ma na dolenskem pa gremo pol kr tja.

Francelj (66): Ja to mi pa kr precej pomeni, ker kot vidite nas živi tukaj sedem pod isto streho in šele zdaj ko sem upokojen vidim koliko miru rabim. Zato se

najraje kar tja spakiram in imam svoj mir. Pozimi sva pa tu, ker je tam premrzlo.

15. Obdelujete zemljo?

Francelj (66): Ne ne, par kur imava z ženo, pa še to zarad jajc. So domača večja pa boljša kot tista umetna.

16. Kaj pa a vrtnarite?

Andrej (25): Amm ne, mel sm pa eno melono kle na vrtu pa mi ni uspevala, no pol sta si me pa starša prvoščla pa sta mi dala kupljeno melono zravn tele in sm bil ves veseu dokler pač nism ugotovu, da gre za nateg.

Lojze (45): Ma ja pa sej to je dobr, dam možgane na off pa tm ustvarjam. Pol pa kokr mi je vreme usojeno, a bo kej pršl iz zemlje al ne..

Francelj (66): Na vikendu imava z ženo majhn vrtek in tam obdelujeva, drugače pa žena skrbi za rožce na bajti.

17. A se kdaj za kakšno aktivnost odločite sam zato, k je blizu?

Andrej (25): Nkol.

Lojze (45): Nikol.

Francelj (66): Nikoli.

18. Ali svoj prosti čas radi preživljate v krogu družine, s prijatli al ste najraj sami?

Andrej (25): Ja zdele kr z družino, ker je Maša (hčerka) tok mejhna da sm najraj z njo drgač smo pa že od skoz nekak kr povezani z mojimi... Je pa res da karkol počnem, sm raj u družbi kokr pa sam.

Lojze (45): S prijatli itak. Da mi povejo kaj je kej nouga, pa da se mal sprostim od dela.

Francelj (66): Več ali manj sva kar sama z ženo, tko da niti ne pogrešava tok neke družbe.

19. V kolikšni meri ste odvisni od drugih ljudi, ste jim podobni?

Andrej (25): Jst mam čist svoj stil, kaj me briga kaj ostali nosjo. Pač si to kar si. Glede oblačenja je pa tko da sm se kr umiril glede na to, kaj use sm učasih dal nase.

Lojze (45): Ma kva se bom prlagaju drugim, obleku sm kar sm meu, pa kar je blo možno kupt, bajto sm ureju tko k sm jst hotu in delu sm kar sm sam hotu ne da mi nekdo pametuje. Nikol nism kompliciru glede oblačenja. S prijatli smo itak od mejhnih nog skupi tko da kr isti fazon furamo.

Francelj (66): Ne, sej tako nismo imeli kaj preveč izbire, dans je pa že prepozno za kakšno luksuziranje s stvarmi in navadami. Priznam da se učasih res oblečem češko a mi potem takoj žena reče naj se grem preoblečt drugače ne bo šla z mano, pa jo poslušam, kaj pa čm.

20. Lojze in Francelj, ali se vam zdi, da ste včasih imeli več prostega časa al manj? Kako se vaše preživljanje prostega časa razlikuje od prostega časa današnje mladine?

Lojze (45): Učasih sm ga mel več, ker zdle nas je velik pod streho pa se vedno najde kdo k rab mojo pomoč pr čem. Sploh zdej k renoviramo spodn del bajte. Kar se pa primerjanja tiče bi pa jst reku, da smo se mel mi bolj – dubl se nas je ene 20 komadov pa smo šli naokol. Zdele pa sam pijejo, pa na računalnikih visijo. No naš je še kr dobr kar se tega tiče.

Francelj (66): Hja lejte, zdej sm u penziji – je neprimerljivo s tistim prej. Si pa rad vedno najdem še kaj za delat. Se mi pa zdi, da mladi slabo izkoriščajo prosti čas. Jih kr veliko vidim po lokalih, s cigareti u ustih pa alkoholom na miz. Smo bli mi mal bl izvirni k smo bli mladi.

21. Oziroma povejte mi tud, kako se vaše preživljanje prostega časa razlikuje od vaših vrstnikov in kako ga oni preživljajo?

Andrej (25): Od ostalih prjatlov se razlikujem po tem, da sm se zresnu, oni so pa še kr luftarji. Učasih smo ga žural pa to, ampak jst sm to dal čez, sm si ustvaru družino in to je zdej to.

Lojze (45): Kaj pa vem, nikol nism razmišlu o tem, mislm pa da smo usi gledal na to da si čimprej ustvarmo neko svoje življenje.

22. A se vam zdi, da je tehnologija vplivala na naše preživljanje prostega časa?

Andrej (25): Ma čist odvisn no, učasih ful olajša lajf, pol drugič ti pa tok zakomplicira da kolneš use od Tesle do Gatesa. K sm mel žično miško sm jo sam drajsu po tisti podlagi, zdele k mam pa brezžično pa še na polnjenje mi pa usak dan delček živcev sproba.

Lojze (45): Ma kaj pa vem, use ma svoje prednosti pa slabosti.

Francelj (66): No sej nekaj preveč niti ne uporabljam ampak se mi zdi, da imam precej lažje življenje danes kot prej.

23. Andrej, kok ur dnevno preživiš na internetu?

Andrej (25): Zdele ene deset minut na dan, drgač je blo pa to twentyfour seven.

24. Kok časa dnevno pa gledate tv?

Andrej (25): Tm, dve urci zvečer.

Lojze (45): Kako urco zvečer, k drgač mi itak žena zasede s svojimi španskimi limunadami. Pa je bla esmeralda, pa je zdej ne vem kera, tko da bl mal. Grem raj kr prej spat pa je.

Francelj (66): Poročila pogledam pa vremensko napoved, da vem kaj me drug dan čaka, pa mogoče kakšno narodnozabavno oddajo... tist kaj je že, na zdravje?

25. Kok ur tedensko recimo porabte za nakupovanje?

Andrej (25): 2-3 ure na tedn. Včasih vem da sm šou u btc in sm tm kupu, kar sm hotu, ker drucga pač ni blo. Zdej greš pa tuki pa tm in se kr težko odločm, kam bi šou pa pol vem da raj kr doma ostanem.

Lojze (45): Pa kokr kdaj, učasih nam manka ful stvari, pa skor živčnga fašem, pol sm

pa mirn neki cajta.

Francelj (66): Ne veliko, otroci nabavijo kar rabiva za jesti, tko da če že grem je to bolj zaradi sprehoda pa da koga srečam in kakšno rečemo.

26. Se vam je že kdaj zgodil, da ste šli v trgovino sam »firbcac«, pa ste nazadnje useeno nekaj kupil? Kako pogosto?

Andrej (25): Nikol, razn če grem u kakšno štacuno pa pol zavijem še km tok mal, da pogledam cene pa primerjam z našimi, pač k sm že lih trgovc. Drgač pa kr raj prek neta kupujem stvari, k so prvo ful cnej, kot drugo pa takih stvari kle še vidl nismo.

Lojze (45): Pa sej se vedno kr neki kupuje. Resno razmišlam o ideji spletnga nakupovanja – tm sam obklukaš kaj rabš in maš nasledn dan stvari pr seb.

Francelj (66): Ja kdaj si bomo pa privoščili, če ne zdaj.

27. V kolikšni meri vaš prosti čas trpi zarad dela, k ga opravlate?

Andrej (25): Zdele bl ne k ja, učasih mi je pa ful. Sm delu po cele dneve in sploh nism vedu, kaj prosti čas je.

Lojze (45): Niti ne. U službi oddelam svoje, pol grem pa dam in je to to. Gledam da čim manjkrat potegnem in komu delam uslugo ker moj čas trpi.

28. Ali bi svoj prosti čas namenili dodatnemu izobraževanju in usposabljanju?

Andrej (25): Ja definitivno, vedno se lah naučiš še kej več pa to uporabš u svojem fohu.

Lojze (45): Kakšna šola, kar znam znam, brez drucga znanja pa očitn kr fajn funkcioniram.

Francelj (66): Zdele je že prepozno, ampak če bi mi kot mlajšemu ponudili kaj takega bi dvakrat premislil. Seveda če bi bil zato kej bolj plačan.

29. No pa za konc še eno splošno uprašanje – mate dovolj prostga časa?

Andrej (25): Ma kaj pa vem, bi ga valda mel še več ampak k že kr vidm da bi ga u brezveze porabu. Zdele mam natempiran in točn vem kako delam, pa kdaj je čas za uživancijo.

Lojze (45): Pa sej ga mam kr dost, če ne si ga pa nardim, kaj pa drucga.

Francelj (66): Hvala bogu sm u penziji in šele zdej vidm kaj pomen dat use štir od sebe.

JAKA (22), DENIS (46), LJUBO (69)

1. Najprej me zanima, kako razumete pojmn prosti čas?

Jaka (22): To je u bistvu čs, k nč ne delaš oziroma delaš tist, kar ti hočš. A ni?

Denis (46): Prosti čas je čas, ko ne delam. Šalo na stran, to je čas, ko lahko nardim neki zase in neki kar me veseli.

Ljubo (69): Je čas, ko nč ne delam in počivam.

2. Kdaj mate največ prostega časa in kako ga najraj preživlata?

Jaka (22): Amm, kaj pa vem, vrjetn zvečer, pa med vikendi. Pržgem teve al pa računalnik, al se dobim pa s punco, k drgač itak nimava cajta se vidt.

Denis (46): Po moje kr med vikendom, use ostalo skušam postorit med tednom, da se med vikendom posvetim pol svojim zadevam.

Ljubo (69): Mam pa bol mal prostga časa. Sej vem, da je to smešn glede na to, da sm u penziji, ampak kr vedno se neki najde. Pa žena hoče, da jo km pelem, pa kkšne položnice plačevat direkt na podjetju, k je cnej veste? Pa tko, vedno je kej. Se ne čudim, ko vidm starejšo osebo, da laufa čez rdečo luč, k se ji mudi, sej bi jst tud.

3. Ali se ukvarjate s kakšnim športom med prostim časom?

Jaka (22): Pa ne da se ukvarjam, ampak tkole k ni več vreme tko k treba, si s prjatlji najamemo dvorano pa špilamo fuzbal po dve urci lagano. Tok mal da se znoriš, pa daš iz sebe tisto odvečno energijo. Sej paše.

Denis (46): Ne, včasih sm se, ampak tud to bl mal.

Ljubo (69): Ne ne.

4. Ali uporabljate internet?

Jaka (22): Ja valda, sej kam s pa prspel dans brez neta. Itak maš vse gor, muzko, filme, facebook, msn, skype, pač use, kjer lahko s kom gobcaš. Drgač bl k net uporablam pa playstation tri move. To je pa tist, k skačeš zravn pa te ekran od teveja kr zazna in zgleda res tko, k da si ti gor. Noro ej.

Denis (46): Niti ne, kakšne mejle še uspem pogledat, to je pa to.

Ljubo (69): Ne, to je bol za mlade. Jaz si raje prižgem teve, ali pa radio.

5. Kok ur dnevno torej?

Jaka (22): Uff, kr. Tkole iz glave recimo, da najmanj šter do pet ur dnevno.

Denis (46): Tm cerka pol urce do eno uro.

6. Ali kolesarite?

Jaka (22): Usake tok mal, ampak nism fen tega.

Denis (46): Ob nedeljah se učasih usedem, pa nardim kakšn krog. Grem na sladoled, če je toplo.

Ljubo (69): Ne, smo ga pa učasiih tok uporablam, da se mi je mogoče že zato tok zameru.

7. Se udeležujete kakšnih kulturnih aktivnosti?

Jaka (22): Ne.

Denis (46): Ne.

Ljubo (69): Z ženo sva šla učasih na kakšno opero al pa balet, pa vem, da sva šla še prou na Dunaj na en balet k sva bla že ravno tam, pa sva čakala dve uri u vrsti za karte. No pa sej ne morm rečt, se je splačal.

8. Ali hodite v kino?

Jaka (22): Kino pa res bl redko, če ma punca kakšno željo it kej pogledat, al pa če je lih kakšn Stallone al pa kdo drug od teh akcijskih, pol se še mogoče spravm.

Denis (46): Ne, z ženo se raj doma usedeva, pa kej pogledava.

Ljubo (69): Ne.

9. Ali hodite v hribe?

Jaka (22): Bl ne k ja, kaj pa vem, nikol nismo hodil, zakaj bi zdej?

Denis (46): Ne.

Ljubo (69): Ne.

10. Ali imate več prostega časa med tednom al čez vikend in kaj vam pomeni nedelja?

Jaka (22): Dejansko ne vem, kdaj ga mam. Čist odvisn, kako se tedn obrne, pa kako mam kkšne izpite. Ampak mislm, da med vikendom kr več no. Kr čez tedn mam prostga cajta samo zvečer, pa kkšn popoudan. Nedelja je dan, k si rečm, da dans pa nč ne smem delat, kr tud učasih ob nedeljah niso. Pa usako nedeljo si rečm, zakaj ni delavnik frej, pa vikend delovn? Kdo se je spomnu tko delat?

Denis (46): Sigurno med vikendom. Tud sam si planiram tko, da med tednom use oddelam. Ob nedeljah se z ženo najpogostej odpraviva kam na obiske, al pa kr sama pokličeva koga, da pride, kr drgač itak nimamo cajta. Prou nehal smo se družiti k tok delamo.

Ljubo (69): No jst si lah pa sam določm, kdaj bom mel prost čs. Ampak se pa skušam kr zamott, ker ta prvič, k mi bo dolgčas, se bom navadu na len način življenja.

11. Kako pogosto si privoščite dopust in kaj takrat najraje delate?

Jaka (22): Na dopuste še vedno hodm s svojima tastarima, tko da se kr njima prlagajam. Pa še s punco greva pol kkšn vikend k njenim na vikend.

Denis (46): Dvakrat letno mava z ženo dopust, polet gremo pol kr na morje, kaj pa vem kkšn Umag, Savudrija. Pozim pa pol čist odvisn, kokr se zmenmo.

Ljubo (69): Sm pa najraj kr doma. Sej je lepo it na morje, pa na vikende, ampak sej, kaj mi pa doma fali?

12. S kom najraj preživlata svoj prosti čas?

Jaka (22): S punco pa prjatli.

Denis (46): Z družino.

Ljubo (69): S svojo družino.

13. A ste kdaj kej počel, sam zato, ker so to počel usi ostali? A to kej vpliva na vaš življenski stil?

Jaka (22): Kaj pa vem, zihr da sm, ampak čist podazvestno. Itak nočš izpadt papak, k neki nočš narest, ampak se kr trudm odločat s svojo glavo. Tko sta me starša učila. Življenski stil pa mislm, da mam kr podobn. Ne vem, a to mislš

glede oblačenja? To mislm, da mamo kr usi nekaj podobn, tak kežjua. Na fuzbal hodm pa tud s frendi. Ma ja, se kr prlagajam ostalim no.

Denis (46): Ne, mislm da ne. Tkole zdej k razmišlam... po moje, da res ne.

Ljubo (69): A veste, da ne vem. Če razmišlam, kakšno življenje smo mel učasih, sej kej preveč se nismo mogl razlikovat. Smo kr počel več al manj usi enak. Seveda uni z ogromn dnarja, so vedno počel kej, kar smo ostali rekl, da bomo k bomo veliki.

14. Ljubo (69), ali se vam zdi, da ste včasih imeli več prostega časa ali manj?

Ljubo (69): Včasih se mi zdi, da ga je blo manj. Sej učasih smo skoz delal, če ne u službi, pa doma al pa pr sosedah.

15. No pa mi povejta še vidva Jaka (22) in Ljubo (46), kje vidva vidta razlike v preživljanju prostega časa?

Jaka (22): Se mi zdi, da mamo otroc dans manj skrbi, kar pomen več časa za uživancijo. Moji starši še dans ful velik delajo, zato, da se jst lah šolam. Sej to sm hvaležn, ampak u isti meri bom pa svojo mladost na polno izkoristu, zato k k se enkrat zaposlim, tega ne bo več. Pa čim si ustvarš družino, nimaš več tok časa zase.

Denis (46): Ja tej mulariji dans je velik lepš, kt pa nam učasih. Ampak sej je prou, tud jst gledam tko, da Jaku olajšam mladost, sej bo že pol mel obveznosti, pa bo vidu, kaj use smo mi nardil zanga.

16. Kako pa se vaše preživljanje prostega časa razlikuje od vaših vrstnikov?

Jaka (22): Smo kr nekje na istem, itak tisti, s kerimi se družm, delamo iste stvari. Uni k se pa ne razumemo, počnejo pa itak čist druge stvari k jst, tko da me sploh ne zanima druženje z njimi.

Denis (46): No, jst mislm, da pr teh letih usi sam delamo, zato da bi si kej ustvarl. Skrbimo za družino in služmo dnar za preživetje.

Ljubo (69): Bom reku, da so mogoče drugi mal bl aktivni, pa se mal več družjo, ampak men je moja družina povsem dovolj in se ne bom prlagaju ostalim, če mi je pa tko lepo.

17. A se vam zdi, da je tehnologija vplivala na naše preživljanje prostega časa?

Jaka (22): Ja zih da. Lej kok mamo enih stvari k prej nismo mel. No sej niso use dobre, ampak nam pa olajšajo kkšn deu. Pa hitrej je use skp.

Denis (46): Seveda. Čeprout jst se bl nagibam k temu, da se zarad te nove tehnologije use manj družmo, pa vse več zaklepamo u hiše. Ne vem, mogoče se samo men zdi.

Ljubo (69): Ne govorte, me je kr sram, k mi Jaka kej razlaga, pa tud prbližno ne vem, o čem se pogovarjava.

18. Koliko časa dnevno pa gledate tv?

Jaka (22): To pa bl mal, se raj na računalnik usedm, pa srfam. Itak so tok bedni filmi na teveju.

Denis (46): Pogledam dnevnik, pa vreme, kkšno politično oddajo, to pa mislm, da je to.

Ljubo (69): Kar precej, sej kaj pa nej drugega delam, kadr je slabo vreme. Z ženo se usedeva, pa učasih kr z njo gledam kakšno serijo. Dnevnik pa vedno pogledava, da se nama usaj nekol k zdi, da veva, kaj se dogaja po svetu.

19. Kolko ur tedensko recimo porabte za nakupovanje?

Jaka (22): U bistvu nč. Kar sprot rabim, skočm na hit, kadr sm u centru, drgač pa kr starša kupujeta.

Denis (46): Ne vem, bom reku okrog tri do štiri ure tedensko sigurno.

Ljubo (69): Usake tol k se odpravim na kakšen sprehod po trgovinah, se tud najlažje s kom zmenim, da se dobiva na kavici ali kozarčku vina, pol pa u štacuno skočm še po stvari.

20. Zakaj mislte, da ljudje zapravljamo tok dnarja za določene stvari?

Jaka (22): Ker jih rabmo. No usaj mislmo, da jih rabmo. Pa če že lahko, zakaj ne. Sej je tko pocen use skp.

Denis (46): Če mene uprašate, čist preveč zapravlamo. Ampak če sinetu nečesa ne kupiva, sva z ženo zlobna in ga ne marava, pa mu raj kr kupm, da je mir u bajti. Sej je res tko pocen use dans.

Ljubo (69): Če sklepam po seb, bom reku, da zato, ker učasih nismo mel tok tega, pa skušamo nadoknadi. Drugače se mi zdi pa tole nakupovanje sam dokazovanje en drugemu.

21. A vaše delo oziroma študij kej vplivata na vaš prosti čas?

Jaka (22): Ja jst bi šolo itak ukinu, pa mel cele dneve frej. Ne se jse hecam, bi blo po moje dolgčas. Tko grem pa u šolo, pa se s frendi mal pohecamo, kakšno rečemo, po predavanjih usedemo na kavico in je čist kul u bistvu.

Denis (46): Niti ne, sej že dolg delam, tko da sm se nauču prosti čas prilagodit delu. Pač zjutri k se zbudim, že vem, da bom osm ur delu in pač po tistmu cajtu planiram, kaj bom še delu čez dan.

22. A bi svoj prosti čas namenili dodatnem izobraževanju in usposablanju?

Jaka (22): Mogoče pol enkrat k bom u službi, pa bom točn vidu, kaj od mene zahtevajo. Usaka izkušnja prou pride.

Denis (46): Ne, sm mel kr dost službe. No edino ne vem, kako bo zdej s tem novim zakonom za penzijo, mogoče bom pa moru še na kakšno izobraževanje, če bom hotu zadržat službo.